Matiu
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Matiu Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgɨn kit mɨn u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto Iesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn o netəm Isrel, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mɨn rafin ikɨn əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatɨlpɨn Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netəm Isrel kəmoatatɨg ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wɨr məmə Iesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Uhgɨn e Oltesteman itəm ien mɨn kotəghat-in Iesu, kən matəgətun məmə nəghatən mɨn u kotiet-pa e nəmegəhən rəha Iesu. Kən Matiu tolkeike məmə

netəmim okotɨtun məmə Iesu in Kig itəm in ilɨs e kig mɨn rafin.

Tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn
(Luk 3:23-38)

1 Inu nərgɨ tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn, kit in Kig Tefɨt,
kən kit mɨn in Epraham.
2 Epraham in tata rəha Aisak,
kən Aisak in tata rəha Jekop,
kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mɨn,
3 kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,
kən Peres in tata rəha Hesron,
kən Hesron in tata rəha Ram,
4 kən Ram in tata rəha Aminatap,
kən Aminatap in tata rəha Nason,
kən Nason in tata rəha Salmon,
5 kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
kən Opet in tata rəha Jese,
6 kən Jese in tata rəha Kig Tefɨt.
Kən Kig Tefɨt in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria aupən,
7 kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
kən Rehopoam in tata rəha Apia,
kən Apia in tata rəha Asa,
8 kən Asa in tata rəha Jehosafat,
kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,

1:1: Jen 22:18; 1 Kron 17:11 **1:3:** Jen 38:29–30; Rut 4:18-22
1:5: Rut 4:13-17 **1:6:** 2 Saml 12:24

9 kən Usia in tata rəha Jotam,
kən Jotam in tata rəha Ahas,
kən Ahas in tata rəha Hesekia,
10 kən Hesekia in tata rəha Manase,
kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,
11 kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian
min, kən uarisig lan, tikimir min rəha
noanol min rəha Isrel kəmotəmik ilat mo-
tuwin Papilon məmə ilat okotuwa slef min
rəhalat.
12 Kən inu nərgi pipi min itəm təmətuoun e nian
noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon.
Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,
13 kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,
kən Eliakim in tata rəha Asor,
14 kən Asor in tata rəha Satok,
kən Satok in tata rəha Akim,
kən Akim in tata rəha Eliut,
15 kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
kən Eleasar in tata rəha Matan,
kən Matan in tata rəha Jekop,
16 kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha
Meri.
Kən Meri təmiləs Iesu, kən kətaun-in məmə
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
17 Təmətuoun e Epraham mətoarus-pən Kig
Tefit, pipi rat min əm u neen kəməte rəkis nərgilat,
ilat fotin. Kən təmətuoun min e Kig Tefit mətoarus-
pən noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon,

1:11: 2 King 22–24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **1:12:** Esra 3:2

pipi rat mɨn ilat rafin fotin. Kən təmətuoun mɨn e noanol mɨn rəha Isrel kəmotuwɨn Papilon mətoarus-pən Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, pipi rat mɨn ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo
(Luk 2:1-7)

18 Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgɨn u Meri, kɨnən rəkɨs məmə okos rəhan kətɨm kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgɨn u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatɨg kitiəh, kən Josep təsuwɨnən əh mehm, məto Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨnol məmə Meri tɨnəpək-əpək rəkɨs.
19 Kən rəhan iaguɨhl Josep in etəm ətuatɨp, kən tatətəlɨg-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulɨs, kən nɨkin təht məmə otəsəniarəpən kəm netəmim.
20 Məto nian nɨkin təmatəht məmə in otol nətəlɨgən əh, kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa ron e napɨlaiirən mən-ipən kəm in məmə, "Josep, mipɨ Tefɨt rat. Onəkəsəgɨnən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətatɨg lan, in təmɨsɨ-pən əm o Narmɨn Rəha Uhgɨn.
21 Kən in otɨləs nətɨn kit iərman, kən onəkaunin nərgɨn məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan mɨn netəmim e nolən tərat mɨn rəhalat."*
22 Natɨmnat mɨn rafin əh kəmotuwa kol əm nɨpahrienən e nəghatən rəha Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikɨn məmə,
23 "Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwɨnən əh ron, otəpəs məwɨg, kən panɨləs nətɨn kit iərman,

---

1:18: Luk 1:27,35 * **1:21:** Iesu, nɨpəti tatən məmə, "Iərəmərə tatosmegəh" **1:21:** Luk 1:31; 2:21

kən okaun-in nərgɨn məmə Emanuel,” inu nɨpətɨn
təmə, “Uhgɨn tətatɨg kitat min.”
24 Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm
nəghatən rəha nagelo rəha Iərəmərə. Kən təmuwɨn
mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan
pətan,
25 məto in təməsuwɨnən əh mehm matuwɨn
matuwɨn mətoarus-pən Meri tɨləs nətɨn iərman.
Kən Josep təmaun-in nərgɨn məmə Iesu.

2

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

1 Iesu təmaiir əpəh nɨtən rəha Jutia e taon Petlehem
e nian Kig Herot Asol in təmatərəmərə lan. Kən
uarisɨg ikɨn, netəm-iasol mɨn neen kəmotɨsɨ-par
isəu motuwa Jerusalem. Kotenatɨg wɨr e nənən
nɨpətɨ məhau mɨn. Kən motuwa motətapəh məmə,
2 “? Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in
kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan məhau
təmər əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən
nɨsiaiiən kəm in.”
3 Nian Kig Herot Asol təmətо nəghatən əh, ilat
netəm Jerusalem nɨkilat rafin təmərat.
4 Kən təmargəfɨmɨn pris asol mɨn ne iəgətun
mɨn rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən
matətapəh olat məmə, “?Kristo itəm Uhgɨn tɨnəmən
rəkɨs məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?”
5 Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “In otaiir əpəh
taon Petlehem e nɨtən rəha Jutia. Məto-inu ien kit
rəha Uhgɨn aupən, təməte tol min-nulan məmə,

1:23: Aes 7:14 **1:25:** Luk 2:21 **2:2:** Nam 24:17

6 ‘Ik Petlehem əpəh e nɨtən Juta, okol kəsənən
məmə ik nat əpnapɨn e netəm-iasol mɨn əpəh ikɨn
Juta, məto-inu etəm-iasol kit otɨsɨ-pən lam, kən in
otatehm wɨr rəhak mɨn netəm Isrel tahmen-pən e
etəm tatehm wɨr rəhan sipsip mɨn.’ ”

7 Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatɨg
wɨr e nənən nɨpətɨ məhau mɨn kotuwa tuəfɨmɨn
anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər
ətuatɨp e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha
məhau kəm in.

8 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwɨn
Petlehem motegəs-in wɨr suakəku. Nian
onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa
məmə io mɨn ekuwɨn mos-ipən nɨsiaiiən kəm in.”

9-10 Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet mo-
tuwɨn, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm
əpəh par. Nian kəmotehm mɨn məhau əh, nɨkilat
təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-
in ilat muwɨn matətul ətuatɨp əh suakəku ilouin
tətapɨl ikɨn. 11 Kən kəmotuwɨn əh imə, motehm
suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotɨsin
nulɨlat moatos-ipən nɨsiaiiən kəm suakəku əh. Kən
kəmotielɨg nautə e rəhalat kətɨm mɨn itəm nəmtɨlat
tiəkɨs, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne nat kit mɨn itəm nəmiəwɨn təwɨr
nian katuwan e nɨgəm, nərgɨn u frankinsens, ne
fomat itəm nəmiəwɨn təwɨr, nərgɨn u mɨr.

12 Kən Uhgɨn təmən-iəhau ilat e napɨlaiirən
məmə okəsotɨtəlɨg-pənən o Kig Herot Asol. Kən
inəh ilat kəmotawɨlək-in Kig Herot motuwɨn-pən e
suatɨp pɨsɨn moatuwɨn iməlat ikɨn.

2:6: Maeka 5:2; Jon 7:42 **2:11:** Sam 72:10-15; Aes 60:6

Josep ne Meri kəmialəs Iesu məhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip

13 Nian netəm kotenatɨg wɨr mɨn u kəmotiet rəkɨs
mɨnoatuwɨn, kən nagelo kit rəha Uhgɨn təmuwa
miet-arəpa o Josep e napɨlaiirən matən-ipən kəm
in məmə, "Ətul uəhai, mɨləs suakəku ilau rəhan
mama, onəkəhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip. Kən
onatəhlatɨg əh-ikɨn mətoarus-pən io əm ekən-ipɨnə
mɨn kəm ik məmə onəkəhalɨtəlɨg-pa mɨn, məto-inu
otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u
məmə otohamnu."
14 Kən əmun e nian əh lapɨn, Josep təmətul mɨləs
suakəku ilau rəhan mama məhlagɨm mətəhaluwɨn
əpəh Ijip.
15 Kən kəmətəhlatɨg e nɨməptən əh mətoarus-pən
Kig Herot Asol otɨmɨs. Nat u tɨnuwa məmə otol
nɨpahrienən e nəghatən itəm Iərəmərə təmən rəkɨs
aupən e nəghatən rəha ien kit tatən min-nulan
məmə, "Emaun-in nətɨk iərman məmə otiet rəkɨs
Ijip."

Mopael mɨn rəha Kig Herot Asol kəmotohamnu nɨsualkələh nəman

16 Kən e nian Kig Herot Asol təmɨtun məmə
netəm kotenatɨg wɨr e məhau mɨn kəməsotolən
nəwian motawɨlək-in motagɨm, kən nɨkin
təmahmə pɨk agɨn. Kən in təmahl-ipən rəhan
mopael mɨn məmə okotuwɨn Petlehem ne ikɨn mɨn
rafin tɨtəlau lan, məmə okoteam-in nɨsualkələh
iərman mɨn itəm rəhalat nup təsaprəkɨs-inən nup
kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In təmɨtəpun nup
kəiu nəhlan məto-inu nɨkin təməht məmə nian

2:15: Hos 11:1

ətuatip əh itəm netəm kotenatig kəmotehm məhau lan.
17 Natimnat min u təmol nəghatən u tuwa mol nipahrienən lan itəm ien Jeremaea tinəmən rəkis aupən ikin məmə,
18 “Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətasək tətasək məto-inu tatəto tərat agin. Pətan əh in Rejel, in tətasək o rəhan nisualkələh. Kən məsolkeikeən məmə suah kit otuwa məghat miləs-ipər min rəhan nətəligən məto-inu rəhan min nisualkələh kinotimis rafin.”*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalitəlig-pən Nasaret

19 Uarisig e nian Kig Herot Asol təmimis, məto Josep ne Meri ne suakəku katəhlatig əh əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhgin təmuwa o Josep e napilaiirən kit matən-ipən kəm in məmə,
20 “Josep. Ətul miləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəlig-pən e nəptən əh Isrel, məto-inu netəm min u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kinotimis rəkis.”
21 Kən Josep təmətul miləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəlig-pən min e nəptən əh Isrel.
22 Məto nian Josep təmətо məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot Asol matərəmərə e Jutia, kən in təməgin nitəlig-pənən Jutia. Kən Uhgin təməghat kəm Josep e napilaiirən kit min məmə in otəsuwinən Jutia, kən təmiet muwin ikin pisin e nitən asol Kalili.
23 Kən kəməhaluwin mətəhlatig nitən əh Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, məmə otol nəghatən

---

2:18: Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nərgin u Retiel, tatətul o mama min rafin rəha Isrel.

rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən otuwa mol nɨpahrienən. Ilat kəmotən-ipən məmə, “Okotən məmə in etəm Nasaret.”

3

Jon Baptais tətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn (Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17; Jon 1:19-28)

1 Nup mɨn neen tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən
Jon Baptais təmiet-arəpa, kən mətamnus-iarəp
nəghatən rəha Uhgɨn əpəh Jutia ikɨn taruən-aruən
ikɨn, 2 matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat
nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn, məto-
inu, nian itəm Uhgɨn otərəmərə e netəmim rafin
tɨnatuwa iuəhkɨr.”
3 Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgɨn aupən,
təmatəghat-in məmə, “Suah kit tətaun əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-
əpenə rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp
tətuatɨp.’ ”
4 Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm kəmol e nɨməme
nat megəh kit katən məmə kamel, kən rəhan kətəut
kəmol e nuwigɨ kau, kən nɨgɨn nagwənən, tatun
pitɨp ne nahui sukapak.*

2:23: Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15 **3:3:** Aes 40:3 * **3:4:** Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwɨn lan aupən.
(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nɨkilat təmatəht məmə Elaija otɨtəlɨg-pa mɨn e nətueintən nian kit mɨn məmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisɨg, Iesu təmuhapɨk lan məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm nɨki netəmim tatəht məmə otuwa mɨn. (Mat 11:14, 17:10-13). **3:4:** 2 King 1:8

5 Kən netəmim tepət kəmotɨsɨ-pən Jerusalem, ne
ikɨn mɨn nɨtən Jutia, ne ikɨn mɨn iuəhkɨr o nəhau əh
Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon.
6 Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat mɨn, kən
in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.
7 Məto nian Jon təməplan məmə Farisi mɨn ne
Satusi mɨn tepət kəmotuwa məmə otol baptais
elat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “! Itəmat
nəkotahmen e təgəluə mɨn! Rəhatəmat nolən
teko-eko. ?Nɨkitəmat təht məmə okəmə nəkoatol
əm baptais u, kən onəkotagɨm tənin nalpɨnən ne
nemə̇ha rəha Uhgɨn itəm otuwa? !Kəp!
8 Otol natɨmnat itəm koatəgətun məmə
nəmotəuhlin nətəlɨgən rəhatəmat, motapəs
pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn.
9 “Kən sotən atɨpən kəm itəmat e nausitən məmə
itəmat nəkotətuatɨp əm məto-inu itəmat noanol
mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn əm.
Iatən kəm itəmat məmə nat əpnapɨn kəpiel mɨn əm,
məto Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat kotuwa noanol
mɨn rəha Epraham.†
10 Məto-inu roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs
məmə otahtɨl-pən nɨg əpəh e nəukətɨn. Kən okəmə
nɨg kit təsoe-inən noan itəm təwɨr, kən in otahtɨl
mərakin-pən e nɨgəm.
11 “Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu,
itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəlɨgən o nolən
rat mɨn rəhatəmat. Məto etəmim kit otuwa itəm

3:7: Mat 12:34; 23:33 † **3:9:** Netəm Isrel, nɨkilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəlɨgən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9

rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Kən io ləhau agɨn, esahmen-pənən məmə ekɨləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.

12 In tatətul matɨp o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim, tahmen-pən e etəm tətasum matoor nagwənən təwɨr ne nagwənən tərat. Tatos nagwənən təwɨr matuwɨn latuənu. Məto tatərakin-pən nagwənən tərat e nɨgəm asol itəm tatuəp nam-nun tɨkə."

Jon təmol baptais e Iesu (Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Kən Iesu təmiet e nɨtən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan.

14 Məto Jon tatən-iəhau əskasɨk in mən-ipən məmə, "Tətuatɨp əm məmə ik onəkol baptais lak. ? Tahro natuwa məmə ekol baptais lam?"

15 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgɨn tolkeike." Kən Jon təmegəhan-in.

16 Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu agɨn Iesu təmər e nəhau, kən əmun nego e neai təmerəh, kən təməplan Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa tahmen e mak, kən məpələh-pər lan.

17 Kən nəwia Uhgɨn təmɨsɨ-pən e neai matən məmə, "Inu nətɨk keike itəm iakolkeike pɨk, kən nɨkik tagien pɨk ron."

3:11: Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35

4

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təməghat-pən e nɨki Iesu
məmə in otuwɨn əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn məmə
Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwɨn
ikɨn.
2 Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e
nərauiəgən ne lapɨn, kən uarisɨg lan nəumɨs təmus
pɨk.
3 Kən Setan təmuwa mɨnatos-ipən-os-ipən kəm
Iesu mən-ipən kəm in məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgɨn,
ən-ipən kəm kəpiel mɨn pəs kotəuhlin ilat motuwa
motol pɨret lan."
4 Məto Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan
məmə, "Kəməte e Naoa Rəha Uhgɨn məmə,
'Netəmim okol kəsotatɨgən e nagwənən əm, məto
okotatɨg e nəghatən mɨn rafin itəm tatɨsɨ-pən o
Uhgɨn.' "
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e
nətuei nimə əpəh ilɨs agɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, 6 kən
mən-ipən kəm Iesu məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgɨn,
ətɨpən əpəh ləhau e nɨsɨp, məto-inu Naoa Rəha
Uhgɨn tatən məmə, 'Uhgɨn otən-ipən kəm rəhan
nagelo mɨn məmə okoatehm wɨr ik, kən motɨləs əm
ik ilɨs e nelmɨlat məmə nəkəsorinən nelkəm məsɨn
ne e kəpiel.' "
7 Kən Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan
məmə, "Naoa Rəha Uhgɨn tatən mɨn məmə, 'Okol
nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə

4:1: Hip 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 **4:4:** Dut 8:3, Kol 1:16-17
4:6: Sam 91:11-12

Uhgɨn məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan
məmə in tətatɨg itəmat min, o kəp.’ ”
8 Kən Setan təmit mɨn Iesu mian əpəh ilɨs e
nɨtot asol, kən təməgətun in e kantri mɨn rafin e
nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natɨmnat wɨr
agɨn mɨn rafin itəm kotatɨg lan,
9 kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Natɨmnat
rafin mɨn əh, oekos-ipɨnə kəm ik məmə
onatərəmərə olat, okəmə nəkɨsin-pa nulɨm kən
məfak-pa kəm io.”
10 Kən Iesu təmuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, “!
Uwɨn isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn,
kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəlɨgən.’ ”
11 Kən Setan təmagɨm mapəs Iesu, kən nagelo
mɨn kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tɨnətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn e nɨtən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Kən e nian əh, kəmaskəlɨm Jon Baptais kɨləs-
ipən e kalapus. Kən nian Iesu təməto nəghatən lan,
kən in təmiet muwɨn e nɨtən Kalili.
13 Kən təmapəs natɨgən Nasaret, kən miet muwɨn
əpəh ləhau e taon kit, nərgɨn u Kapaneam, iuəhkɨr
o Lek Kalili, kən mətatɨg ikɨn əh e nɨtən asol rəha
noanol mɨn rəha Sepulun ne Naptali aupən.
14 Təmuwɨn ikɨn əh məmə nəghatən rəha ien Ae-
sea otuwa mol nɨpahrienən lan itəm təmən aupən
məmə,
15 “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən
rəha noanol rəha Naptali tatəməhl e suatɨp

4:7: Dut 6:16 **4:10:** Dut 6:13 **4:12:** Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20

tatuwɨn e lek Kalili, entənɨpən-pən e nəhau Jotan.
Inu nɨtən asol Kalili, ima Iaihluə mɨn.
16 Netəm ikɨn kəmotatɨg e napinəpən, məto
kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tɨnatian,
kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpɨn ilat itəm
kəmotatɨg e napinəpən rəha nɨmɨsən u tatəfətain
ilat nian rafin."
17 Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp
nəghatən rəha Uhgɨn matən məmə, "Otəuhlin
itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən motɨtəlɨg-
pən o Uhgɨn, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn
tɨnatuwa iuəhkɨr."

Iesu təmaun-in netəmim kuwɨt məmə okotətəu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən
məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne Saimon,
u nərgɨn kit mɨn u Pita. Ilau katuərakin net e
Lek Kalili məto-inu ilau etəmim mil rəha niuwən
nəm mɨn. 19 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uea,
mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol
itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim
məmə okotuwa rəhak mɨn netəmim."
20 Kən roiu agɨn, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən
muətəu-pən.
21 Kən Iesu təmaliwək muwɨn noan məsɨn mɨn,
kən məplan suah mil kəiu mɨn ilau pian, nərgɨlau
u Jemes ne Jon, nətɨ Sepeti mil. Katuəpələh
e nɨpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wɨr
rəhalau net mɨn, kən Iesu təmaun-in ilau məmə
okuea miauarisɨg-in in.

4:16: Aes 9:1-2 **4:17:** Mat 3:2; 19:27

22 Kən roiu agɨn, ilau kəmuətul muapəs pot ne
tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməgətun netəmim kən matol-wɨr netəmim e nɨmɨsən
(Luk 6:17-19)

23 Kən Iesu təmaliwək ikɨn mɨn rafin e nɨtən
Kalili, matəgətun netəmim əpəh e nimə mɨn rəha
nuəfɨmɨnən, kən matən-iarəp namnusən təwɨr rəha
nərəmərəən rəha Uhgɨn kəm netəmim, kən matol-
wɨr netəmim itəm koatɨmɨs e nɨmɨsən rafin, ne
netəmim itəm nɨpətɨlat tərat o nɨmɨsən rafin.
24 Kən namnusən e Iesu təmɨtəlau rafin e profens
ikɨn Siria, kən netəmim kəmotəmɨk netəmim rafin
itəm koatɨmɨs motuwa o Iesu, rəhalat nɨmɨsən tol
min-nulan: neen koatɨmɨs, neen nɨpətɨlat tɨtahmə,
neen narmɨn rat tətatɨg elat, neen koatos nɨmɨsən
rəha mənɨg moataut, kən neen nɨpətɨlat məsɨn
təmɨmɨs. Məto Iesu təmol-wɨr ilat.
25 Kən nɨmanin netəmim kəmotiet e nɨtən Kalili,
ne ikɨn Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikɨn
pɨsɨn mɨn neen əpəh Jutia, ne ikɨn mɨn entənɨpən-
pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisɨg-in
Iesu.

5

Əpəh ilɨs e nɨtot, Iesu təməgətun rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in

1 Nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm
koatətəu-pən in, kən in təmuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot,
kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-
in in, ilat kəmotuwa.

4:23: Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 **4:24:** Mak 6:55 **4:25:** Mak 3:7-8

2 Kən mɨnətuoun matəgətun ilat.

Netəmim itəm koatatɨg e nəwɨrən pahrien

Iesu təmən məmə,
3 "Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəkoatɨləs-
iəhau itəmat, moatən e nɨkitəmat məmə
nakoatəkul-pən əm e Uhgɨn. In nəwɨrən
pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha
Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.
4 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakoatasək
kən nɨkitəmat tɨtahmə.* In nəwɨrən pahrien
məto-inu, Uhgɨn otos-iəhau nɨkitəmat.
5 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəsotos-ipər
atɨpən itəmat. In nəwɨrən pahrien məto-inu,
o nian kit Uhgɨn otos-ipɨnə nətueintən kəm
itəmat u rəhan mɨn.
6 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakotolkeike
pɨk e nɨkitəmat rafin agɨn məmə nəmegəhən
rəhatəmat okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
In nəwɨrən pahrien məto-inu, Uhgɨn
otol rəhatəmat nəmegəhən kotətuatɨp e
nɨganəmtɨn.
7 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian
nakotasəkitun netəmim. In nəwɨrən
pahrien məto-inu, Uhgɨn otasəkitun itəmat.
8 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nɨkitəmat
tətuatɨp məwɨr. In nəwɨrən pahrien məto-
inu, onəkotəplan Uhgɨn.

5:3: Aes 57:15 * **5:4:** Iesu təsən ətuatɨpən ikɨn-u məmə suah kit təmahro nɨkin tɨtahmə. Kəm-naka nɨkin tɨtahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nɨkin tɨtahmə məto-inu suah kit təmɨmɨs, o kəm-naka in nat kit mɨn. **5:4:** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17 **5:5:** Sam 37:11 **5:6:** Aes 55:1-2

9 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian itəmat
netəmim rəha nələhəuən nəməlinuən. In
nəwɨrən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat
məmə nenətɨ Uhgɨn.
10 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəkoatol
natɨmnat itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn,
kən netəmim koatol tərat kəm itəmat ron. In
nəwɨrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim
rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.
11 "Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian netəmim
koatol natɨmnat mɨn tərat kəm itəmat məto-inu
itəmat netəmim rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən
moatərəkɨn itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatən
nəghatən tərat mɨn moatərəkɨn itəmat lan.
12 Nɨpahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen
mɨn əm kəm ien mɨn aupən ikɨn itəm ilat koatol
kəm itəmat. Kən otagien pɨk, məto-inu nətouən
asol rəhatəmat tətatɨg əpəh e nego e neai.

Sol ne nəhag-əhagən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 "Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin
e nətueintən.† ? Məto okəmə rəhan nətehenən
tɨnɨkə, otahro muwa mətehen mɨn? Təsəwɨr mɨnən
o nat kit mɨn, okərakin, kən netəmim kotaliwək
lan.
14 Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e
nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh ilɨs e nɨtot,
okol təsəhluaigən.

5:10: 1 Pita 3:14 **5:11:** 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Kron 36:16; Wək 7:52
† **5:13:** Sol tatol nagwənən tatətehen wɨr, kən məsəratən. Təwɨr
məmə nolən rəhatat otətasitu e netəmim məmə ilat kotuwa netəm
kotətuatɨp. Məto tərat okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e
nolən rat. **5:14:** Jon 8:12; 9:5

15 Kən etəmim kit tɨkə məmə otasiepən e lait,
kən məfətain-iəhau e kətɨm. Kəp, nian tasiepən
e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikɨn lait tatəpələh
ikɨn məmə lait otasiəgəpɨn rafin nɨpəgnoa nimə o
netəmim rafin.
16 Kən e nolən ahmen mɨn əm, otol rəhatəmat
lait e nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə netəmim
okotəplan wək wɨr mɨn itəm itəmat nəkoatol, kən
ilat okotɨləs-ipər nərgɨ tata Uhgɨn itəm tətatɨg e
nego e neai."

Lou rəha Moses

17 Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat
məmə, "Təsəwɨrən məmə nɨkitəmat otəht məmə
emuwa məmə ekərakin Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən
kəm Moses ne ien mɨn aupən. !Kəp! Eməsuwamən
məmə ekərakin ilat, məto emuwa məmə ekol nɨpətɨ
nəghatən mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən.
18 Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən
ne neai kətuatɨg, kən Lou, in mɨn otatɨg. Kən okol
nat kit otəsɨkəən lan, nat əpnapɨn in leta əkəku agɨn,
kən Lou otətul motol wək mətoarus-pa nəghatən
mɨn rafin rəha Lou kotuwa motol nɨpahrienən lan.
19 Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou
matəgətun netəmim mɨn məmə ilat mɨn okotapəs,
nat əpnapɨn in Lou kit ləhau agɨn, kən okotaun-
in suah əh məmə in ləhau agɨn e nərəmərəən rəha
Uhgɨn. Məto suah kit itəm tatol Lou mɨn əh,
matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh
məmə in ilɨs agɨn e nərəmərəən rəha Uhgɨn.

5:15: Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12
5:17: Rom 3:31 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Jem 2:10

20 Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat
nolən otəkəike mətuatɨp wɨr agɨn e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, taprəkɨs-in nolən mɨn rəha Farisi mɨn ne
iəgətun mɨn rəha Lou itəm nɨkilat əm təht məmə
kotətuatɨp wɨr. Okəmə rəham nolən təsətuatɨp
wɨrən nəhlan, kən okol nəsuwɨnən matɨg ahgin
nərəmərəən rəha Uhgɨn."

Suah kit itəm nemə̇ha tatol (Luk 12:57-59)

21 Kən Iesu təmən mɨn məmə, "Itəmat nəmotəto
rəkɨs nəghatən itəm iəgətun mɨn kəmotən kəm
pipi rat mɨn rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən
məmə, 'Əsotohamnuən etəmim,' kən 'Etəmim itəm
təmohamnu itəm, otəkəike mətul e nɨganəmtɨ kot
mos nalpɨnən.'
22 Məto io iatən kəm itəmat məmə,‡ okəmə
suah kit nemə̇ha tatol o nat kit pian təmol, kən
tətuatɨp məmə suah əh itəm nemə̇ha təmol, otətul
e nɨganəmtɨ kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian,
kən tətuatɨp məmə in otətul e nɨganəmtɨ kaonsel
asol. Kən okəmə suah kit tətau-iərmɨs-in suah kit,§
kən tətuatɨp məmə etəm təmən nəghatən əh otuwɨn
e nɨgəm asol.
23 "Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwɨn e
olta e Nimə Rəha Uhgɨn məmə onəkos-ipən nat kit
kəm Uhgɨn, məto ikɨn əh, nɨkim tɨnəht piam itəm
tatol nemə̇ha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm
təsahmenən,

5:21: Eks 20:13; Dut 5:17 ‡ **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərat. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwɨr pɨk, kən matek nɨki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u "tətau-iərmɨs-in," tatəghat-in nəghatən mɨn tahmen e "Ik iərmɨs," o "Ik ialmə̇l," o "Rəhm-kapə təpiə," o "Ik nəti iərmɨs." **5:22:** 1 Jon 3:15 **5:23:** Mak 11:25

24 əpəs pitən rəham nat əh, kən muwɨn məplan
piam muəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən rəhatəlau, muapəs
nolə tɨkɨmɨr, muea iolɨtɨlau mɨn, kən uarisɨg
nəpanɨtəlɨg muwɨn mos-ipən nat kit rəham kəm
Uhgɨn e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn.
25 "Kən okəmə nəmol nat kit təsahmenən e
etəmim kit, kən etəmim un tolkeike məmə otɨləs
ik muwɨn e kot, təwɨr məmə nakuwɨn uəhai
əm, nian nəsianən əh e kot, kən muəg-ətuatɨp-
in nɨpəgnəmtɨn rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs,
etəmim un otɨləs-ipən ik e nelmɨ etəm tətakil
nəghatən, kən etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e
nelmɨ polis, kən polis otɨləs-ipən ik e kalapus.
26 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə
tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus
nakətou rafin agɨn nalpɨnən rəham."

Etəmim itəm tətakləh-in pətan

27 Kən Iesu tatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə,
"Itəmat nəmotəto rəkɨs nəghatən u məmə, 'Itəmat
itəm nəmotol marɨt rəkɨs, nəsotakləh-inən nɨpɨtan
pɨsɨn mɨn.'
28 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah
kit itəm tɨnol marɨt rəkɨs tatəplan pətan pɨsɨn kit
matolkeike məmə otakləh-in, kən in tɨnol rəkɨs
təfagə rat e nɨkin, tahmen əm məmə in tɨnakləh-in
pahrien.
29 Okəmə nɨganəmtɨm tol ik natol təfagə, kən
təwɨr məmə nakɨləs-irəkɨs mərakin. Təməwɨr
məmə nɨpətɨm məsɨn tɨkə, taprəkɨs-in nɨpətɨm rafin
okərakin-pən e nɨgəm asol namnun tɨkə.

5:27: Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47

30 Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən
təwɨr məmə nakətatɨp rəkɨs mərakin. Təməwɨr
məmə nɨpətɨm məsɨn tɨkə, taprəkɨs-in nɨpətɨm rafin
okərakin-pən e nɨgəm asol namnun tɨkə.”*

Etəmim itəm tətapəs
rəhan pətan
(Mat 19:9; Mak 10:11-12;
Luk 16:18)

31 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Itəmat nəmotəto
rəkɨs nəghatən u məmə, ‘Etəmim itəm otapəs rəhan
pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm
tatəgətun məmə in tɨnapəs in.’
32 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə
pətan kit itəm təmol marɨt təsuwɨnən mehm suah
pɨsɨn kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətapəs in,
kən suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh
tatətəu-pən suah pɨsɨn, kən pətan əh tatol təfagə,
məto nəmkakiəhən rəha iərman rəhan aupən. Kən
suah u itəm tatit pətan əh, in mɨn tatol təfagə.”

Noanawɨl mɨn

33 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Nəmotəto rəkɨs
nəghatən kit mɨn itəm iəgətun mɨn kəmotən kəm
rəhatat pipi mɨn aupən məmə, ‘Nəsotətgəhlən
noanawɨl mɨn rəhatəmat itəm nəmotos, məto
nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos
noanawɨl lan kəm Uhgɨn məmə nəkotol.’
34 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əmən
noanawɨl o nat kit məmə otol rəhatəmat nəghatən

---

* **5:30:** Inu nimaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasɨk o napəsən rəhatat nolən rat mɨn. **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4 **5:33:** 1 Kor 7:10-11 **5:33:** Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21

təskasɨk. Sotosən noanawɨl o nego e neai məto-inu ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
35 Kən sotosən noanawɨl o nətueintən məto-inu ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn. Kən sotosən noanawɨl o Jerusalem məto-inu ikɨn əh in taon rəha Uhgɨn, u in Kig asol ikɨn, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
36 Kən sotosən noanawɨl o rəhatəmat-kapə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tɨkə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa məruən o mapɨn. Uhgɨn əm tatərəmərə e natɨmnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
37 Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm nɨpahrienən. Kən okəmə rəhatəmat nətəlɨgən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmə, ‘əwəh.’ Kən okəmə rəhatəmat nətəlɨgən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmə, ‘kəpə.’ Nəghatən mɨn itəm kotaprəkɨs-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatɨsɨ-pən e Setan.”

Nalpɨnən
(Luk 6:29-30)

38 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkɨs nəghatən kit məmə, ‘Okəmə suah kit tərəkɨn nɨganəmtɨm kit, kən netəmim okotərəkɨn mɨn nɨganəmtɨn kit. Kən okəmə suah kit tərəkɨn nəluəm kit, kən netəmim okotərəkɨn mɨn nəluɨn kit.’
39 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpɨnən nəratən kəm etəmim itəm təmol tərat kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nɨkapɨm matɨp, kən

5:34: Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **5:35:** Sam 48:2; Aes 66:1
5:38: Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21

nakəkəike maləlin-pən mɨn nɨkapɨm mol pəs tem mɨn.
40 Kən okəmə suah kit tɨləs ik mian e kot,
kən matəkəike ron ik məmə nakos-ipən rəham
sot əkəku kəm in məmə otəg-ətuatɨp-in rəhatəlau
nəratən, kən nakəkəike mos-ipən mɨn rəham sot
asol.
41 Kən okəmə mopael kit rəha netəm Rom
tatəkəike ron ik məmə nəkɨləs rəhan kətɨm muwɨn
kilometa kitiəh, məto ik nakəkəike mɨləs mɨn
muwɨn kilometa kit mɨn tol kəiu.
42 Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik
nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmə suah
kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwɨn
kənu mos mɨtəlɨg mɨn muwa, kən nəsənən məmə
nakapəs, nakəkəike mos-ipən."

Nolən rəha nolkeikeən tɨkɨmɨr mɨn
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Kən Iesu təmən mɨn məmə, "Nəmotəto
rəkɨs məmə, 'Onəkotolkeike rəhatəmat mɨn, kən
motetəhau tɨkɨmɨr mɨn rəhatəmat.'
44 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə
onəkotolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən motəfak
o netəm mɨn u itəm koatol nəratən kəm itəmat,
45 kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenətɨ
Uhgɨn rəhatəmat itəm tətatɨg ilɨs e nego e neai.
Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgɨn
təmol mɨtgar tətasiəgəpɨn netəmim itəm kotəwɨr
ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-ipa
nuhuən kəm netəm mɨn u itəm rəhalat nəmegəhən
tətuatɨp, ne netəm mɨn u itəm rəhalat nəmegəhən
təsətuatɨpən.

5:43: Lev 19:18 **5:44:** Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20

46 ? Okəmə nakotolkeike əm netəm mɨn u itəm
kotolkeike itəmat, kən nɨkitəmat təht məmə Uhgɨn
otətou itəmat o nolən kit itəm təwɨr? ! Kəp! !
Netəm mɨn u itəm koatos məni rəha takɨs, itəm
katən məmə netəm rat, ilat mɨn kotolkeike ilat mɨn!
47 ? Kən okəmə nakotos əm itəmat mɨn neen
moatəghat kəm ilat mɨn, məto tahro? ?Nɨkitəmat
təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwɨr taprəkɨs-
in netəm əpnapɨn? Kəp. Netəmim mɨn itəm
kəsotɨtunən Uhgɨn, ilat mɨn koatol nəhlan.
48 Tol nəhlan, itəmat nenətɨ Uhgɨn, nəkotəkəike
motol nolən itəm in təwɨr mətuatɨp nian rafin,
tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgɨn in
tatol."

6

Nolən mɨn itəm təwɨr kəm Uhgɨn

1 Kən Iesu təmən mɨn məmə, "Sotolən məmə
nəkotol nolən mɨn itəm təwɨr kəm Uhgɨn məmə
netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol
məmə netəmim okotəplan, kən Uhgɨn əpəh e nego
e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwɨr o nos-ipənən kəm ian-rat mɨn

2 "Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm
ian-rat mɨn məmə nakotasitu elat, nəsotolən e
nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwɨr, məto
nɨkilat tamkɨmɨk. Nian ilat kotasitu e ian-rat
mɨn, rəhalat iolwək mɨn koatahl təwi moatol-arəp
e nimə rəha nuəfɨmɨnən ne ihluə e suatɨp asol
məmə netəmim okotɨtun. Koatol nəhlan məmə
netəmim okotɨsiai-in ilat. Nɨpahrienən iatən kəm

5:48: Lev 19:2; Dut 18:13 **6:1:** Mat 23:5

itəmat məmə, ilat kɨnotos rəkɨs nətouən rəhalat,
inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
3 Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm
ian-rat mɨn məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike
motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnapɨn
rəhatəmat mɨn netəmim.
4 Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru
rəhatəmat nolən wɨr mɨn, kən rəhatəmat Tata itəm
tatəplan rəhatəmat nolən anion mɨn, in otətou
itəmat o rəhatəmat nolən wɨr mɨn."

Nolən rəha nəfakən
(Luk 11:2-4)

5 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nian
nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, kən sotolən e
nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwɨr, məto
nɨkilat tamkɨmɨk. Netəm mɨn əh, ilat kotolkeike
məmə okotətul əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən, ne
ihluə e suatɨp asol, kən motəfak məmə netəmim
okotəplan motəto ilat. Nɨpahrienən iatən kəm
itəmat məmə ilat kɨnotos rəkɨs nətouən rəhalat,
inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
6 Məto nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən,
nakotuwɨn əpəh e nɨpəgnoa nimə rəhatəmat, kən
motahtosɨg e toa, kən motəfak kəm Uhgɨn itəm
tətatɨg ikɨn əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat.
Kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən
anion mɨn, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wɨr
mɨn.
7 "Kən nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən,
sotargətainən nəghatən mɨn tepət tepət u nɨpətɨn
tɨkə, tahmen e netəm kotəruru Uhgɨn. Nɨkilat təht
məmə rəhalat uhgɨn mɨn okotəto ilat o nəghatən
mɨn tepət itəm koatəfak moatən.

6:5: Mat 23:5; Luk 18:10-14 **6:7:** 1 King 18:26-29

8 Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisɨg
nakotətapəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgɨn
tɨnɨtun rəkɨs nat naka itəm nakotoleike.
9 “Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm
Uhgɨn e nəfakən, kən otəfak mihin nulan:
‘Tata rəhatɨmat itəm nətatɨg e nego e neai, pəs
netəmim kotɨsiai-in ik.
10 Pəs nərəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm
ik nakolkeike in otuwa mol nɨpahrienən lan
ikɨn-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilɨs e
nego e neai.
11 Os-ipa nagwənən kəm itɨmat tahmen-in rəha
nian roiu.
12 Kən aluin məsalpɨnən, nolən rat mɨn rəhatɨmat,
tahmen-pən əm məmə itɨmat ekotaluin
məsotaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkitɨmat nolən rat
mɨn rəha netəmim itəm koatol nəratən kəm
itɨmat.
13 Kən segəhan-inən itɨmat ekotuwɨn ima nos-ipən-
os-ipənən, ikɨn itəm məta oekotakiə motol
nolən rat, məto os-irəkɨs itɨmat e nelmɨ Se-
tan.’
14 “Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlɨm-
iəkɨsən e nɨkitəmat nolən rat mɨn rəha netəmim
itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgɨn
e nego e neai, in otaluin məsalpɨnən, rəhatəmat
nolən rat mɨn.
15 Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlɨm-
iəkɨs e nɨkitəmat nolən rat mɨn rəha netəmim itəm
koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgɨn
otəsaluinən kən malpɨn nolən rat mɨn rəhatəmat.”

6:8: Mat 6:32 **6:10:** Luk 22:42 **6:12:** Mat 6:14-15; 18:21-35
6:13: Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18 **6:14:** Mak 11:25-26

Nolən rəha nətuakəmən

16 Kən Iesu təmatən min məmə, “Nian
nakotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm
Uhgin, sotolən niganəmtitəmat təpou tahmen-pən
e netəm min u itəm rəhatəmat nənən təwir, məto
nikilat tamkimik. Ilat koatol niganəmtilat tol pisin,
məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumis tinus
ilat, kən netəmim okotisiai-in ilat. Nipahrienən
iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən
rəhalat, inəh nisiaiiən rəha netəmim.
17 Məto nian nakotətuakəm motapəs
nagwənən moatəfak kəm Uhgin, onəkotaikuas
e niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat,
18 məmə netəmim okəsotəplanən məmə
nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm
Uhgin, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat
nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat
nolən wir min.”

Nat təwir əpəh e nego e neai (Luk 11:34-36)

19 Kən Iesu təmatən min məmə, “Təsəwirən
məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wir min e
nətueintən u məmə rəhatəmat nautə otepət, məto-
inu e nətueintən u, win min kotitun nunən, kən
namtəən titun nərəkinən natimnat min əh, kən
iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə mo-
tuwin imə kakləh-in rəhatəmat natimnat.
20 Məto təwir məmə nəkotuargətain rəhatəmat
nat wir min əpəh e nego e neai. Ikin əh win min
kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkinən natimnat
min əh, kən iakləh min okol kəsotakləh-inən.

6:16: Aes 58:5-9 **6:19:** Jem 5:1-3 **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22

21 Iatən nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən
rəhatəmat natɨmnat wɨr mɨn koatəməhl ikɨn, məto
nian rafin nɨkitəmat otəkəike matəht natɨmnat
mɨn əh-ikɨn əh.
22 “Nɨganəmtɨm in tahmen e lait itəm tatos-ipən
nəhag-əhagən kəm nɨpətɨm. Okəmə nɨganəmtɨm
mil kuəwɨr, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e
nəhag-əhagən.
23 Məto okəmə nɨganəmtɨm mil kuərat, tahmen
əm məmə nɨpətɨm in tərioah e nalugɨnən. ! Kən
okəmə nəhag-əhagən e nɨpətɨm in napinəp əmən,
tahmen əm məmə ik nəkətatɨg e napinəpən asol
agɨn-əh!*
24 “Etəmim tɨkə itəm tɨtun nuwamən in slef rəha
etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol
nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau
kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgɨn
ne məni e nian kitiəh əm.”

Təsəwɨrən məmə
nakotətəlɨg-in pɨk
(Luk 12:22-31)

25 Kən Iesu təmən məmə, “Kən o natɨmnat
mɨn əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwɨrən
məmə nakotətəlɨg-in pɨk rəhatətmat nəmegəhən
məmə onəkotun naka, kən motənɨm naka. Kən
təsəwɨrən məmə nakotətəlɨg-in pɨk nɨpətɨtəmat
məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ? Nəukəti
nəmegəhən rəhatɨmat tatəmegəh əm e nagwənən,
o kəp? Kəp. ? Kən naka in nat asol o nɨpətɨtat,
napən, o kəp? Kəp.

---

* **6:23:** Nɨpətɨn kit rəha “nɨganəmtɨm mil kuəwɨr” təmə, ik etəm kit itəm nɨkim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nɨpətɨn kit rəha “nɨganəmtɨm mil kuərat” təmə, ik iaumɨs kit. **6:25:** Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7

26 Otəplan-tu mənɨg mɨn itəm koatiwɨg moatan.
Ilat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wɨrən
nagwənən e nɨpəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat
e nego neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən
e nɨganəmtɨn, nɨkitəmat təht məmə in tolkeike pɨk
itəmat taprəkɨs-in mənɨg mɨn? !Əwəh!
27 ?Nɨkitəmat təht məmə rəhatəmat nətəlɨgən pɨk
tɨtun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp!
Nolən rəha nətəlɨgən pɨk təsafin-pənən aua kitiəh
əm e rəhatəmat nəmegəhən.
28 “? Kən təhrol nɨkitəmat tatəht pɨk napən
onəkotuwɨn lan? Nɨkitəmat təht-tu nəguɨ nɨg mɨn
itəm koatəwiə əpnapɨn əm. Ilat kəsotol pɨkən wək o
nəhlən rəhalat napən.
29 Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in
etəmim rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm
tatuwɨn-in, ilat kotəwɨr motaprəkɨs. Məto nəguɨ nɨg
əpnapɨn mɨn kotəwɨr taprəkɨs-in rəhan napən.
30 Uhgɨn təmol manuwɨhl əpnapɨn əm təwɨr pɨk e
nəguɨ nɨg mɨn əh. Məto manuwɨhl əh in rəha nian
kitiəh əm, kən olawɨg kuwan e nɨgəm. ?Kən okəmə
Uhgɨn tatol-wɨr manuwɨhl əh, kən nɨkitəmat təht
məmə Uhgɨn otos-ipɨnə napən itəm nəkotəkəike
motuwɨn lan? ! Əwəh! In otol nəhlan. ! Ei,
rəhatəmat nahatətəən in təkəku agɨn!
31 “Tol nəhlan, təsəwɨrən məmə itəmat
nakotətəlɨg-in pɨk məmə, ‘? Ekotun naka?’ o ‘?
Ekotənɨm naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwɨn-
in?’
32 Sotətəlɨg-in pɨkən. Netəm itəm kotəruru Uhgɨn,
ilat koatətəlɨg-in pɨk natɨmnat itəm tol nəhlan.

6:26: Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29:** 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6

Məto itəmat nenəti Uhgin min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə nəkotəkəike motos natimnat min əh.
33 Məto pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhgin, ne nəmegəhən ətuatip itəm Uhgin tolkeike, ilau okuətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgin otos-ipinə min natimnat min əh kəm itəmat.
34 Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos olawig, məto-inu natimnat rəha olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitiəh, in tinahmen rəkis rəha nian kitiəh.

7

Sotakilən nolən rəha suah kit min
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhgin otələhəu nəghatən rəha nalpinən rəhatəmat.
2 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgin otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat min. Okəmə nakotakil etəmim e nolən itəm tətuatip, kən Uhgin otakil itəmat e nolən itəm tətuatip. Məto okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasik, kən Uhgin otakil itəmat e nolən ahmen min əm.
3 ? Tahro nakoatən nimismisi nig itəm tətatig e niganəmti piatəmat min, məto itəmat nəsotəplanən nig asol itəm tətatig e niganəmtitəmat?

6:32: Mat 6:8 **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17
7:1: Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2:** Mak 4:24

4 ? Kən tahro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs
ekos-irəkɨs nɨmɨsmɨsɨ nɨg e nɨganəmtɨm,’ məto
nəsotəplanən nɨg asol e nɨganəmtɨtəmat?
5 ! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat
tamkɨmɨk! Otaupən, motos-irəkɨs nɨg asol e
nɨganəmtɨtəmat, kən nəkotɨtun nəplan wɨrən
nohrəkɨsən nɨmɨsmɨsɨ nɨg itəm tətatɨg e nɨganəmtɨ
piatəmat mɨn.
6 “Sotos-ipənən natɨmnat rəha Uhgɨn kəm kuri
mɨn, kən sotərakin-pənən rəhatəmat nat wɨr mɨn
kəm pɨkəs mɨn.* Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat
okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatɨp o nətapəh-inən nat kit o Uhgɨn (Luk 11:9-13; 6:31)

7 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm
itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgɨn o natɨmnat,
kən in otos-ipɨnə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs
nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat.
8 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm
koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm mɨn u itəm
koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm
koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.
9 “? Itəmat pah, nian nətɨn tatətapəh-in pɨret,
məto in tatos-ipən kəpiel? !Kəp!
10 ? O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-
ipən sɨnek? !Kəp!
11 Nat əpnapɨn itəmat netəmim rəha nətueintən
nakotərat, məto nakoatos-ipən natɨmnat wɨr mɨn

---

* **7:6:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “sotərakin-pənən rəhatəmat perel kəm pɨkəs mɨn.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtɨn tiəkɨs. Təmɨsɨ-pən e nɨki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pɨkəs” katuəpsen-pən netəm rat. **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22

kəm nenətɨtəmat mɨn. !Məto Tata Uhgɨn e nego e neai, nolən rəhan in təwɨr pɨk maprəkɨs-in nolən rəhatəmat, kən nɨpahrienən, in otos-ipən natɨmnat wɨr mɨn kəm netəm mɨn u itəm koatətapəh-in ron!
12 Kən tol nəhlan, otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən mɨn rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nɨpətɨ Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, ne nəukətɨ nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien mɨn aupən."

Suatɨp kəiu
(Luk 13:24)

13 Iesu təmən mɨn məmə, "Itəmat onəkotəkəike motuwɨn-pən e nafiluə itəm təkəku, məto-inu nafiluə itəm iahgin ne suatɨp itəm tɨmətɨg əm tatuwɨn o nərəkɨnən, kən netəmim tepət koatuwɨn-pən e nafiluə əh.
14 Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatɨp itəm tiəkɨs tatuwɨn o nəmegəhən, kən netəmim noan məsɨn əm okotəplan."

Nɨg ilau noan
(Luk 6:43-44)

15 Kən Iesu təmən məmə, "Oatəto wɨr itəmat o ien eiueiuə mɨn. Ilat koatuwa moatəghat mətɨg e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nɨkilat, ilat kotahmen e kuri iarupɨn.
16 Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotɨtun naka tətatɨg e nɨkilat. Netəmim okol kəsotuwɨnən e nolkosɨk o iapɨl-iapɨl moatəhl noa nɨg itəm təwɨr mətehen tahmen e krep o fik.

7:11: Jem 1:17 **7:12:** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10 **7:15:** Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16:** Kal 5:19-22; Jem 3:12

17 Tol min-nulan, nɨg itəm təwɨr tatoe-in noan
itəm təwɨr, məto nɨg itəm tərat tatoe-in noan itəm
tərat.
18 Nɨg itəm təwɨr okol təsoe-inən noan itəm tərat,
kən nɨg itəm tərat, okol təsoe-inən noan itəm təwɨr.
19 Nɨg mɨn rafin itəm kəsotoe-inən noalat itəm
təwɨr, okəte rəkɨs ilat, kərakin-pən ilat e nɨgəm.
20 Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə mɨn
əh, onəkotəplan noan, kən nəkotɨtun naka tətatɨg e
nɨkilat.
21 “Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io
motən məmə, ‘Iərəmərə, Iərəmərə,’ itəm ilat kotɨtun
nuwɨnən motatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn
məto ilat mɨn əm u itəm koatol nəwia rəhak Tata
itəm tətatɨg e nego e neai.
22 E nian Uhgɨn otakil netəmim rafin, netəmim
tepət okotən kəm in məmə, ‘!Iərəmərə, Iərəmərə! ?
Tahro? ?Nəkɨtun o kəp məmə, itɨmat emotən-iarəp
nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itɨmat, kən
motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən motol
natɨmnat pɨspɨs mɨn e nərgəm?’
23 Kən oekən-ipən ətuatɨp kəm ilat məmə, ‘Aupən
ekəruru itəmat, kən u-roiu mɨn ekəruru itəmat.
!Otuwɨn isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən
tərat!’ ”

Etəmim kəiu kəmiailəkɨn nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən
məmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən
mɨn u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e

7:19: Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 **7:20:** Mat 12:33 **7:21:** Luk 6:46; Jem 1:25 **7:23:** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

etəmim itəm tenatɨg, in təmiləkɨn-pən nəukətɨ rəhan nimə e kəpiel.
25 Kən nuhuən təməfɨk, kən naruəh taiu, kən nɨmətag asol telel moh nimə. Məto nimə təsietən məto-inu kəmiləkɨn-pən nəukətɨn e kəpiel.
26 Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən mɨn u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlɨg-in wɨrən nolən natɨmnat kən in ialməl, in təmiləkɨn-pən nəukətɨ rəhan nimə e nɨmənkləkɨl əm.
27 Kən nuhuən təməfɨk, kən naruəh taiu, kən nɨmətag asol telel moh nimə. Kən nimə təmiet, kən nian təmiet, məto təmərat agɨn."

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətatɨg lan

28 Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmɨlat təmiwɨg pɨk ron,
29 məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun mɨn rəha Lou, məto rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-ikɨn.

8

Iesu təmol-wɨr suah kit təmos nɨmɨsən u leprosi (Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Nian Iesu təmeiuaiu-pa e nɨtot, netəmim tepət kəmotətəu-pən.
2 Kən suah kit nɨmɨsən u leprosi* təmol təmuwa ron, mɨsin-pən nulɨn o Iesu, kən mən məmə,

---

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32

* **8:2:** E Naoa Rəha Uhgɨn, nəghatən u "leprosi" tatəghat-in nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha nuwigɨtəm. Nɨmɨsən mɨn u tatərəkɨn nuwigɨtəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nɨmɨsən nəhlan, in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Afin Lev 13-14.

"Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkɨtun nol-
wɨrən io kən mafəl rəkɨs namkɨmɨkən lak."
3 Kən Iesu təməg-əfəməh-in nelmɨn mələhəu-pən
lan, mən məmə, "Əwəh. Iakolkeike. Əwɨr-ta." Kən
roiu agɨn-əh, nɨmɨsən leprosi təmagɨm mɨkə lan.
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Əsən-iarəpən
natɨmnat mɨn u kəm netəmim, məto uwɨn əm
mehm pris kit pəs in tehm məmə nɨpətɨm tɨnol min-
nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha
Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tɨnɨkə,
kən netəmim okotɨtun məmə nɨpahrienən nɨnəwɨr,
kən rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə."

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael mɨn (Luk 7:1-10)

5 Kən Iesu təmuwɨn miet-arəpən əpəh e taon Ka-
paneam, kən etəm-iasol kit rəha mopael mɨn rəha
netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən
ron matən məmə,
6 "Iərəmərə, rəhak iolwək tatɨmɨs, kən mətapɨl
əpəh e nimə rəhak, nɨpətɨn rafin təmɨmɨs, kən tatəto
tərat pɨk."
7 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Oekɨmnə
mol in təwɨr mɨn."
8 Kən etəm-iasol rəha mopael mɨn təmən-ipən
kəm in məmə, "Iərəmərə, io etəmim kit itəm
esətuatɨpən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e
rəhak nɨpəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən
ekɨtun məmə in otəto təwɨr mɨn. 9 Ekɨtun məmə
nɨmɨsən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io mɨn,
rəhak netəm-iasol mɨn kotərəmərə lak, kən iatol
nəwialat, kən mopael mɨn neen əh-ikɨn itəm io
ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, 'Uwɨn,'

8:4: Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14

kən tuwɨn. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən tol nat əh.”
10 Nian Iesu təmətо nəghatən əh, kən narmɨn təmiwɨg pɨk ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisɨg-in məmə, “Nɨpahrienən iakatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapɨn noanol mɨn rəha Isrel, mətо esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasɨk tahmen-pən lan.
11 Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotɨsɨ-pən e nɨkalɨn par ikɨn ne e nɨkalɨn pah ikɨn, oko-tuwa motagwən kitiəh e tepɨl ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e nərəmərəən əpəh e nego e neai.
12 Mətо itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgɨn təmaupən mɨtəpun itəmat məmə in otərəmərə etəmat, in otərakin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikɨn əh, netəmim okotasək kən moatətо tərat, kən moatəgətain nəluɨlat mɨn.”
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael mɨn məmə, “Atuwɨn. Rəham iolwək otəwɨr tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgɨn otol mihin.” Kən e nian ətuatɨp əh, nɨpətɨ iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael mɨn təmuwa məwɨr mɨn.

Iesu təmol nɨmɨsən tepət kotəwɨr mɨn (Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Kən Iesu təmuwɨn e nimə rəha Pita, kən muwɨn imə məplan uhu Pita tatətəp-ətəp mətapɨl.
15 Kən təməg-əfəməh-in nelmɨn mek nelmɨ pətaguɨhl un, kən nətəp-ətəpən təmagɨm mɨkə, kən tɨnətul. Kən mɨnatol nagwənən nɨgɨ Iesu.

8:11: Luk 13:29 **8:12:** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28

16 Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmik
netəmim tepət itəm narmin rat tətatig elat motuwa
o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat min e
nəghatən əm rəhan, kən mol-wir netəmim rafin
itəm koatimis.
17 Natimnat min əh təmol nəhlan məmə otol
nəghatən rəha ien Aesea tuwa mol nipahrienən
lan, itəm təmən aupən ikin məmə,
"In təmos-irəkis nimisən min rəhatat,
kən mol nipətitat min itəm kotahmə, kotəwir."

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisig-in Iesu
(Luk 9:57-62)

18 Kən nian Iesu təməplan nimanin netəmim
itəm koatitəlau in, kən təmən-ipən kəm rəhan
netəmim məmə okotuwin e nikali lek entənipən-
pən.
19 Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa mən-ipən
kəm in məmə, "Iəgətun. Hiə ikin onakatuwin-pən
ikin, oekətəu-pən ik."
20 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kuri
iarupin min, rəhalat nipəg tatig o napilən, kən
mənig min nimaalat tatig o napilən. Məto Nəti
Etəmim,† in rəhan nimə rəha napilən tikə məmə
otuwin mapil ikin."
21 Kən etəmim kit min rəha Iesu təmuwa mən-
ipən kəm in məmə, "Iərəmərə. Oekətəu-pən ik məto,
pəs ekuwin pitən mitənim rəhak tata."

8:17: Aes 53:4 † **8:20:** Nian Iesu təmən nərgin u "Nəti Etəmim," tatəghat-in atip in. Nərgin u təmiet e Naoa rəha Daniel ne naoa pisin pisin min e Oltesteman. Kən nipətin təmə suah kit itəm təmisi-pən o Uhgin kən matos nepətən rəha Uhgin. **8:20:** 2 Kor 8:9

22 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-
pa io. Netəmim itəm kəsotolən nəwia Uhgɨn,
in tahmen əm məmə ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs. Pəs
ilat okotuwɨn motɨtənɨm rəhalat netəmim itəm
kəmotɨmɨs.”

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol e Lek Kalili (Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Kən Iesu təmuwɨn e pot, kən rəhan mɨn
netəmim kotuwɨn ilat min.
24 Kən təsuwəhən, nɨmətag asol kit tətul kən
mɨnol peau-peau asol mɨn e lek, kən nəhau tatər-
pən e pot, iuəhkɨr əm pot tətamnɨm, məto Iesu
tətapɨl.
25 Kən kəmotuwɨn motəhgaiir e Iesu motən-ipən
məmə, “!Iərəmərə! !Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən
kotamnɨm!”
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro
nakotəgɨn pɨk? Rəhatəmat nahatətəən təkəku
agɨn.” Kən təmətul mən-iəhau nɨmətag ne peau-
peau asol mɨn. Kən nɨmətag təmurahl nelmɨn, kən
tɨnəməlinu tɨnəməlinu.
27 Kən netəmim rəha Iesu narmɨlat təmiwɨg pɨk
moatən məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnapɨn
nɨmətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəmim kəiu (Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənɨpən-
pən e lek, ikɨn Katara, kən etəmim kəiu itəm
narmɨn rat mɨn kotatɨg elau kəmiaiet-arəpa məmə
okuəplan Iesu. Ilau kəmiasɨpən e nɨpəg kəpiel
mɨn, ikɨn katɨtənɨm netəmim ikɨn. Ilau kuəsanən

8:24: Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9

mətioh netəmim, kən netəmim koatəgin nuwɨn-
pənən ikɨn.
29 Kən əmun narmɨn rat mɨn itəm kotatɨg elau
kəmotaget əfəməh motən məmə, “!Ik Nətɨ Uhgɨn! ?
Nəmuwa məmə nakahrol itɨmat? ?Nəmuwa məmə
nakol nalpɨnən kəm itɨmat itəm təsolən əh nian
rəhan?”
30 Iuəhkɨr əm olat, pɨkəs mɨn tepət əh-ikɨn ko-
tagwən,
31 kən narmɨn rat mɨn kotasək-pən o Iesu motən
məmə, “Okəmə nəkəhg-iarəp itɨmat, ahl-ipən itɨmat
ekotuwɨn e pɨkəs mɨn əh.”
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwɨn.”
Kən narmɨn rat mɨn kəmotiet elau, motaiu mo-
tuwɨn e pɨkəs mɨn, kən əmun pɨkəs mɨn ilat
rafin kəmotaiu moteiuaiu ikɨn təkul-əkul ikɨn, kən
motiet-pən e lek motamnɨm.
33 Kən netəmim itəm koatehm pɨkəs mɨn,
kəmotagɨm motuwɨn e taon motən-iarəp natɨmnat
rafin, ne natɨmnat itəm Iesu təmol kəm suah mil
itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg elau.
34 Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa
məmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən
kəmoatəkəike əskasɨk kəm in məmə otəkəike miet
əh-ikɨn əh.

9

Iesu təmol-wɨr etəm
nɨpətɨn təmɨmɨs
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Kən Iesu təmuwɨn e pot muwɨn entənɨpən-pən e
lek, kən miet-arəpa iman ikɨn, e taon Kapaneam.

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 **9:1:** Mat 4:13

2 Kən netəmim neen kəmotɨləs etəmim kit mo-
tuwa ron. Nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs, kən mətapɨl e
rəhan nɨmɨtiwɨn. Kən nian Iesu təməplan rəhalat
nahatətəən, kən təmən-ipən kəm etəm tatɨmɨs un
məmə, “Nətɨk, əsəgɨnən. Rəham nolən rat mɨn
emos-irəkɨs rəkɨs.”
3 Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun mɨn
neen rəha Lou kotən-ipən kəm ilat mɨn məmə,
“Nəghatən əh tərat. Suah əh tatəghat məmə otol
məmə in Uhgɨn.”
4 Məto Iesu tɨtun nətəlɨgən rəhalat kən təmən-
ipən kəm ilat məmə, “? Tahro itəmat nakoatos
nətəlɨgən itəm tərat min-nulan?
5 ? In pəhruən tɨmətɨg məmə oekən, məmə,
‘Emafəl rəkɨs rəham nolən rat mɨn,’ o ‘Ətul
maliwək’?*
6 Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotɨtun məmə
Nətɨ Etəmim tatos nepətən ikɨn-u e nətueintən
məmə otafəl rəkɨs təfagə rat mɨn.” Kən in təmən-
ipən kəm suah əh tatɨmɨs məmə, “Ətul mɨləs rəham
nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn latuənu.”
7 Kən suah u tatɨmɨs təmətul maliwək matuwɨn
latuənu.
8 Kən nian nɨmanin netəmim kəmotəplan nat
əh, kən kəmotəgɨn, kən motənwiwi nərgɨ Uhgɨn
itəm təmos-ipən nepətən kəm etəmim məmə otol
nəhlan.

Iesu təmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9:4: Luk 9:47; Jon 2:25 * **9:5:** Okəmə Iesu tɨtun nol-wɨrən suah kit, kən tatəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgɨn məmə otafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəha netəmim. **9:6:** Jon 17:2

9 Kən Iesu təmaliwək muwɨn məsɨn mɨn, məplan
suah kit, nərgɨn u Matiu. In etəmim itəm tatos
məni rəha takɨs, kən tatəpələh ikɨn katətou-pən
takɨs ikɨn. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə,
“Uarisɨg-in io, muwa etəmim rəhak.” Kən in
təmətul muarisɨg-in Iesu.

10 Kən Iesu təmuwɨn mətagwən e nimə rəha
Matiu, kən netəmim tepət rəha nosən məni rəha
takɨs kəmotuwa, kən netəmim tepət itəm koa-
tol təfagə rat† kəmotuwa, kən ilat kəmotuwa
motəpələh motagwən ilat Iesu ne rəhan netəmim.
11 Kən nian Farisi mɨn kəmotəplan nat əh,
kən kotən-ipən kəm netəm rəha Iesu məmə, “?
Tahro rəhatəmat iəgətun tətagwən kələh ilat netəm
koatos məni rəha takɨs ne netəm koatol təfagə?”

12 Məto Iesu təmətо rəhalat nəghatən kən təmən-
ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm təsɨmɨsən
təsuwɨnən məplan tokita. Məto etəmim u itəm
tatɨmɨs, in otəkəike muwɨn məplan tokita.
13 Otuwɨn motegəs-in motol nɨpətɨ nəghatən u
pahrien itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,

‘Nat kit tatol nɨkik tətagien, inu məmə
onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə
rəhatəmat sakrifais mɨn itəm nəkoatol
moatos-ipa kəm io itəm tatol nɨkik

† **9:10:** Farisi mɨn, ilat kəmoatətəu-pən wɨr agɨn-əh Lou rafin itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses məmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wɨr mɨn nəghatən mɨn itəm kəmotɨsɨ-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatɨp mɨn rəha Uhgɨn. Kən Farisi mɨn, katən məmə netəmim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh mɨn əh, ilat iol təfagə. **9:11:** Luk 15:2

tətagien.’‡
Iatən tol min-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm mɨn u itəm nɨkilat təht məmə kɨnotətuatɨp rəkɨs məmə okotuarisɨg-in io, məto emuwa məmə ekaun-in netəm mɨn u, netəm nol təfagə məmə okotuarisɨg-in io.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgɨn (Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in məmə, “Əplan-tu. Itɨmat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgɨn, kən Farisi mɨn, ilat mɨn koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?”
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian netəmim koatol marɨt rəha suah kit, kən in tətatɨg e nagwənən rəhan ilat in mɨn neen, nɨkitəmat təht məmə in mɨn neen okotasək? !Kəp! Məto nian əh-ikɨn itəm tatuwa məmə netəmim okotɨləs-irəkɨs etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in mɨn neen kotɨtun napəsən nagwənən.
16 “Kən etəmim kit tɨkə məmə otos nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi kit, kən məhlətain-pən e nɨməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi tɨtun nəhapən nɨməhan oas, kən ikɨn təməhap ikɨn aupən tɨtun nuwamən mol iahgin pɨk agɨn.
17 “Kən etəmim kit tɨkə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təskasɨk itəm kəmol e nuwigɨ nəni. Okəmə tol nəhlan, kən wain

---

9:13: Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ **9:13:** Nian Uhgɨn təmən nəhlan, nɨpətɨn məmə in otapəs rəhalat sakrifais mɨn məto-inu nəratən tətatɨg e nɨkilat. Uhgɨn təmən məmə ilat kotəkəike motasəkitun netəmim. **9:14:** Luk 18:12

otahləpɨk, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.§ Məto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi tɨmətmətɨg, kən wain ne pətəl katuəməhl wɨr.”*

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tatən-ipən natɨmnat mɨn əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa mɨsin-pən nulɨn o Iesu məmə, “Nətɨk pətan əkəku təmɨmɨs roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh mɨn.”
19 Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motu-arisɨg-in suah un motuwɨn.
20 Kən əmun pətan kit əh-ikɨn itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin əm, mɨnos nup tuelef.† Kən pətan əh təmɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek nɨpəgnəmtɨ kot məsɨn rəhan,
21 təmol nəhlan məto-inu tatən atɨp kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nɨmɨsən otol namnun.”
22 Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk pətan, əsəgɨnən. Rəham nahatətəən təmol ik nɨnəwɨr mɨn.” Kən e nian əh, rəhan nɨmɨsən təmɨkə.
23 Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwɨn imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nɨmɨsən, kən netəmim kəmoatasək pɨk.

---

§ **9:17:** Afin futnot e Luk 5:37 * **9:17:** Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pɨsɨn e nəgətunən rəha Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. † **9:20:** Lou təmən məmə nɨmɨsən u leprosi təmol pətan əh tamkɨmɨk, kən okəmə tatek suah kit, kən in mɨn otamkɨmɨk. **9:21:** Mat 14:36

24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwɨn
isəu, məto-inu pətan əkəku un təsɨmɨsən, məto in
tətapɨl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu.
25 Məto nian netəmim kəmotiet motuwɨn ihluə,
kən tuwɨn imə, maskəlɨm nelmɨ pətan əkəku, kən
pətan əkəku un təmətul.
26 Kən namnusən rəha nat u təmaiu mɨtəlau rafin
e nəptən əh.

Iesu təmol-wɨr iganəmtɨn rat kəiu

27 Kən nian Iesu təmiet ikɨn əh, məto iganəmtɨn
rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətuagət əfəməh
məmə, “!Mipɨ Kig Tefɨt, asəkitun itɨmlau!”
28 Nian Iesu tɨnuwɨn əpəh imə, kən iganəmtɨn
rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau
məmə, “?Itəlau nətuahatətə məmə ekɨtun nol-wɨrən
nɨganəmtɨtəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə,
“Əwəh, Iərəmərə.”
29 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmɨn e
nɨganəmtɨlau mən-ipən məmə, “Uhgɨn otol-wɨr
nɨganəmtɨtəlau məto-inu nəmuahatətə lan.”
30 Kən nɨganəmtɨlau tɨnəwɨr kən kɨnatuəplan
nat. Kən Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm ilau məmə,
“Onəsuən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm netəmim.”
31 Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəp
namnusən rəha Iesu tuwɨn mɨtəlau e ikɨn mɨn rafin
e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəm təruru nəghatən

32 Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotɨləs
etəmim kit təruru nəghatən motuwa o Iesu. Suah

9:27: Mat 20:29-34 **9:30:** Mat 8:4

əh in təruru nəghatən məto-inu narmɨn rat tətatɨg lan.
33 Kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah əh, kən tɨnatəghat. Kən nɨmanin netəmim narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən motən məmə, “Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh Isrel nian kit ne.”

34 Məto Farisi mɨn kəmotən məmə, “Tatos nəsanənən o etəm-iasol rəha narmɨn rat mɨn məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn.”

Iesu nɨkin təmahmə pɨk o netəmim

35 Kən Iesu təmaliwək matuwɨn e taon ne latuənu mɨn rafin, kən matəgətun əpəh e nɨpəgnoa nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən, matən-iarəp namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən matol-wɨr netəmim rafin itəm koatɨmɨs, ne netəmim rafin itəm nɨpətɨlat tərat koatəwɨr.
36 Nian təməplan nɨmanin netəmim tɨnepət pɨk, kən nɨkin təmahmə pɨk olat məto-inu kɨnotos pɨk nahmməən, kən motəruru nasitu-atɨpən e rəhalat nəmegəhən, kɨnotahmen e sipsip mɨn itəm etəmim tɨkə o nehmən ilat.
37 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “! Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kɨnotɨmətə, məto iolwək mɨn noan məsɨn əm kotəulək-in.
38 Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək mɨn tepət məmə okotuwɨn kəulək-in nasumən rəhan.”

9:33: Mak 2:12 **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mat 4:23; Mak 1:39 **9:36:** Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Luk 10:2

10

Netəm tuelef rəha Iesu
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa
kitiəh, kən mos-ipən nəsanənən kəm ilat məmə ilat
kotɨtun nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn e netəmim,
kən motɨtun nol-wɨrən nɨmɨsən mɨn rafin, ne
netəm mɨn u nɨpətɨlat təmərat.
2 Kən inu nərgɨ netəm tuelef rəha Iesu: in taupən
Saimon, u nərgɨn kit mɨn un Pita; ne təhan Antru;
ne Jemes ne pian Jon, nətɨ Sepeti mil;
3 ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu,
etəmim rəha nosən məni rəha takɨs; ne Jemes nətɨ
Alfeas; ne Tateas;
4 ne Saimon u kətaun-in məmə Selot;* ne Jutas
Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu tuwɨn e nelmɨ
rəhan tɨkɨmɨr mɨn.

Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Kən nian Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim
tuelef məmə okotuwɨn motol wək rəhan,
təmaupən məghat kəm ilat məmə, "Itəmat
onəsotuwɨnən o netəm mɨn un sənəmə noanol
mɨn rəha Isrel, kən məsotuwɨnən e taon kit rəha
netəm Sameria,
6 məto onəkotuwɨn o noanol mɨn rəha Isrel itəm
kotahmen e sipsip mɨn koatəlue.
7 Kən nian nakotuwɨn, nəkotəkəike motən-iarəp
məmə, 'Nian itəm Uhgɨn otərəmərə e netəmim rafin
lan, tɨnatuwa iuəhkɨr.'

10:1: Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:4:** Selot in suah kit itəm in tatətul əskasɨk o kantri rəhan. Əplan e tiksonari. **10:6:** Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11

8 “Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatɨmɨs
kotəwɨr mɨn. Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm
kəmotɨmɨs kotəmegəh mɨn. Kən netəmim itəm
leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol nɨpətɨlat tuwa
məwɨr mɨn. Kən netəmim itəm narmɨn rat tətatɨg
elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-iarəp narmɨn rat
mɨn kotuwɨn isəu olat. Kən nəsanənən itəm
nəmotos, nəməsotosən nəmtɨn. Kən onəkotəkəike
motol wək əm, netəmim okəsətouən itəmat lan.
9 Nian nakotuwɨn, nəsotosən məni.
10 Kən məsotəmɨkən rəhatəmat kətɨm mɨn. Kən
natɨmnat itəm nakoatuwɨn-in, in əm un, məsotos
mɨnən iahgoau kit mɨn. Kən məsotosən put, ne
kasɨkɨn rəhatəmat mɨn. Iatən nəhlan məto-inu
tətuatɨp əm məmə katos-ipən kəm iolwək mɨn
natɨmnat itəm tətuatɨp o natɨgən rəhalat.
11 “Nian nakotuwɨn e taon kit o latuənu kit,
nəkotəkəike motehm etəmim kit itəm nɨkin
tagien məmə nakotuwɨn mətatɨg itəmat min, kən
nakoatatɨg ikɨn əh mətoarus-pən nian nakotiet
mɨn.
12 Nian nakotuwɨn kətatɨg e nimə kit,
nəkotəkəike kəghat wɨr kəm ilat məmə,
‘Nəməlinuən tətatɨg otəmat.’
13 Kən okəmə netəmim e nɨpəgnoa nimə u, nɨkilat
tagien məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat
nəghatən rəha nəməlinuən tətatɨg olat. Məto
okəmə nɨkilat təsagienən otəmat, nəkotəkəike mo-
tos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwɨn.
14 “Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən
məmə okotit itəmat nakotuwɨn e rəhalat nɨpəgnoa
nimə, o kəsotətəlɨg-inən rəhatəmat nəghatən,
kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat, o rəhalat

10:9: Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14 **10:12:** Luk 10:5-6

latuənu, nəkotəkəike motohapɨspɨs rəkɨs nɨsɨp e nelkɨtəmat məmə ilat okotɨtun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat.

15 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgɨn otakil netəmim, nalpɨnən rəha netəm mɨn əh in otəskasɨk pɨk maprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Komora.”

Netəmim okotol tərat kəm netəmim rəha Iesu

16 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Otətəlɨg-in-tu. Etahl-ipən itəmat nakoatuwɨn tahmen e sip-sip mɨn itəm kəmotuwɨn ilugɨn e kuri iarupɨn mɨn. Onəkotəkəike motenatɨg wɨr tahmen e malɨkɨm, kən itəmat motan mətɨg tahmen e mənɨg mak.

17 Onakoatəto wɨr itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotɨləs itəmat məmə nəkoatətul e nɨganəmtɨ kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən.

18 “Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwɨn motətul e nɨganəmtɨ etəm-iasol mɨn rəha kapman mɨn, ne kig mɨn məmə onəkotən-iarəp nəghatən təwɨr rəhak e nɨganəmtɨlat, kən e nɨganəmtɨ Iaihluə mɨn.

19 Nian ilat okotuwa motɨləs itəmat, kən nɨkitəmat təsəht pɨkən məmə onəkotuwɨn motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəgɨnən məto-inu Narmɨn Rəha Uhgɨn, in otos-ipɨnə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatɨp əh.

20 Nəsotəgɨnən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmɨn Rəha rəhatəmat Tata,

---

10:14: Luk 10:10-12; Wək 13:51 **10:15:** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19

otos-ipɨnə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.

21 “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatɨp mɨn kəm rəhalat tɨkɨmɨr mɨn məmə okotohamnu ilat, kən tata mɨn okotol mihin mɨn kəm nenətɨlat ətuatɨp mɨn, kən nɨsualkələh okotətul motol nolən ahmen mɨn əm kəm rəhalat tata mɨn ne mama mɨn məmə okotohamnu ilat.

22 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasɨk mətoarus-pən natɨmnat mɨn un okotol namnun, kən Uhgɨn otosmegəh.

23 Nian okotol tərat kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagɨm motuwɨn e taon pɨsɨn kit mɨn. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwɨn rafinən e taon mɨn rəha Isrel mətoarus-pən Nətɨ Etəmim in otuwa mɨn.

24 “Netəmim itəm koatətəlɨg-in, okol kəsotaprəkɨs-inən rəhalat iəgətun, kən iolwək mɨn, okol kəsotaprəkɨs-inən rəhalat etəm-iasol.

25 Netəm katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e iəgətun rəhalat, kən iolwək mɨn kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. Io, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgɨn kit rəha Setan, kən okol tahmen mɨn əm e iolwək mɨn rəha nimə rəhak.”

Etəmim rəha Iesu
təsəginən etəmim
(Luk 12:2-7)

10:20: Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20:** Jon 14:26 **10:21:** Jon 14:26 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15

26 Kən Iesu təmən məmə, “Tol nəhlan, əsotəginən
netəmim. Natɨmat itəm netəmim koatəfətain,
Uhgɨn otɨləs-iarəpa ikɨn tagəhag ikɨn, kən natɨmnat
itəm netəmim koatəhluaig-in, Uhgɨn otɨləs-iarəpa,
netəmim rafin kotəplan.
27 Natɨmnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən,
itəmat onəkotəkəike motən-iarəp mɨn e nəhag-
əhagən, kən natɨmnat itəm iatən anion, itəmat
onəkotəkəike motən-iarəp asol e nɨganəmtɨ
netəmim.
28 “Sotəginən netəmim itəm kotɨtun nohamnuən
nɨpətɨtəmat, məto okol kəsotohamnuən
narmɨtəmat. Məto nəkotəgin Uhgɨn itəm tɨtun
nərəkɨnən nɨpətɨtəmat ne narmɨtəmat e nɨgəm
asol.
29 Otəplan-tu. Mənɨg əlkələh mɨn, netəmim
koatol-salɨm-in məni əkəku əm. Məto okəmə
rəhatəmat Tata Uhgɨn təsegəhan-inən ilat, okol kit
təsɨmɨsən.
30 Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgɨn
tətafin rafin ilat.
31 ! Tol nəhlan, sotəgɨnən! Uhgɨn tolkeike pɨk
itəmat taprəkɨs-in mənɨg əlkələh mɨn əh.
32 “Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək
e nɨganəmtɨ netəmim, kən io mɨn iatən-iarəp
nərgɨn e nɨganəmtɨ rəhak Tata e nego e neai.
33 Məto okəmə etəmim otən-iarəp e nɨganəmtɨ
netəmim məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp
e nɨganəmtɨ rəhak Tata e nego e neai məmə in
sənəmə rəhak.
34 “Nɨkitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə
ekələhəu nəmənlinuən e nətueintən. Eməsuwamən

10:26: Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31:** Mat 6:26 **10:33:** Luk 12:8-9

məmə ekələhəu nəmə̈linuən, məto emuwa məmə
ekol netəmim kotəmou.
35 Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol
iərman otol tɨməht ilau rəhan tata, kən pətan otol
tɨməht ilau rəhan mama, kən pətan otol tɨməht ilau
uhun,
36 kən etəmim otol tɨkɨmɨr ilat atɨp rəhan mɨn.†
37 “Kən etəmim itəm tolkeike pɨk rəhan tata ne
mama taprəkɨs-in io, in təsahmenən məmə otuwa
rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pɨk
netɨn iərman o pətan taprəkɨs-in io, in təsahmenən
məmə otuwa rəhak etəmim.
38 Kən etəmim itəm təsɨləsən rəhan nɨg kəmə̈luau
muarisɨg-in io,‡ in təsahmenən məmə otuwa rəhak
etəmim.
39 Kən etəmim itəm tatol pɨk wək əm məmə rəhan
nəmegəhən e nətueintən u in otəwɨr, otəmkarəpən
e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otɨmɨs o
nərgək, in otos nəmegəhən lilɨn.
40 “Kən etəmim itəm tatos itəmat e nɨkin agien,
kən tahmen əm məmə tatos io e nɨkin agien. Kən
etəmim itəm tatos io e nɨkin agien, kən tahmen əm

10:36: Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat mɨn məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatetəhau. **10:37:** Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nɨpətɨ nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kɨmɨs e nɨg kəmə̈luau tahmen əm lan. Nɨpətɨ nəghatən u məmə kitat rafin kitiəh kitiəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgɨn otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotɨmɨs o nərgɨn, o kəm-naka nəratən mɨn əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matɨp əm o natɨgən e nəmegəhən itəm Uhgɨn tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25

məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io.
41 Kən etəmim itəm tatos e nɨkin agien ien rəha
Uhgɨn, məto-inu in tɨtun məmə suah u in ien rəha
Uhgɨn, in otos nətouən lan, tahmen əm e itəm
ien mɨn koatos. Kən etəmim itəm tatos e nɨkin
agien etəm ətuatɨp, məto-inu in tɨtun məmə in etəm
ətuatɨp, in otos nətouən lan, tahmen əm e etəm
ətuatɨp.
42 Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-
məsɨn əm kəm rəhak etəmim, məto-inu in tɨtun
məmə rəhak etəmim, nat əpnapɨn rəhak etəmim in
ləhau agɨn, nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə,
okol təsəmkarəpənən e rəhan nətouən."

11

Iesu ne Jon Baptais
(Luk 7:18-35)

1 Nian Iesu tɨnol namnun nəgətunən rəhan netəm
tuelef, təmiet ikɨn əh muwɨn e taon mɨn e nɨtən
Kalili, matəgətun netəmim kən matən-iarəp
nəghatən rəha Uhgɨn kəm ilat.
2 E nian əh, Jon Baptais tətatɨg e kalapus,
kən in təmətо namnusən e wək itəm Iesu tatol.
Kən təmahl-ipa rəhan neen netəmim kotuwɨn
motətapəh ron məmə,
3 "?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah
kit otuwa, o itɨmat ekoatəsahgin etəmim kit mɨn
məmə otəpanuwa mɨn?"
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwɨn
motəplan Jon motən-ipən nat naka itəm
nəmotuwa motəto kən motəplan:

10:40: Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

5 netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən
netəmim itəm nelkilat tərat kinotəto təwir kən
minotaliwək. Kən netəm min u kəmotos nimisən
leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u
matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən
netəm min u kəmotimis, kinotəmegəh min. Kən
ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp nam-
nusən təwir kəm ilat.
6 Etəmim otatig e nəwirən pahrien okəmə in
təsəhlmanən rəhan nahatətəən lak o natimnat itəm
io ekol.”

Iesu təməghat-in Jon Baptais

7 Nian netəmim rəha Jon koatitəlig, kən
Iesu tinətuoun matəghat-in Jon kəm netəm
min u koatəpələh əh-ikin, matən məmə, “?
Aupən, nəmotuwin ikin taruən-aruən ikin məmə
nəkotəplan naka? ?Nəmotuwin məmə nəkotəplan
suah kit tahmen e nuwig itəm nimətag tətahləpik-
ahləpik əpnapin əm? Kəp.
8 ?Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan
suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis?
Kəp. Netəm kotuwin e napən wir tol nəhlan, nian
rafin kotatig e nimə rəha kig.
9 ?Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan
ien kit? Əwəh, nipahrienən, kən etəmim əh in ilis
taprəkis-in ien.
10 Inu etəm Naoa Rəha Uhgin təmatəghat-in nian
Uhgin təmən məmə,
‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos
rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham
suatip.’

11:5: Aes 35:5-6; 61:1 **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76

11 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tɨkə itəm
təmaiir e nətueintən in ilɨs taprəkɨs-in Jon Bap-
tais, kən məto etəm ləhau agɨn e nərəmərəən rəha
Uhgɨn, in ilɨs taprəkɨs-in Jon.*
12 E nian Jon Baptais təmətuoun matən-
iarəp nəghatən rəha Uhgɨn mətoarus-pa roiu,
nərəmərəən rəha Uhgɨn in təskasɨk məmə otol wək
matuwɨn. Kən netəmim itəm kotəskasɨk kotalkut
pɨk məmə okotuwɨn motatɨg ahgin.
13 Iatən nəhlan məto-inu, aupən agɨn mətoarus-
pa nian rəha Jon, nəghatən mɨn rəha Lou itəm
Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, ne nəghatən mɨn
rəha ien mɨn rəha Uhgɨn, koatən-iarəp nərəmərəən
rəha Uhgɨn.
14 Kən okəmə nɨkitəmat tagien məmə nakotos
nətəlɨgən u, ekən məmə Jon in Elaija itəm in ien kit
aupən kəmatən məmə otuwa.
15 Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr
kən mɨtun nəghatən mɨn u.
16 “? Netəm mɨn u itəm koatatɨg roiu, ilat
kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nɨsualkələh
itəm koatəpələh ikɨn katol maket ikɨn moatakuhl
motaun-in ilat mɨn neen məmə,
17 ‘Itɨmat emotahl nau kəm itəmat məmə on-
akoatol danis rəha nagienən lan, məto itəmat
nəkəsotolən danis. Kən itɨmat emoatasək eiuə rəha
nɨmɨsən, məto nəsotasəkən kitat min itɨmat.’

---

* **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nɨsiaiiən. In tatol əpen-əpenə suatɨp rəha Kristo itəm Uhgɨn otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tɨnatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwɨr taprəkɨs-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgɨn nian in tətahatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16 **11:14:** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13

18 Iatən nəhlan məto-inu Jon təmuwa, kən
matətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm
Uhgɨn, kən məsənɨmən wain. Kən netəmim kotən
məmə, ‘Suah əh, narmɨn rat kit tətatɨg lan.’
19 Məto nian io, Nətɨ Etəmim, emuwa kən
mətagwən kən matənɨm wain, kən netəmim
kotən məmə, ‘Otəplan-tu, suah əh in etəmim
rəha nagwən pɨkən ne etəmim rəha napɨsən, kən
motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e
takɨs, ne netəmim itəm nol təfagə.’ Məto netəmim
itəm koatətəu-pən nɨtunən rəha Uhgɨn koatol wək
wɨr mɨn. Kən wək wɨr mɨn əh koatəgətun məmə
nɨtunən rəha Uhgɨn in nɨpahrienən.”

Nahməən asol otuwa
(Luk 10:13-15)

20 Kən Iesu təməghat əskasɨk e netəm e taon
mɨn əh itəm in təmol nat pɨspɨs tepət ikɨn e
nɨganəmtɨlat. Təməghat nəhlan məto-inu ilat
kəsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat o rəhalat nolən rat
mɨn.
21 Təmən məmə, “! Itəmat netəm Korasin, kəsi,
nahmməən asol otuwa otəmat! ! Itəmat netəm
Petsaeta, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat!
Məto-inu emol pap nat pɨspɨs tepət e taon
rəhatəmat! Kən okəmə emol natɨmnat mɨn əh
əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-
ikɨn əh kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən e nolən rat
mɨn, kən ilat kəmotuwɨn e natɨmnat rat motuwɨn
moatəpələh e nəmtap e nɨgəm motəgətun məmə
koatəto tərat agɨn o rəhalat nolən rat mɨn.
22 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh
itəm Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəmim, nalpɨnən

11:19: Mat 9:14

rəhatəmat in otəskasɨk, maprəkɨs-in nalpɨnən rəha
netəm Taea ne Saeton aupən ikɨn.
23 “?Kən itəmat netəm Kapaneam, nɨkitəmat təht
məmə Uhgɨn otɨləs-ipər itəmat e ikɨn rəha nɨsiaiiən
əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgɨn otəhlman
itəmat nakotuwɨn ləhau agɨn, imə nauliisən, məto-
inu emol nat pɨspɨs tepət e taon rəhatəmat. Kən
okəmə emol natɨmnat mɨn əh əpəh Sotom, kən
netəm ikɨn kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən, kən
okol Uhgɨn təməsərəkɨnən Sotom, kən təmətatɨg əm
mətoarus-pa u-roiu.
24 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh
itəm Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəmim, nalpɨnən
rəhatəmat in otəskasɨk, taprəkɨs-in nalpɨnən rəha
netəm Sotom aupən ikɨn.”

Itəmat itəm nɨnotəpou
(Luk 10:21-22)

25 Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə,
“Tata Uhgɨn, ik Iərəmərə rəha natɨmnat rafin ilɨs e
neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu
nəməhluaig-in nɨpətɨ natɨmnat mɨn u e nɨganəmtɨ
netəmim itəm kotenatɨg motɨtun wɨr nat. Kən
nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm
e nɨsualkələh məmə okotɨtun wɨr.
26 Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”
27 Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə,
“Rəhak Tata təmos-ipa nɨtunən rafin agɨn kəm io.
Kən suah kit tɨkə itəm tɨtun wɨr io u Nətɨ Uhgɨn,
məmə io pah ətuatɨp. Məto Tata Uhgɨn əm tɨtun.
Kən suah kit tɨkə itəm tɨtun wɨr Uhgɨn, məto io

11:22: Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4
11:23: Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12
11:25: 1 Kor 1:26-29

pɨsɨn əm u Nəti Uhgɨn, ekɨtun, ne netəmim itəm io emɨtəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgɨn kəm ilat.

28 “Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pɨk wək kən nɨnotəpou o natipa-inən katipa əfɨgəm mɨn, kən ekos-ipɨnə namegən.†

29 Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən nəhlan məto-inu io etəm mətɨg, kən rəhak nətəlɨgən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən.

30 Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipɨnə kəm itəmat in tɨmətɨg, kən rəhak katipa in toigoig.”

12

Iərəmərə rəha Sapat
(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

1 Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək motuwɨn-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim nəumɨs təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun. 2 Məto nian Farisi mɨn kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat.”

3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Tefɨt təmol aupən, nian in ne rəhan mɨn netəmim nəumɨs təmus ilat?

11:27: Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u ‘natipa-inən katipa əfɨgəm mɨn’ tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfɨgəm məto-inu Lou mɨn u, ilat kotəskasɨk pɨk, kən tiəkɨs o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10

4 In təmuwɨn imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgɨn,
kən mos pɨret mun itəm pris mɨn kɨnotos-ipən rəkɨs
kəm Uhgɨn. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, məto-
inu pɨret əh, Lou tatən məmə pris mɨn əm kotɨtun
nunən.
5 ?Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e
Sapat, pris mɨn əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, ilat koatol
wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto
Uhgɨn tatəplan məmə nat əh in tətuatɨp əm.
6 Məto iatən kəm itəmat məmə suah kit u ikɨn-u
in ilɨs taprəkɨs-in Nimə Rəha Uhgɨn.
7 E Naoa Rəha Uhgɨn, in tatən məmə,

‘Nat kit tatol nɨkik tətagien, inu məmə
onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə
rəhatəmat sakrifais mɨn itəm nəkoatol
moatos-ipa kəm io itəm tatol nɨkik tətagien.’

Okəmə nəkotɨtun nɨpətɨ nəghatən u, kən netəm
mɨn u itəm kotətuatɨp, okol nəsotakilən ilat motən
məmə ilat koatol nolən rat.
8 Iatən nəhlan məto-inu io, Nətɨ Etəmim, io
Iərəmərə rəha Sapat.”

9 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, maliwək matuwɨn əpəh
imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən rəhalat.
10 Kən əmun ikɨn əh, suah kit əh-ikɨn nelmɨn
təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-inən. Kən kəmotətapəh o
Iesu məmə, “?Tahro? ?In tətuatɨp e Lou məmə
e Sapat, etəmim tɨtun nol-wɨrən etəmim itəm
tatɨmɨs?” Ilat kəmotətapəh ron məto-inu koategəs-
in nat tərat kit rəha Iesu itəm ilat okotɨləs-ipən in e
kot ron.

12:4: 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10
12:6: Mat 12:41-42 **12:7:** Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3

11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə
itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwɨg-
pən e noakɨmɨl e Sapat, nɨkitəmat təht məmə suah
əh otuwɨn miuw-pər-pa mɨn? !Əwəh! Otəkəike
muwɨn miuw-pər.
12 !Məto etəmim, in nat keike taprəkɨs-in sipsip!
Kənu, in tətuatɨp əm e Lou məmə natol nat itəm
təwɨr e Sapat.”
13 Kən təmən-ipən kəm etəm nelmɨn təmɨmɨs
məmə, “Əg-ətuatɨp-in-tu nelməm.” Kən təməg-
ətuatɨp-in nelmɨn, kən nelmɨn tɨnuwa mɨnəwɨr
agɨn mɨn, tɨnahmen e nelmɨn kit mɨn.
14 Məto Farisi mɨn kəmotiet motuwɨn ihluə
mɨnoatəte noa ron məmə okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgɨn təmɨtəpun

15 Kən Iesu təmɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmiet
ikɨn əh. Kən netəmim tepət kəmotuarisɨg in. Kən
in təmol-wɨr nɨmɨsən rafin rəhalat kotuwa motəwɨr
mɨn.
16 Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən
in kəm netəmim mɨn.
17 Natɨmnat mɨn əh kəmotiet məmə nəghatən
rəha Naoa Rəha Uhgɨn otuwa mol nɨpahrienən lan.
Uhgɨn təmos-ipən kəm ien Aesea u aupən o nən-
iarəpən məmə,
18 “Inu iolwək rəhak itəm io enɨtəpun rəkɨs,
iakolkeike pɨk in, kən nɨkik tagien pɨk ron.
Kən io oekol məmə Narmɨn Rəhak otuwa mərioah
lan.
Kən in otən-iarəp nolən ətuatɨp rəhak ne nos-
megəhən rəhak e nɨganəmtɨ netəmim e
nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

12:12: Luk 14:5 **12:14:** Jon 5:16 **12:16:** Mat 8:4; Mak 3:12
12:18: Mat 3:17

19 Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən,
məsəghat pɨkən ikɨn netəmim kotargəfɨmən ilat mɨn ikɨn.
20 In etəm mətɨg,
kən in otol təwɨr kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tɨkə.*
In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatɨp, otol win e nolən itəm tərat.
21 Kən netəm u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel,
ilat okotələhəu-pən əskasɨk rəhalat nətəlɨgən tətatɨg lan,
məmə in otosmegəh ilat."

Iesu ne Pielsepul (Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kən netəmim kəmotɨləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm nɨganəmtɨn təpɨs kən təsəghatən məto-inu narmɨn rat kit tətatɨg lan. Kən Iesu təmol-wɨr mɨn, kən suah əh tənatəplan nat kən mɨnatəghat.
23 Kən netəmim rafin narmɨlat təmiwɨg motən məmə, "?Okəmə naka suah u in Mipɨ Kig Tefɨt itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?"
24 Kən nian Farisi mɨn kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmə, "Suah əh tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmɨn rat mɨn."
25 Məto Iesu tɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə

---

* **12:20:** Nəghatən Kris ətuatɨp rəha ves 20 tatən məmə, "Okol təsatgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmɨs agɨn-əhən wik rəha lait itəm tatəhaniəm əm." **12:21:** Aes 42:1-4 **12:24:** Mat 9:34; 10:25

netəmim kotoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn taon un o latuənu un.
26 “Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e netəmim, kən tatol atɨp əm tɨkɨmɨr kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul?
27 ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat mɨn netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərat məmə nakoatən məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən mɨn rəhatəmat, motən məmə in neiueiuəən.
28 Məto okəmə iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnuwa rəkɨs otəmat.
29 “Kən ekən e suatɨp kit mɨn tol nulan məmə, etəmim kit tɨkə məmə tɨtun nuwɨnən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən məmə otəmɨk rəhan natɨmnat. Məto otaupən məlis ətain etəm u itəm təsanən, uarisɨg təpanuwɨn imə məmki-rəkɨs rəhan natɨmnat.
30 “Etəm u itəm təsuarisɨg-inən io, in rəhak tɨkɨmɨr. Kən etəm u itəm təsargətainən sipsip mɨn, in tatoor ilat kotagɨm atit.
31 Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgɨn otafəl rəkɨs nolən rat mɨn rafin pɨsɨn pɨsɨn,† ne nəghatən rat mɨn rafin pɨsɨn pɨsɨn itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpɨnən kən məsaluinən nəghatən rat mɨn itəm netəmim koatən e Narmɨn Rəhan.

12:28: Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 † **12:31:** Uhgɨn tətafəl rəkɨs nolən rat mɨn nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatətapəh-in məmə in otaluin məsalpɨnən rəhalat nolən rat mɨn. **12:31:** Hip 6:4-6

32 Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim,
kən Uhgin otaluin kən məsalpinən. Məto etəmim
itəm tatən rat Narmin Rəha Uhgin, Uhgin okol
təsaluinən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm
tatuwa.‡
33 "Okəmə nig in təwir, kən noan in təwir, okəmə
nig in tərat, kən noan in tərat. Tol nəhlan məto-inu
itəmat nəkotəplan əm e noa nig məmə nig in təwir
o nig in tərat.§
34 ! Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol
nolən eko-eko, kən itəmat netəm nakotərat. Okol
nəsotənən nat təwir kit, məto-inu nian etəmim
tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərioah e nikin.
35 Etəmim itəm nətəligən təwir tərioah e nikin,
nian rafin in tatən nat itəm in təwir. Kən etəmim
itəm nətəligən rat tərioah e nikin, nian rafin in
tatən nat itəm tərat.
36 Iatən kəm itəmat məmə e nian Uhgin otakil
netəmim lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp kəm
in məmə tahro ilat kəmoatən nəghatən rat əpnapin
min rafin rəhalat.
37 Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min
rəhatəmat, məmə itəmat netəm kotətuatip o netəm
kotərat."

Nəmtətin rəha Jona
(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

---

‡ **12:32:** Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmə Iesu tatol-wir netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmin Rəha Uhgin in Setan. Netəmim neen min kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətəən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmin Rəha Uhgin. § **12:33:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə in etəm təwir məto-inu tatol əm natimnat wir min. **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45

38 Kən iəgətun mɨn neen rəha Lou ne Farisi mɨn
kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Ekotolkeike
məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapɨspɨs itəm ik
onəkol.”;
39 Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat
netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs rəhatəmat
nahatətəən o Uhgɨn, tahmen e pətan kit tapəs
rəhan iərman matətəu-pən suah pɨsɨn. Kən
roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm
otəgətun məmə emɨsɨ-pən o Uhgɨn. Məto Uhgɨn
otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin
rəha ien əh Jona.
40 Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kɨsɨl
lapɨn ne nərauiəgən e nərpɨ nəm asol, kən Nətɨ
Etəmim, in otəməhl nian kɨsɨl lapɨn ne nərauiəgən
əpəh e nɨki nəptən.
41 “E nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim
rafin, kən netəm Nineva aupən, ilat okotətul
motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel
nakotərat. Okotɨtun nənən nəhlan məto-inu
nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat
kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən o rəhalat nolən rat
mɨn. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilɨs taprəkɨs-in
Jona tɨnuwa.
42 Kən e nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim
rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikɨn, in otətul
mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otɨtun
nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nɨkalɨn nəptən
əpəh isəu agɨn, kən maliwək muwa məmə otəto
nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatɨg wɨr.

12:38: Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **12:39:** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40:** Jona 1:17 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1

Kən otəplan-tu, suah kit itəm iliɨs taprəkɨs-in Kig Solomon tɨnuwa.
43 “Nian narmɨn rat tiet e etəmim, kən in otuwɨn maliwək mətan əpəh ikɨn nɨg ne niamɨtə tɨkə ikɨn, kən nəhau tɨkə ikɨn, mategəs-in ikɨn otatɨg mameg ikɨn, məto təsəplanən.
44 Kən tən atɨp əm kəm in məmə, ‘Ekɨtəlɨg-pən e rəhak nimə itəm emɨsɨ-pən ikɨn.’ Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tɨkə ikɨn, kən kəmafəl, kən məlɨn wɨr natɨmnat.
45 Kən tuwɨn mit narmɨn rat sepɨn mɨn itəm kotərat pɨk taprəkɨs-in in, kən motuwɨn imə motatɨg, kən natɨgən rəha suah əh roiu tərat pɨk taprəkɨs-in rəhan natɨgən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatɨg roiu.”

Mama rəha Iesu ne pian mɨn (Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian mɨn koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in.
47 Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Rəham mama ne piam mɨn əpəh ihluə koatətul. Ilat kotolkeike məmə okotəghat kəm ik.”*
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, “?Pah u rəhak mama, kən pah u piak mɨn?”
49 Kən məg-ətuatɨp-in-pən nelmɨn məgətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, “!Inu rəhak mama ne piak mɨn!

12:45: Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20 * **12:47:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghtən Kris aupən, ves 47 tɨkə.

50 Iatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak
Tata əpəh iliɨs e nego e neai, in piak, ne wɨniɨk, ne
rəhak mama.”

13

Nimaa nəghatən e nəptən
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

1 E nian ətuatɨp əh, Iesu təmiet e nimə muwɨn
matəpələh əpəh iuəhkɨr e niɨkaliɨ Lek Kalili.
2 Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kɨtəlau
in, kən in təmuwɨn e bot kit matəpələh. Kən
netəmim kəmoatətul ipar.
3 Kən in təmən-ipən natɨmnat tepət kəm ilat e ni-
maa nəghatən mɨn.

Təmən məmə, “Etəmim kit təmuwɨn məmə
oteatəgtəg rəhan niɨkuti wit əpəh e rəhan nasumən.
4 Kən nian təmərakin-rakin rəhan niɨkuti wit,
neen kəmotɨsas-pən e suatɨp, kən mənɨg mɨn
kəmotuwa motun ilat rafin.
5 Kən niɨkuti wit neen kəmotɨsas-pən e nəptən
itəm kəpiel iuəhkɨr əm. Kəmotəwiə uəhai əm məto-
inu nəptən noan məsɨn əm.
6 Məto nian mɨtgar tər, kən məhg ilat koataukeauke
məto-inu nokɨlat təseiuaiu pɨkən.
7 Kən niɨkuti wit neen kotɨsas-pən e niɨki nəlkosɨk,
kən nian niɨkuti wit kotəwiə məto nəlkosɨk tətatu-
atu ilat kən kəmotamɨs.
8 Kən niɨkuti wit neen mɨn kəmotɨsas-pən e
nəptən itəm təwɨr, kən kəmotoe-in noalat, neen
noalat wan-hanrɨt, neen noalat sikiste, neen
noalat tate.

12:50: Rom 8:29 **13:2:** Luk 5:1-3

9 Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in
wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.”
10 Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motətapəh
ron məmə, “?Tahro natəghat kəm netəmim e ni-
maa nəghatən mɨn?”
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən
nəhlan məto-inu itəmat un, Uhgɨn təmerəh e suatɨp
otəmat məmə itəmat onəkotɨtun nəghatən anion
mɨn rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn. Məto ilat əh,
Uhgɨn təməserəhən e suatɨp nulan olat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-
ikɨn nɨtunən, Uhgɨn otos-ipən mɨn nɨtunən kəm in,
kən rəhan nɨtunən in otepət pɨk. Məto etəm u itəm
rəhan nɨtunən tɨkə, Uhgɨn otos-irəkɨs rafin rəhan
nɨtunən itəm nɨkin təht məmə in tatos.
13 Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat məto-
inu ilat koatəplan pap məto kəsotɨtunən, kən ilat
koatəto pap məto kəsotɨtun wɨrən.
14 Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien
Aesea tatuwa matol nɨpahrienən lan. In təmən
məmə,
‘Okoatəto, moatəto, moatəto,
məto okol kəsotɨtunən.
Kən okoatəplan, moatəplan, moatəplan,
məto okol kəsotɨtunən nian kit.
15 Tol nəhlan məto-inu nɨkilat tɨnuwa məskasɨk,
kən kɨnotəpou-in nətəlɨg-inən,
kən motahtosɨg-in nɨganəmtɨlat.
Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e
nɨganəmtɨlat,
kən ilat okotətəlɨg-in e matəlgɨlat,
kən nɨkilat otəmət-mətɨg,

13:12: Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26

kən okotɨtun,

kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmə ekosmegəh ilat.’

16 Məto itəmat u, Uhgɨn təmawte-in rəhan nəwɨrən
kəm itəmat, kən nian nəkotəplan, nəkotɨtun, kən
nian nakotəto, nəkotɨtun.
17 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, ien mɨn
tepət ne netəm ətuatɨp mɨn tepət kəmotolkeike pɨk
məmə okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, məto
kəsotəplanən. Kən motolkeike pɨk məmə okotəto
nat naka itəm nakoatəto, məto kəsotətoən.”

18 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Itəmat
otətəlɨg-in wɨr-tu məmə nəkotɨtun nɨpətɨ nimaa
nəghatən rəha etəm u itəm təmərakin nɨkuti wit.
19 Nɨkuti wit itəm təmɨsas e suatɨp, in tahmen e
etəmim itəm təto nəghatən rəha nərəmərəən rəha
Uhgɨn, məto in təsɨtunən. Kən Setan tuwa mos-
irəkɨs uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwɨn e nɨkin.

20 “Kən nɨkuti wit itəm təmɨsas-pən e nɨsɨp itəm
kəpiel iuəhkɨr əm, in tahmen e etəmim itəm tatəto
nəghatən rəha Uhgɨn, kən mos e nɨkin agien,
21 məto nokɨn təseiuaiu pɨkən, kən tatətul əm o
nian əkuəkɨr əm. Nian nəsəsauən, o nəratən tuwa
e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təme uəhai
əm e rəhan nahatətəən.

22 “Kən nɨkuti wit itəm təmɨsas-pən e nɨki
nəlkosɨk, in tahmen e etəmim itəm təto nəghatən
rəha Uhgɨn, məto rəhan nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o
natɨmnat rəha nətueintən, kən in tolkeike məmə
rəhan nautə otepət, kən nətəlɨgən mɨn əh kotatu-

13:15: Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 **13:17:** Luk 10:23-24

atu nəghatən rəha Uhgɨn, kən nəghatən əh təsoe-
inən noan.
23 “Məto nɨkuti wit itəm təmɨsas-pən e nəptən wɨr,
in tahmen e etəmim itəm təto nəghatən rəha Uhgɨn
kən mɨtun nɨpətɨn. Kən e nəmegəhən rəhan, in
otoe-in noan, nian neen noan wan-hanrɨt, nian
neen noan sikiste, kən nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwɨhl itəm tərat

24 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn
kəm ilat matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn, in
tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nɨkuti wit e
rəhan nasumən.
25 Məto nian in ne rəhan mɨn netəmim
kəmoatapɨl, rəhan kit tɨkɨmɨr təmuwɨn mərakin
nɨkuti manuwɨhl rat mɨn e rəhan nasumən, kən
magɨm.
26 Kən nɨkuti wit wɨr mɨn kəmotəwiə motol iah-
gin motol noalat. Məto e nian əh, nɨkuti manuwɨhl
rat mɨn kəmotər mɨn motuwa motol iahgin.
27 “Kən slef mɨn rəha etəmim əh, kəmotuwa
motəplan in, motən məmə, ‘Etəm-iasol. ?Nɨkuti
wit mɨn itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat
nɨkuti wit wɨr mɨn əm, o kəp? ?Məto tahro nɨkuti
manuwɨhl rat mɨn kɨnotər?’
28 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Tɨkɨmɨr kit
təmol nat əh.’
“Kən rəhan slef mɨn kotən-ipən kəm in məmə, ‘?
Məto tahro? ?Nakolkeike məmə itɨmat ekotuwɨn
kew rəkɨs manuwɨhl rat mɨn əh?’
29 “Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Kəpə.
Otapəs. Okəmə itəmat nakotuwɨn kew rəkɨs
manuwɨhl rat mɨn, kən məta nakotew rəkɨs mɨn
wit wɨr mɨn.

13:22: Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

30 Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit
tɨnɨmətə. Kən ekən-ipən kəm netəmim itəm
okotəulək-in wit məmə ilat okotaupən motew
rəkɨs manuwɨhl itəm tərat motəlis o nərakin-
pənən e nɨgəm. Uarisɨg okotəulək-in wit wɨr mɨn
moatəmɨk moatuwa e nɨpəgnoa nimə rəhak itəm
katəlɨn nagwənən ikɨn.' "

*Nimaa nəghatən e nɨkuti mastat**
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm
ilat məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e
nɨkuti mastat itəm etəmim təmos muwɨn məfe e
rəhan nasumən.
32 Nɨkuti mastat əh in nətɨn agɨn, məto nian in
otəwiə, in otuwa iahgin tahmen e nɨg kit, kən
mənɨg mɨn itəm koatiwɨg ilɨs okotuwa motol ni-
maalat e nelmɨn mɨn."

Nimaa nəghatən e is
(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

33 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn
məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen-pən e
is noan məsɨn itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət
itəm kəmol-pən e pesɨn asol, kən tətahl flaoa rafin
tətasis matol iahgin."
34 Natɨmnat mɨn əh rafin, Iesu təmuəh nimaa
nəghatən lan kəm netəmim. Nɨpahrienən məmə
təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən ni-
maa nəghatən.
35 Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən
tatuwa matol nɨpahrienən lan. Təmən məmə,

---

* **13:30:** Mastat in nɨg itəm katol-pən nɨkutin e nagwənən məmə tatəpien wɨr. Nɨkutin in natiəkəku agɨn.

"Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən mɨn.
Ekən-iarəp natɨmnat itəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu."

Iesu təmən nɨpətɨ nimaa nəghatən e manuwɨhl

36 Kən Iesu təmiet rəkɨs e netəmim, kən muwɨn
e nɨpəgnoa nimə kit. Kən rəhan mɨn netəmim
kəmotuwa ron motətapəh məmə, "Ən-tu kəm itɨmat
nɨpətɨ nimaa nəghatən e manuwɨhl itəm təmər e
nasumən."
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Etəmim itəm
təmərakin nɨkuti wit e nasumən, inu io, Nətɨ
Etəmim.
38 Kən nasumən, in nətueintən, kən nɨkuti
wit wɨr mɨn, ilat u netəmim rəha Uhgɨn itəm
tatərəmərə elat. Kən manuwɨhl rat mɨn, ilat
netəmim rəha Setan.
39 Kən tɨkɨmɨr itəm təmuwɨn mərakin manuwɨhl
rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in
namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e na-
sumən, ilat u nagelo mɨn.
40 Okotəmɨk manuwɨhl rat motan-ətɨp e nɨgəm,
nolən əh tahmen əm e namnun nian.
41 "Io Nətɨ Etəmim, ekahl-ipɨnə nagelo mɨn
rəhak okotuwɨn ikɨn iatərəmərə ikɨn, motoe rəkɨs
natɨmnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən
netəmim o nolən təfagə rat mɨn.
42 Ilat okotərakin-pən ilat e nɨgəm asol, kən ikɨn
əh netəmim okotasək kən moatəgətain nəluɨlat
mɨn.

13:35: Sam 78:2 **13:40:** Sam 78:2 **13:41:** Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 **13:42:** Mat 8:12

43 Kən netəm kotətuatɨp okotasiə tahmen e mɨt
e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgɨn. Etəm
matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən
mɨn u."

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tatəhluaig

44 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə,
"Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e bokis məni
kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit
təmətan məplan bokis məni əh, kən tatɨg mɨtənɨm
mɨn. Nɨkin təmagien pɨk, kən təmuwɨn mol-salɨm-
in natɨmnat rafin rəhan, kən mos-nəmtɨn nəptən
əh."

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

45 Kən Iesu təmən məmə, "Nərəmərəən rəha
Uhgɨn in tahmen e etəmim itəm tategəs-in
natɨmnat, kən matol-salɨm-in mɨn. Kən in tategəs-
in kəpiel wɨr mɨn nəmtɨlat tiəkɨs, katən məmə
perel.
46 Nian təməplan perel kit itəm təwɨr pɨk agɨn,
kən in təmuwɨn mol-salɨm-in rəhan natɨmnat
rafin, kən muwɨn mos-nəmtɨn perel əh kən mɨləs
rəhan."

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

47 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə,
"Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e nian
netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos
nəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn lan.
48 Nian net tɨnərioah e nəm, kən kotiuw-par
net, kən motoor nəm mɨn motaii-pən nəm wɨr
mɨn e kətɨm asol mɨn rəhalat, məto okotərakin
nəm itəm kotərat. 49 Kən e namnun nian, nagelo

13:43: Mat 8:12

mɨn okotuwa motos-irəkɨs netəmim itəm kotərat o
netəmim itəm kotətuatɨp,
50 kən motərakin-pən netəm kotərat e nɨgəm
asol, kən ikɨn əh netəmim okotasək moatəgətain
nəluɨlat.
51 “?Itəmat nəkotɨtun natɨmnat mɨn un, o kəp?”
Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.”
52 Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgətun
mɨn rafin rəha Lou itəm kəməgətun wɨr ilat e
nərəmərəən rəha Uhgɨn, kotahmen e etəm-iasol
rəha nimə itəm rəhan nautə tepət. Kən nian kit in
tatos-irəkɨs nat wi e rəhan nautə, kən nian kit mɨn
tatos-irəkɨs nat oas.”†

Ien itəm kəsɨsiai-inən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Nian Iesu tɨnol namnun nuəhən nimaa
nəghatən mɨn əh, kən təmiet ikɨn əh,
54 muwɨn iman ikɨn. Kən təmatəgətun netəmim
əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən, kən narmɨlat
təmiwɨg, kən kotən məmə, “?Suah u təmɨləs hiə
nenatɨgən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pɨspɨs
mɨn?
55 Suah əh, kitat kotɨtun wɨr in. ?In netɨ etəmim
itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən rəhan mama, in Meri,
kən pian mɨn ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne
Jutas, o kəp?
56 ?Kən rəhan kaka mɨn kitat min ilat, o kəp? ?
Təmos hiə nɨtunən o nolən natɨmnat mɨn əh?”

13:50: Mat 13:42; Luk 13:28 † **13:52:** Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgɨn itəm kəməte rəkɨs e Naoa Rəha Uhgɨn əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu. **13:54:** Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42

57 Kən nɨkilat təsagienən ron kən motəuhlin
məntaalat ron.
Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə
suah kit in ien, netəmim rafin koatɨsiai-in. Məto
rəhan mɨn netəmim əpəh latuənu ne rəhan mɨn
netəmim e nɨpəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotɨsiai-
inən.”
58 Kən təməsolən nat pɨspɨs tepət ikɨn əh, məto-
inu ilat kəsotahatətəən lan.

14

Kig Herot Antipas təməghat o Iesu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəmərə e nɨtən
Kalili, təmətо namnusən rəha Iesu.
2 Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol mɨn məmə,
“Suah u in Jon Baptais itəm təməmegəh mɨn e
nɨmɨsən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat
pɨspɨs mɨn.”

Nɨmɨsən rəha Jon Baptais

3-4 Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in
təmohamnu rəkɨs Jon Baptais. Inu namnusən e
nɨmɨsən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.
Aupən ikɨn, Kig Herot Antipas təmakləh-in Hero-
tias u pətaguɨhl rəha pia Herot u, Filip Kitiəh. Kən
Jon təmən-ipən kəm in məmə, “Təsətuatɨpən məmə
nəkɨləs pətan u, məto-inu nakatətgəhl Lou.” Kən
Herot Antipas təmaskəlɨm Jon o Herotias, məlis
ətain, mɨləs-ipən e kalapus.

13:57: Jon 6:42 **14:3-4:** Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20

5 Herot Antipas tolkeike məmə in otohamnu Jon,
məto təməsolən məto-inu tatəgin netəmim. Ilat
koatɨsiai-in Jon moatən məmə in ien kit.
6 Məto nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit
rəha nian təmaiir lan, kən pətan əkəku, nətɨ Hero-
tias, təmol danis aupen e nɨganəmtɨ netəmim rafin.
Kən rəhan nolən danis təmol Herot Antipas nɨkin
təmuwɨn pɨk lan,
7 kən tol nəhlan, in təmən-iəkɨs mos noanawɨl
məmə in otos-ipən nat naka itəm pətan əkəku əh
tolkeike.
8 Kən Herotias təməghat kəm nətɨn, kən nətɨn
təmən-ipən kəm Herot Antipas məmə, “Os rəhn-
kapə Jon Baptais e plet kit muwa ikɨn-u mos-ipa
kəm io roiu.”
9 Kən kig, nɨkin təpou. Məto təmən-ipən kəm
rəhan netəmim məmə ilat okotol nəwia nətɨ Hero-
tias, məto-inu o rəhan noanawɨl ne nəniəkɨsən itəm
təmol e nɨganəmtɨ netəmim.
10 Kən təmahl-ipən netəmim neen kotuwɨn e
kalapus, kən ilat kəmotətatɨp rəkɨs rəhn-kapə Jon
ikɨn əh,
11 motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa,
motos-ipən kəm nətɨ Herotias, kən in təmos-ipən
kəm rəhan mama.
12 Kən netəmim rəha Jon kəmotuwɨn motɨləs
nɨpətɨn motuwɨn motɨtənɨm, kən motuwɨn motən-
ipən kəm Iesu.

Iesu təmagwən netəmim faif-taosan
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

14:5: Mat 21:26

13 Nian Iesu təməto namnusən əh, kən təmətɨpən
e bot kit muwɨn əpəh ikɨn kɨkə-kɨkə ikɨn. Məto nian
nɨmanin netəmim kəmotɨtun ikɨn təmuwɨn ikɨn,
ilat kəmotiet e rəhalat latuənu mɨn motaliwək ipar
motuarisɨg-in Iesu.
14 Nian Iesu təmuwar, təməplan nɨmanin
netəmim tepət, kən nɨkin təmahmə olat matakeike
ilat, kən mol-wɨr nɨmɨsən mɨn rəhalat.
15 Kən ehnaipən iuəhkɨr o napinəpən, rəhan mɨn
netəmim kəmotuwa ron moatən məmə, “Ikɨn-u,
ikɨn kɨkə-kɨkə ikɨn, kən otəsuwəhən talugɨn. Ahl-
ipən nɨmanin netəmim məmə okotuwɨn latuənu
mɨn motos-nəmtɨn nɨgɨlat neen nagwənən.”
16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kəp. Otəpəs əm
ilat kotatɨg, kən itəmat əm otagwən ilat.”
17 Məto komotən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat
ekoatos əm pɨret faif ne nəm kəiu.”
18 Kən təmən məmə, “Otos motuwa kəm io.”
19 Kən mən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh
ləhau e manuwɨhl. Kən təmos pɨret faif ne nəm
kəiu əh, masɨpər əpəh e neai, matəfak-pən ron,
kən məmkas pɨret. Kən təmos-ipən kəm rəhan
mɨn netəmim, kən ilat kotos-ipən kəm nɨmanin
netəmim.
20 Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpɨlat tasis. Kən
nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmotapəs, netəmim
rəha Iesu kəmotaii-pən e kətɨm asol ilat tuelef itəm
kəmotər kər wɨr.
21 Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm
tahmen e faif-taosan, məto kəsafinən nɨpɨtan ne
nɨsualkələh.

14:19: Mat 15:35-39; Mak 8:6-10

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim məmə ilat
okotətɨpən e bot motaupən moatuwɨn entənɨpən-
pən e lek, məto in otahl-ipən netəmim kotɨtəlɨg-pən
iməlat mɨn ikɨn.
23 Nian tɨnahl-ipən rəkɨs netəmim, kən muwɨn
əpəh ilɨs e nɨtot kit in pɨsɨn əm, məmə otəfak. Nian
tɨnalugən, Iesu pɨsɨn əm əh-ikɨn,
24 məto bot tɨnuwɨn rəkɨs ilugɨn e lek, kən tɨnatɨləs
pɨkən nɨmətag, kən peau-peau mɨn kɨnoatoh bot.
25 Kən lapɨn iuəhkɨr o nianən, Iesu təmaliwək e
nətuei nəhau muwa olat.
26 Məto nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan
in tətaliwək e nətuei nəhau, kən kəmotəgɨn pɨk
moatən məmə, “! Ei, narmɨ etəmim kit!” Kən
kəmotasək əfəməh məto-inu koatəgɨn.
27 Məto uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat
məmə, “! Ei, nɨkitəmat tətul məha-məha. Io əpəh.
Sotəgɨnən!”
28 Kən Pita təmə, “Iərəmərə, okəmə ik pahrien,
kən aun-in io ekaliwək e nətuei nəhau mɨnə.”
29 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Wa.”
Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei
nəhau matuwɨn o Iesu.
30 Məto nian təməplan nɨmətag, kən nɨkin
təməgɨn pɨk, kən mɨnətuoun mətamnɨm mətasək-
pən o Iesu matən məmə, “!Iərəmərə, asitu lak!”
31 Kən roiu agɨn, Iesu təmea-pən maskəlɨm Pita,
kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik rəham nahatətəən
təkəku agɨn. ? Tahro rəham nahatətəən təkəku
lak?”

14:23: Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Luk 24:37 **14:31:** Mat 8:26; Mak 4:39

32 Kən nian kəmuətɨpən e bot, kən nɨmətag
təmurahl nelmɨn.
33 Kən ilat e nətuei bot kəmotos-ipən nɨsiaiiən
asol kəm in moatən məmə, “Pahrien, ik Nətɨ
Uhgɨn.”
34 Nian kɨnotuwɨn entənɨpən-pən, kəmotuwar e
nəptən Kenesaret.
35 Kən nian netəmim əh-ikɨn əh kɨnotɨtun Iesu,
kotahl-ipən nəghatən tuwɨn mɨtəlau o netəmim e
latuənu mɨn rafin əh-ikɨn. Kən kəmotos rəhalat
mɨn netəmim itəm koatɨmɨs motuwa o Iesu,
36 kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm
koatɨmɨs okotek əm nɨpəgnəmtɨ kot rəhan. Kən
ilat rafin itəm kəmotek nɨpəgnəmtɨ kot rəhan,
rəhalat nɨmɨsən təmɨkə, kən kəmotəwɨr.

15

Nat itəm tatol
etəmim tamkɨmɨk
(Mak 7:1-23)

1 Kən Farisi mɨn neen ne iəgətun mɨn neen rəha
Lou kəmotɨsɨ-pən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən
motətapəh ron məmə,
2 “? Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom
rəhatat itəm rəhatat pipi mɨn aupən kəmotəgətun
kitat lan? Ilat kotagwən, məto kəsotaupənən mo-
taikuas e nelmɨlat.”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Məto
tahro itəmat mɨn nakoatətgəhl Lou rəha Uhgɨn o
naskəlɨm əskasɨkən kastom rəhatəmat?
4 Iatən nəhlan məto-inu, Uhgɨn təmən məmə,
‘Nəkotəkəike motɨsiai-in rəhatəmat tata ne mama,’

14:36: Mat 9:20-21; Mak 6:53-56 **15:4:** Eks 20:12; Dut 5:16

kən təmən mɨn məmə, ‘Etəmim itəm otəghat rat e
rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.’
5 Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit
rəhan kit məni əh-ikɨn itəm in tɨtun nasituən e
rəhan tata ne mama lan, in tɨtun nənən kəm ilau
məmə, ‘Kəsi, emələhəu pɨsɨn məni u məmə rəha
Uhgɨn,’
6 kən okol in otəsɨsiai-inən rəhan tata, kən məsos-
ipənən məni u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol
nəghatən rəha Uhgɨn tatol nat əpnapɨn lan, məto-
inu itəmat nakotolkeike məmə nakotaskəlɨm kas-
tom rəhatəmat mɨn əm.
7 ! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat
tamkɨmɨk! Ien Aesea təməghat-in itəmat ətuatɨp
nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn itəm
tatən məmə,
8 ‘Netəm mɨn u koatɨsiai-in io e nohlɨlat əm,
məto nɨkilat isəu ron io,
9 Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapɨn
əm,
kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən mɨn
rəhak,
məto in nəghatən mɨn rəha netəmim əm.’ ”
10 Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa
ron, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlɨg-in-tu,
kən motɨtun nat u.
11 Nat naka itəm katun, təsolən etəmim
tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto nat naka itəm
tatiet e nohlɨ etəmim, in tatol etəmim tamkɨmɨk e
nɨganəmtɨ Uhgɨn.”
12 Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh
məmə, “? Nəkɨtun məmə Farisi mɨn, nɨkilat tərat
nian kəmotəto nəghatən əh?”

15:4: Eks 21:17; Lev 20:9 **15:9:** Aes 29:13 **15:11:** Mat 12:34

13 Kən təmən-ipən məmə, “Nɨg mɨn rafin itəm
rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfeən, okew-
pər ilat nokɨn.
14 Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, məto
nɨganəmtɨlat təpɨs. Okəmə etəmim itəm
nɨganəmtɨn təpɨs tit etəmim kit mɨn itəm
nɨganəmtɨn təpɨs, kən ilau kərən okiaiwɨg-pən e
noakɨmɨl.”
15 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu
nɨpəti nimaa nəghatən kəm itɨmat.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat
rəhak netəmim, məto itəmat mɨn nəsotɨtunən əh?
17 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwɨn
e nohlɨ etəmim meiuaiu e nərpɨn, kən miet mɨn e
nɨpəti etəmim?
18 Məto natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki etəmim
kən matiet e nohlɨ etəmim, matol etəmim
tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Tol nəhlan məto-inu, natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən
e nɨki etəmim kotol nulan: nətəlɨgən tərat mɨn;
nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nɨpɨtan
ne nəman ne, koatit anion ilat mɨn; nakləhən;
nəghat eiuəən e netəmim; nən ratən nərgɨ etəmim.
20 Inu natɨmnat itəm tol etəmim tətamkɨmɨk e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto okəmə suah kit təsaikuasən
nelmɨn kən mətagwən, inu təsolən in tamkɨmɨk e
nɨganəmtɨ Uhgɨn.”

Nahatətəən rəha
pətan Iaihluə
(Mak 7:24-30)

21 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, kən muwɨn ikɨn itəm
taon kəiu əh, Taea ne Saeton katuəməhl ikɨn.

15:14: Luk 6:39; Rom 2:19

22 Kən pətan kit əh-ikɨn, Iaihluə u pətan Kenan,
təmuwa ron mətasək əfəməh məmə, “Iərəmərə,
Mipɨ Tefɨt, asəkitun io. Narmɨn rat kit təskasɨk
təmatɨg e nətɨk pətan matərəkɨn in.”
23 Məto Iesu təsən-ipən agɨn-əhən nəghatən kit
kəm in. Kən rəhan netəmim kotuwa moatəkəike
ron, motən məmə, “Ahl-ipən in isəu, məto-inu
tətasək əfəməh matuarisɨg-in kitat.”
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmahl-
ipa əm io o sipsip mɨn rəha noanol rəha Isrel itəm
kəmotəlue.”
25 Məto pətan əh təmuwa mɨsin nulɨn aupən e
Iesu matən məmə, “Iərəmərə, asitu lak.”
26 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Təsətuatɨpən
məmə ekos nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh, kən
mərakin-pən kəm kuri mɨn.”*
27 Kən pətan u təmən-ipən məmə, “Əwəh,
Iərəmərə. Məto kuri mɨn koatun nɨmɨsmɨsɨ
nagwənən itəm təmɨsas e tepɨl rəha iərəmərə mɨn
rəhalat.”
28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, pətan. !Rəham
nahatətəən in iahgin! Nat naka itəm nakolkeike,
otuwa mol nɨpahrienən.” Kən roiu agɨn, netɨn
pətan təməwɨr.

Iesu təmol-wɨr nɨmɨsən tepət

29 Kən Iesu təmiet ikɨn əh maliwək e nɨkalɨ Lek
Kalili. Kən mər muwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit kən
matəpələh.
30 Nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, moatəmɨk
netəm mɨn u itəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu, ne
netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn

15:24: Mat 10:6 * **15:26:** Nəghatən u ‘nɨsualkələh’ tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in Iaihluə mɨn.

təmɨmɨs, ne netəm kotəruru nəghatən, ne nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən motəlɨn-pən ilat iuəhkɨr o Iesu, kən təmol-wɨr ilat.
31 Kən nɨmanin netəmim narmɨlat təmiwɨg nian kəmotəplan netəm kotəruru nəghatən kɨnotəghat, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs kɨnotəwɨr, ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu kɨnotaliwək, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgɨn rəha Isrel.

Iesu təmagwən netəmim fo-taosan (Mak 8:1-10)

32 Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨkik tɨnahməh pɨk o netəmim mɨn u. Kitat min ilat o nian kɨsɨl əh-roiu, kən nat tɨkə məmə okotun. Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwɨn, nəumɨs tus ilat, mətan, neen kotɨmɨs-eah əpəh e suatɨp.”
33 Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hiə pɨret u ikɨn-u, ikɨn taruən-aruən ikɨn itəm tahmen məmə okotagwən nɨmanin netəmim lan?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pɨret kuwəh u nakoatos?”
Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos pɨret sepɨn ne nəm əkəku noan məsɨn əm.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim məmə okotəpələh e nəptən.
36 Kən təmos pɨret ilat sepɨn, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən lan, kən məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim mɨn, kən kotos-ipən kəm netəmim.

15:31: Mak 7:37 **15:32:** Mat 14:14

37 Kən ilat rafin kəmotun nərpɨlat tasis. Kən
netəmim rəha Iesu kotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən
itəm kəmotun kapəs e kətɨm asol ilat sepɨn,
kəmotər kər wɨr.
38 Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan,
məto kəsafinən nɨpɨtan ne nɨsualkələh.
39 Kən Iesu tahl-ipən nɨmanin netəmim
koatuwɨn, kən in təmətɨpən e bot muwɨn ikɨn
Makatan.

16

Farisi mɨn ne Satusi mɨn koatətapəh o nəmtətin kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Kən Farisi mɨn ne Satusi mɨn kəmotuwa o Iesu,
kən kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm ilat
nəmtətin kit rəha nego e neai, inu nat pɨspɨs asol
itəm otəgətun məmə Uhgɨn təmahl-ipa in.*
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian
tɨnehnaipən, nakotən məmə, 'olawɨg tərauiə, məto-
inu napuə tɨnasiə.'
3 Kən laulaugɨn nakotən məmə, 'Nuhuən otəfɨk,
məto-inu napuə tɨnasiə mɨtəlau.' Nəkotɨtun nənən
nɨpətɨ nəmtətin mɨn e nɨmal napuə itəm tatiet, məto
nəkotəruru nənən nɨpətɨ nəmtətin itəm nəkotəplan
əh-roiu.
4 "Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm
Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgɨn,
tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-
pən suah pɨsɨn. Kən roiu nakotolkeike məmə

* **16:1:** Farisi mɨn ne Satusi mɨn, nɨkilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətin kit, kən netəmim okotəplan məmə in təsɨsɨ-pən e Uhgɨn. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16

ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emɨsɨ-pən o Uhgɨn. Məto Uhgɨn otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona." Kən təmapəs ilat matuwɨn.

Is rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn (Mak 8:14-21)

5 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmoatuwɨn entənɨpən-pən e Lek Kalili, rəhan netəmim kəmotaluin məmə okotos pɨret neen. Kən nian kɨnotuwɨn entənɨpən-pən,
6 kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Onakoatəto itəmat o is rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn."
7 Kən kəmoatən-ipən kəm ilat mɨn məmə, "Tatəghat nəhlan məto-inu kəmotaluin nəmɨkən pɨret neen."
8 Məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ei, rəhatəmat nahatətəən təkəku agɨn. ?Tahro nakoatən-ipən kəm itəmat mɨn məmə pɨret tɨkə otəmat?
9 ? Nəsotɨtunən əh, o kəp? ? Nɨnotaluin pɨret faif u itəm emagwən netəmim faif-taosan lan, kən uarisɨg, nəmotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmapəs e kətɨm asol kuwəh?
10 ?Kən nɨnotaluin pɨret sepɨn u itəm emagwən netəmim fo-taosan lan, kən uarisɨg, nəmotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmapəs e kətɨm asol kuwəh?
11 ?Tahro itəmat nəsotɨtunən məmə esəghat-inən pɨret? Oatəto itəmat o is rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn."

16:4: Mat 12:40; Jona 1:17 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mat 14:17-21
16:10: Mat 15:34-38

12 Kən e nian əh, ilat kəmotɨtun məmə in təsəghat-
inən is rəha nolən pɨret məmə okoatəto ilat ron,
məto okoatəto ilat o nəghatən mɨn itəm Farisi mɨn
ne Satusi mɨn koatəgətun netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Nian Iesu təmuwa ikɨn Sisaria Filipae, mən-
ipən kəm rəhan netəmim məmə, "?Netəmim kotən
məmə pah u io, Nətɨ Etəmim?"
14 Kən kotən-ipən məmə, "Neen koatən məmə ik
Jon Baptais, neen koatən məmə ik ien Elaija, kən
neen koatən məmə ik ien Jeremaea, o ien kit aupən
ikɨn."
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Məto tahro
etəmat? ?Nakotəmə pah u io?"
16 Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, "Ik Kristo
itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, ik Nətɨ Uhgɨn
itəm tətatɨg matəmegəh."
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Uhgɨn təmawte-
in rəhan nəwɨrən kəm ik, Saimon nətɨ Jona, məto-
inu sənəmə etəmim əm təmol-arəp nat u kəm ik,
məto rəhak Tata əpəh e nego e neai itəm təmol əp
nat u kəm ik.
18 Kən ekən-ipɨnə kəm ik məmə ik Pita, u nɨpətɨn
təmə kəpiel. Kən ekiləkɨn rəhak niməfak e kəpiel
u, kən okol nəsanənən rəha nɨmɨsən† otəsaprəkɨs-
inən.
19 Ekos-ipɨnə kəm ik nepətən itəm tatɨsɨ-pən o
Uhgɨn əpəh e nego e neai. Kən əpəh e nego

16:14: Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jon 6:69
16:17: Kal 1:15-16 † **16:18:** Nat u tatəghat-in nian suah kit təmɨmɨs, məto nɨmɨsən, rəhan nəsanənən tɨkə o etəmim itəm tətahatətə e Uhgɨn. **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20

e neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in rəkɨs nəwiam itəm onakən e nətueintən. Nian onakahtosɨg-in nat kit, o onategəhan-in nat kit, kən otol mihin."
20 Kən mən-ipən əskasɨk kəm rəhan netəmim məmə okəsotən-ipənən kəm suah kit məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

Iesu təmən-iarəp rəhan nɨmɨsən
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

21 E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in otəkəike muwɨn Jerusalem, kən etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, okotol in təto nahmməən e nəratən tepət, kən okotohamnu in, kən uarisɨg e nian kɨsɨl, in otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.
22 Kən Pita tos pɨsɨn Iesu, kən mətuoun matən-iəhau matən məmə, "Iərəmərə, Uhgɨn otəkəike mahtosɨg-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nɨpahrienən lan!"
23 Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, "! Setan! ! Uwɨn isəu ron io! Ik nətahtosɨg-in io. Rəham nətəlɨgən sənəmə nətəlɨgən rəha Uhgɨn, məto in nətəlɨgən rəha netəmim əm."
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Etəmim itəm tolkeike məmə otuarisɨg-in io, otəkəike maluin atɨp in, kən mɨləs rəhan nɨg kəməluau mətəu-pa io.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pɨk wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwɨr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto

16:24: Mat 10:38; Luk 14:27

etəmim itəm otɨmɨs o nərgək, in otos nəmegəhən lilɨn.
26 ? Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e
nətueintən, məto uarisɨg lan otɨmɨs kən təsosən
nəmegəhən lilɨn, in təmol win e nat kit təwɨr, o kəp?
Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgɨn
məmə Uhgɨn otos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm in.
27 Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa
itɨmat nagelo mɨn e nəsanənən ne nepətən əhag-
əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətouən
kəm netəmim rafin e wək ətuatɨp itəm kəmotol.
28 Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə netəmim neen
koatətul ukɨn-u itəm kəsotɨmɨsən motəmegəh əm
nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in
otərəmərə e natɨmnat rafin."

17

Nɨpəti Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Nian sikis tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, Iesu tit Pita, ne
Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwɨn əpəh
ilɨs e nɨtot əfəməh, ilat pɨsɨn əm.
2 Kən ikɨn əh, nɨpəti Iesu təməuhlin muwa mol
pɨsɨn. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag tahmen
e mɨtgar, kən rəhan natɨmnat tɨnuwa məruən
məhag-əhag.
3 Roiu agɨn, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa
mətəhaləghat iləhal Iesu.
4 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iərəmərə.
Təwɨr məmə itɨməhal eməhaluwa ikɨn-u. Okəmə

16:25: Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Mat 4:8-9
16:27: Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12
17:2: 2 Pita 1:16-18

nakolkeike, ekiləkɨn makeen kɨsɨl u ikɨn-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit."
5 Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-
əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia
suah kit təmiet e mal napuə matən məmə, "Inu
nətɨk itəm iakolkeike pɨk. Nɨkik tagien pɨk ron. !
Əhalətəlɨg-in in!"
6 Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh,
kəməhalɨsɨ-pər məhalɨtənɨm-pən rəhaləhal-kapə e
nəptən məhaləgɨn pɨk.
7 Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə,
"Əhalətul. Əsəhaləgɨnən."
8 Nian kəməhlasɨpər, məsəhaləplanən suah kit,
məto Iesu pɨsɨn əm.
9 Nian kəmoteiuaiu-pa e nɨtot, Iesu təmən kəm
iləhal məmə, "Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka
itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nətɨ Etəmim
otəmegəh mɨn e nɨmɨsən."
10 Kən kəməhalən-ipən məmə, "? Məto tahro
iəgətun mɨn rəha Lou koatən məmə Elaija otəkəike
maupən muwa mɨn?"*
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nɨpahrienən
məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə otol-
wɨr mɨn natɨmnat rafin.
12 Məto ekən-ipɨnə kəm itəməhal məmə, Elaija
tɨnuwa rəkɨs, məto netəmim kəsotɨtunən in, kən

17:5: Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22 * **17:10:** Nian Uhgɨn təməghat kəm iləhal əpəh e nɨtot, iləhal kəhalɨtun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalɨtun məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natɨmnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəlɨgən tɨnol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tɨnuwa rəkɨs, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6

motol tərat lan. E nolən ahmen min əm, Nəti
Etəmim otəto nahmməən e nelmilat."
13 Kən rəhan netəmim kinotitun məmə tatəghat-
in Jon Baptais kəm ilat.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit (Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

14 Nian kinotiet-pa o nimanin netəmim, suah kit
tuwa misin nulin aupən-in Iesu,
15 kən məmə, "Iərəmərə, asəkitun nətik. Tətaut,
kən matəto pik nahmməən lan. Nian tepət tatiet-pən
e nigəm, matiet-pən ləhau e nəhau.
16 Emiləs muwin o rəham netəmim, məto
kotəruru nol-wirən."
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Ei, itəmat netəm
roiu nəsotahatətəən, kən ninotuwin isəu o suatip
rəha Uhgin. ?Onəghan nəpanotitun? ?Oekətatig
kitat min itəmat mətoarus nian naka? Otiləs
suakəku motuwa kəm io."
18 Kən Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat,
kən tiet e suakəku, kən roiu agin suakəku təməwir.

19 Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat
Iesu, kən motətapəh ron məmə, "?Tahro itimat
ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?"

20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Məto-
inu rəhatəmat nahatətəən təkəku əm, təsahmenən.
Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə
rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, nat əpnapin tahmen
e nikuti mastat u nətin agin, kən nəkotitun nən-
ipənən kəm nitot u məmə, 'Otiet u ikin-u, muwin

17:12: Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1

ikɨn əh,' kən nɨtot otiet, kən nat kit tɨkə itəm itəmat
nəkotəruru nolən."†
22 Nian kəmotuwa kitiəh əpəh Kalili, Iesu təmən-
ipən kəm ilat məmə, "Io Nəti Etəmim, suah kit
otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn.
23 Netəmim okotohamnu io, kən uarisɨg e nian
kɨsɨl, Uhgɨn otosmegəh mɨn io e nɨmɨsən." Kən
rəhan netəmim kəmotəto tərat pɨk agɨn o nəghatən
əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgɨn

24 Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Ka-
paneam, netəmim rəha nosən məni rəha takɨs rəha
Nimə Rəha Uhgɨn, kəmotuwa o Pita motən məmə,
"?Tahro? ?Rəham iəgətun tatətou takɨs u, o kəp?"
25 Kən Pita təmən-ipən məmə, "Əwəh, tatətou."
Nian Pita təmuwɨn e nɨpəgnoa nimə, kən Iesu
təmaupən məghat matən kəm in məmə, "?Saimon,
nɨkim təht mə naka? ?Kig mɨn rəha nətueintən
koatos takɨs o pah, koatos o rəhalat mɨn netəmim,
o netəm pɨsɨn mɨn?"
26 Pita təmən-ipən məmə, "Koatos o netəm pɨsɨn
mɨn."
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Kən tol nəhlan,
netəm rəha kig kəsotətouən.
27 Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat
kotəto tərat otat. Kən tol nəhlan, təwɨr məmə
ik onəkuwɨn əpəh ləhau e lek, mərakin rəham
nɨpien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw,

---

† **17:20:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsəteən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21 **17:24:** Eks 30:13; 38:26

nakəhap nɨpəgnoan, kən onəkəplan məni silfa kit tahmen-in nətouən takɨs. Os muwɨn mos-ipən kəm ilat o nətouən rəhalau takɨs.”

18

Etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgɨn
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, “? Pah u in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgɨn?”
2 Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugɨn elat,
3 kən mən məmə, “Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsotəuhlinən itəmat motuwa mo-tahmen e nɨsualkələh, okol nəsotuwɨnən motatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.
4 Tol nəhlan, pah u otɨləs-iəhau atɨp in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgɨn.
5 “Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nɨkin tagien o nosən suah u muwɨn e nɨpəgnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io mɨn e nɨkin agien.
6 “Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in. Kən nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə otamnɨm.
7 “Kəsi, nahməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm

---

18:1: Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2

netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən mɨn əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nahmməən asol otuwa o suah u itəm in suatɨp rəha nəratən əh.
8 Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkɨs mərakin. Məto-inu təwɨr pɨk məmə nian nakuwɨn e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tɨkə, taprəkɨs-in məmə ik nataskəlɨm nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikɨn, kən kərakin-pən ik e nɨgəm itəm tatuəp namnun tɨkə.
9 Okəmə nɨganəmtɨm tol ik natol təfagə, kən asul-irəkɨs mərakin. Məto-inu təwɨr pɨk məmə nian nakuwɨn e nego e neai, nɨganəmtɨm kit tɨkə, taprəkɨs-in inu məmə ik nataskəlɨm nɨganəmtɨm kərən mil, kən kərakin-pən ik e nɨgəm asol itəm tatuəp namnun tɨkə."

Nimaa nəghatən o sipsip itəm təməlue
(Luk 15:3-7)

10 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nəkotəkəike moatɨtun wɨr məmə nəsotehm-iəhauən netəmim rəhak mɨn itəm kotahmen e nɨsualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo mɨn itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e nɨganəmtɨ rəhak Tata u tətatɨg əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgɨn.*
12 "? Nɨkitəmat təht məmə naka? ? Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wan-hanrɨt, kən kitiəh təlue mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat

---

18:8: Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48 * **18:10:** E naoa oas agɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən ikɨn, ves 11 tɨkə. In tatən məmə, "Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəlue." **18:10:** Hip 1:14

nainti-nain əpəh e nɨtot, kən muwɨn megəs-in itəm
un itəm təmə̇lue.
13 Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm
itəmat məmə, nɨkin otagien o sipsip u kitiəh
əm, taprəkɨs-in ilat u sipsip nainti-nain itəm
kəsotə̇lueən.
14 E nolən ahmen mɨn əm, rəhatəmat Tata əpəh
e nego e neai, in təsolkeikeən məmə rəhan kit
suakəku otuwɨn mə̇lue.”

Piam itəm tatol nəratən kəm ik
(Luk 17:3)

15 Kən Iesu təmən məmə, “Okəmə piam kit tol
nolən rat kit kəm ik, uwɨn məplan itə̇lau pɨsɨn əm,
kən nakən-ipən nat naka itəm təmol təsətuatɨpən.
Okəmə tatətə̇lɨg-in ik, rəham nəghatən otol in
tatɨtə̇lɨg-pa mɨn nakuəwɨr otə̇lau mɨn.
16 Məto okəmə təsətə̇lɨg-inən ik, os etəmim kitiəh
o kəiu məhaluwɨn mɨn məhaləplan məmə nəghatən
mɨn rafin itəm onəkotən, okotɨtun məmə ilat rafin
nɨpahrienən əm.
17 Məto okəmə təsətə̇lɨg-inən ilat, ən-ipən kəm
niməfak. Məto okəmə təsətə̇lɨg-inən niməfak, kən
niməfak otəplan in tahmen e Iaihluə o etəmim
rəha nosən məni e takɨs.
18 “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, əpəh e nego
e neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in rəkɨs nəwiatəmat itəm
nakotən e nətueintən. Nian nəkoatahtosɨg-in nat
kit o nakoategəhan-in nat kit, kən otol mihin.
19 “Kən iatən mɨn kəm itəmat məmə, okəmə itə̇lau
kəiu nakuən nəghatən kit muə̇lis e nat kit itəm

18:15: Luk 17:3; Kal 6:1 **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23

nakətuətapəh ron o Uhgɨn, kən rəhak Tata əpəh e nego e neai otol nat naka itəm nakətuətapəh ron.
20 Tol nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən etəmim
kəiu o kɨsɨl kəhaluwa kitiəh e nərgək, io itɨmat min
ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim itəm təsaluinən kaon rəha suah kit

21 Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron
məmə, "Iərəmərə. ?Ekaluin nolən tərat itəm piak
təmol kəm io mau kuwəh? ?Mau sepɨn tahmen, o?"
22 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Iakən-ipɨnə kəm
ik məmə, sənəmə mau sepɨn əm, məto mau sepɨnte-
sepɨn.†
23 "Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nərəmərəən
rəha Uhgɨn in tol nulan. Kig kit tolkeike məmə
otəplan-tu kaon mɨn itəm rəhan netəmim kəmotol
kəm in məmə ilat okotətou.
24 Nian tɨnətuoun wək əh, kotɨləs rəhan kit iolwək
motuwa ron itəm təmol kaon iahgin iahgin, tah-
men e ten-taosan talen.‡
25 Məto suah əh tɨnəruru nətouən, kən tol nəhlan,
kig təmən məmə okol-salɨm-in in, ne rəhan pətan,
ne rəhan nɨsualkələh, ne rəhan natɨmnat mɨn rafin
məmə otətou rəhan kaon.
26 "Kən rəhan iolwək təmeiuaiu mɨsin nulɨn
aupən in. Kən matəkəike ron matən-ipən kəm in
məmə, 'Awi. ?Nəkɨtun nos-ipamən nian əkuəkɨr
məsɨn kəm io məmə ekətou rafin rəhak kaon?'

18:19: Mak 11:24; Jon 15:7 † **18:22:** Nɨpətɨn rəha "mau sepɨnte-sepɨn" məmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tɨkə. **18:22:** Luk 17:4 ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu.

27 Kən rəhan etəm-iasol təmasəkitun in, kən
mapəs rafin rəhan kaon məmə otəsətouən nian kit
ne, kən megəhan-in məmə otuwɨn.
28 “Məto nian iolwək u təmuwɨn, kən məplan
etəmim kit u təmol kaon kəm in, wan-hanrɨt
tenarius.§ Ilau kərən iolwək mil kətioal wək
kitiəh əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-
iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlɨm itəm u
kit kəmətioal wək kələh, kən matəmkətɨp nentou,
matən məmə, ‘! Ətou-pa rəham kaon itəm nəmol
kəm io!’
29 “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in,
teiuaiu mɨsin nulɨn matəkəike ron matən məmə,
‘Awi. ? Nəkɨtun nos-ipamən nian əkuəkɨr məsɨn
kəm io məmə ekətou rəhak kaon?’
30 “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwɨn mən məmə
okɨləs suah u kan kɨləs-ipən e kalapus mətoarus-pa
otətou rafin rəhan kaon mɨn itəm təmol.
31 Nian iolwək mɨn neen kəmotəplan nat əh,
nɨkilat təmahmə pɨk ron, kən motuwɨn motən-ipən
kəm etəm-iasol natɨmnat rafin itəm kəmotəplan.
32 “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa
təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwək itəm tərat agɨn.
Emapəs rafin rəham kaon məto-inu nəmatəkəike
ron io.
33 ? Tahro nəsasəkitunən suah u natioal wək
itəlau min, tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’
34 Kən nemə̈ha təmol etəm-iasol, kən təmən
məmə okɨləs kan kɨləs-ipən e kalapus məmə etəm
tatehm kalapus otol nalpɨnən kəm in mətoarus-
pən otətou rafin rəhan kaon itəm təmol.”

---

§ **18:28:** Roiu, wan-hanrɨt tenarius tahmen e wan-hanrɨt-taosan vatu. **18:34:** Mat 5:25-26

35 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən,
təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən e suatɨp kitiəh əm,
rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat
rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən nəratən itəm
piatəmat mɨn koatol kəm itəmat.”

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau mɨn
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian Iesu təmol namnun nənən natɨmnat mɨn
u, təmiet Kalili muwɨn nɨtən Jutia entənɨpən-pən e
nɨkalɨ nəhau Jotan.
2 Kən nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in in mo-
tuwɨn əh-ikɨn əh, kən təmol-wɨr ilat e nɨmɨsən mɨn.
3 Kən Farisi mɨn neen kəmotol noa eko-eko
məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm
təsətuatɨpən. Kəmotuwa o Iesu motən məmə, “?
Lou tatən məmə iərman tɨtun napəsən rəhan pətan
o nat əpnapɨn əm kit, o kəp?”
4 Kən təmən-ipən məmə, “? Nəmotafin o kəp
məmə, e nətuounən muwɨn mətoarus-pa u-roiu,
Uhgɨn u itəm təmol netəmim rafin, təmol iərman
ne pətan?
5 Kən Suah u təmən məmə, ‘O nat əh in əh, iərman
otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatɨg ilau
rəhan pətan. Kən ilau okuea nɨpətɨlau kitiəh.’
6 Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm.
Uhgɨn tɨnɨlpɨn ilau kɨnuea mɨnioal kitiəh, kən o
nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatɨpən rəhalau
natɨgən.”

18:35: Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13 **19:4:** Jen 1:27; 5:2 **19:5:** Jen 2:24; Efes 5:31

7 Kən Farisi mɨn kotən-ipən məmə, “?Məto tahro
Moses təmən məmə etəmim tɨtun nos-ipənən naoa
kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən
tatuwɨn?”
8 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Moses təmegəhan-
in itəmat noanol rəha Isrel məmə onəkotapəs
rəhatəmat nɨpɨtan mɨn məto-inu rəhatəmat-kapə
təskasɨk pɨk. Məto aupən, təməsolən nulan.
9 Məto iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah
kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan itəm təməsətəu-
pən anionən iərman pɨsɨn kit, kən suah u mit pətan
pɨsɨn, tahmen əm məmə in tətakləh-in pətan əh,
mateguafəl rəhan pətan ətuatɨp.”
10 Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə,
“Okəmə natɨgən rəha iərman ne pətan təskasɨk pɨk
nulan, təwɨr məmə iərman ne pətan okəsioalən
marɨt.”
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sənəmə netəmim
rafin okotɨtun nosən nəghatən u, məto netəm mɨn
əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in
rəhalat əm.
12 Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen
okəsotolən marɨt o nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kit okol
təsolən marɨt məto-inu nɨpətɨn məsɨn tərat nian
təmaiir. Kit okol təsolən marɨt məto-inu netəmim
kəmotərəkɨn nɨpətɨn məsɨn. Kən kit tatən atɨp məmə
in otəsolən marɨt məmə otol wək rəha nərəmərəən
rəha Uhgɨn. Etəmim itəm tɨtun nosən nəghatən u,
in təike mos.”

Iesu təməfak o nɨsualkələh
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

19:7: Dut 24:1-4; Mat 5:31 **19:9:** Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11

13 Kən netəmim kəmotəmɨk nɨsualkələh motuwa
o Iesu məmə otələhəu-pən nelmɨn elat, kən məfak
olat. Məto netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat.
14 Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Pəs nɨsualkələh
kotuwa ron io, sotən-iəhauən ilat, məto-inu
nərəmərəən rəha Uhgɨn in rəha netəmim mɨn u
kotol nulan."
15 Kən təmələhəu-pən nelmɨn elat, kən miet ikɨn
əh.

Etəm aluə itəm rəhan nautə tepət
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə,
"Iəgətun. ?Io ekəkəike mol wək naka itəm in təwɨr
məmə ekos nəmegəhən lilɨn?"
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "? Tahro
nakatətapəh ron io o nat naka itəm təwɨr? Suah
kitiəh əm itəm in təwɨr. Okəmə nakolkeike məmə
nakos nəmegəhən lilɨn, ətəu-pən nəghatən mɨn
rəha Lou."
18 Kən suah u təmən-ipən məmə, "? Lou mɨn
pəhruən?"
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Sohamnuən
etəmim, kən məsakləh-inən pətan, kən
məsakləhən, kən məseiueiuəən e kot,
19 kən mɨsiai-in rəham tata ne mama, kən
molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atɨp
ik."
20 Kən etəm aluə u təmən-ipən məmə, "Natɨmnat
rafin un iakatol. ? Nat naka mɨn əh-ikɨn itəm
eməsolən?"

19:14: Mat 18:2-3 **19:17:** Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 **19:19:** Eks 20:12; Lev 19:18

21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Okəmə
nakolkeike məmə rəham nolən otətuatɨp agɨn,
uwɨn mol-salɨm-in rəham nautə, kən mos-ipən
məni lan kəm ian-rat mɨn. Kən ik onakos natɨmnat
wɨr əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”
22 Nian etəm aluə təmətо nəghatən əh, kən
təmagɨm matuwɨn nɨkin təpou məto-inu rəhan
nautə tepət.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim
məmə, “Ekatən pahrien məmə, tiəkɨs o etəmim
itəm rəhan nautə tepət məmə otuwɨn matɨg ahgin
nərəmərəən rəha Uhgɨn.
24 Kən iatən mɨn kəm itəmat məmə, tiəkɨs məmə
kamel otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk
məmə etəm rəhan nautə tepət otuwɨn matɨg ahgin
nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
25 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən
əh, narmɨlat təmiwɨg pɨk, kən motən-ipən məmə, “?
Kən pah tɨtun nosən nəmegəhən lilɨn?”
26 Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, “Nat u,
okol etəmim təsolən. Məto Uhgɨn, in tɨtun nolən
natɨmnat rafin.”
27 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Emotapəs
natɨmnat rafin məmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka
u, o nian kit in rəhatɨmat?”
28 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən
pahrien kəm itəmat məmə, e nian itəm natɨmnat
rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nəti
Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-
əhag məwɨr agɨn, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-
pa io, onəkotəpələh mɨn e jea rəha kig ilat tuelef,
kən motərəmərə e noanol mɨn ilat tuelef rəha Isrel.

19:26: Job 42:2 **19:28:** Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21

29 Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat
nimə mɨn, o pialat mɨn, o wɨnɨlat mɨn, o rəhalat tata
o mama, o nenətɨlat mɨn, o rəhalat nəptən mɨn o
nərgək, Uhgɨn otos-ipən natɨmnat mɨn əh tepət pɨk
agɨn kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm
ilat.
30 Məto netəmim tepət itəm koatətul aupən
e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisɨg e
nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim təpət
itəm koatətul uarisɨg e nətueintən roiu, okotuwa
motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa."

20

Nimaa nəghatən e iolwək mɨn əpəh e nasumən

1 "Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn
tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən. Təmiet
laulaugɨn agɨn məmə otegəs-in netəmim okotuwa
motol wək e rəhan nasumən.
2 Kən in təmən məmə otətou ilat kitiəh kitiəh wan
tenarius* e nian kitiəh, kən mahl-ipən ilat kotuwɨn
e rəhan nasumən.
3 "Iuəhkɨr nain klok laulaugɨn, təmiet muwɨn e
maket məplan netəmim neen koatətul məsotolən
nat kit.
4 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Itəmat mɨn,
otuwɨn motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən
ekətou itəmat e məni itəm tətuatɨp.'
5 Kən kəmotuwɨn.
"Kən iuəhkɨr o tina, təmiet muwɨn mol nat kitiəh
əm, kən mol mɨn e tri klok ehnaipən.

19:30: Mat 20:16; Luk 13:30 * **20:2:** Tenarius kitiəh in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiəh. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu.

6 Kən iuəhkɨr e faif klok ehnaipən, təmiet muwɨn
məplan netəmim neen mɨn koatətul əpnapɨn əm.
Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘?Tahro nəkoatətul
ikɨn-u nian apiəpiə kit, məsotolən nat kit?’
7 Kən kotən-ipən məmə, ‘Məto-inu suah kit
təsegəs-inən itɨmat məmə ekotol wək rəhan.’ Kən
təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mɨn otuwɨn kol
wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat kəmotuwɨn.
8 “Nian tɨnehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən
təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan
iolwək mɨn məmə, ‘Aun-in iolwək mɨn kotuwa,
nakos-ipən rəhalat məni. Nakətuoun mətou netəm
itəm kəmotuwa uarisɨg muwɨn mətoarus netəm
kəmotaupən motol wək.’
9 “Kən iolwək mɨn itəm kəmotuwa motol wək e
faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat wan tenarius
kitiəh kitiəh.
10 Tol nəhlan, netəm mɨn u itəm kəmotaupən
kol wək, nɨkilat təht məmə okotos məni taprəkɨs-
in itəm mɨn u kəmotol wək uarisɨg. Məto ilat kitiəh
kitiəh kəmotos mɨn əm wan tenarius.
11 Nian kəmotos məni, kən kəmoatəghat-əghat
kəm ilat mɨn məmə nɨkilat təsagienən o məni, kən
motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə,
12 ‘Netəm mɨn u itəm kəmotol wək uarisɨg,
kəmotol wək əm e aua kitiəh əm, məto ik nəmətou
itɨmat min ilat tahmen-ahmen əm. Məto itɨmat
emotol wək asol e nərauiə əskasɨk e nian apiəpiə.’
13 “Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit
məmə, ‘Io kit. Esakləh-inən ik. ?Nəmən məmə
nakol wək o wan tenarius, o kəp?

20:8: Lev 19:13; Dut 24:15

14 Os rəham məni matuwɨn. Iakolkeike məmə
ekətou etəm u itəm təmol wək uarisɨg tahmen əm
lam.
15 Rəhak u məni. ?Ekɨtun nolən nəhlan nat naka
itəm iakolkeike, o kəp? ?Natetəhak olat məto-inu
io iakəwɨr olat?' "
16 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən,
təmən-ipən kəm ilat məmə, "Tol nəhlan, etəm tatu-
arisɨg otaupən, kən etəm tətaupən otuarisɨg."

Iesu təmən-iarəp
rəhan nɨmɨsən
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kən nian Iesu təmatuwɨn Jerusalem, təmos
rəhan netəmim tuelef motətul pɨsɨn, kən təmən-
ipən kəm ilat məmə,
18 "Koatuwɨn əpəh ilɨs Jerusalem, kən io Nəti
Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol mɨn ne
iəgətun mɨn rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə
ekɨmɨs,
19 kən motɨləs-ipən io kəm Iaihluə mɨn məmə
okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motətu-pər
io e nɨg kəməluau məmə ekɨmɨs. Kən uarisɨg e nian
kɨsɨl, kən Uhgɨn otosmegəh mɨn io e nɨmɨsən."

Nətapəhən rəha mama kit
o Iesu
(Mak 10:35-45)

20 Kən pətan rəha Sepeti, tɨləs nətɨlau mil muwa
mɨsin-pən nulɨn o Iesu, matətapəh-in nat kit ron.
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "? Nakolkeike
naka?"
Kən pətan təmən-ipən məmə, "Pəs nakegəhan-in
məmə nətɨk mil u, ilau kərən kit otəpələh e nɨkaləm

20:16: Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18:** Mat 16:21; 17:22-23

matɨp, kən kit təpələh e nɨkaləm mol, ikɨn mɨn rəha
nəsanənən ne nɨsiaiiən, nian natərəmərə lan."
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə,
"Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ?Tahro?
?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə
kitəhal kəhalətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm
io ekəike mətul lan?"† Kən kuən-ipən kəm Iesu
məmə, "Əwəh, ekiatun."
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Pahrien,
onakuəkəike muənɨm-pən e rəhak kap rəha nətoən
nahmməən. Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol,
sənəmə rəhak məmə ekən. Ikɨn mil əh, ilau rəha
netəm mɨn u itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə olat."
24 Nian netəmim ten mɨn rəha Iesu kəmotəto
nəghatən əh, kən nemə̈ha təmol pɨk ilat o suah mil
ilau pian.
25 Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiəh, kən mən-
ipən kəm ilat məmə, "Nəkotɨtun rəkɨs nolən rəha
netəm-iasol rəha Iaihluə mɨn. Ilat koatol təskasɨk
pɨk kəm rəhalat netəmim mɨn. Kən rəhalat kap-
man mɨn koatol ilat kotəməhl ləhau e nərəmərəən
rəhalat.
26 Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto
okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa in etəm-
iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e
iolwək kit rəhatəmat,
27 kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul
aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat.
28 Nolən əh tahmen əm lak, Nətɨ Etəmim.
Eməsuwamən məmə netəmim okotol wək rəhak,

20:21: Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən
məmə, '?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal
okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahmməən itəm io ekəike mənɨm
lan?' **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25:** Luk 22:25-26
20:26: Mat 23:11; Mak 9:35

məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekɨkɨs ilat e rəhalat nolən rat mɨn.”

Iganəmtɨn rat mil kəmuəplan nat
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nɨmanin netəmim kəmotətəu-pən in.
30 Kən iganəmtɨn rat mil kəiu katuəpələh e nɨkalɨ suatɨp, kən nian kəmuəto məmə Iesu taliwək e suatɨp matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən məmə, “!Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun itɨmlau!”
31 Kən məto, nɨmanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmə kəsuagət pɨkən, məto ilau kuagət pɨk agɨn mɨn məmə, “!Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun itɨmlau!”
32 Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, “?Nakioalkeike məmə ekol naka kəm itəlau?”
33 Kən kuən-ipən məmə, “Iərəmərə, ekioalkeike məmə ekuəplan nat.”
34 Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek nɨganəmtɨlau. Kən roiu agɨn, kɨnatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Nian kɨnotuwa iuəhkɨr o Jerusalem, kɨnotuwa Petfas e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu,

---

20:28: Luk 22:27; Fil 2:7

2 kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian əpəh e latuənu
aupən etat, kən ikɨn əh, nakuəplan togki kit
kəməruətain ilau nətɨn. Kən nəkiakɨs ilau muasɨg
muea kəm io.
3 Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-
ipən kəm in məmə Iərəmərə tolkeike ilau, kən
otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”
4 Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka
itəm ien təmən otuwa mol nɨpahrienən. Ien təmən
məmə,
5 “Otən-ipən kəm Nətɨn Pətan Saeon* məmə,
‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,
rəhan nətəlɨgən in ləhau,
kən mətasuə e togki,
ne togki u in nətɨn əm.’ ”
6 Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat
naka itəm Iesu təmən məmə okioal.
7 Kəmuasɨg togki ne nətɨn, kən muəfətain
noankawi togki mil e rəhalau kot mɨn, kən
Iesu təpələh-pər lan. 8 Nɨmanin netəmim tepət
koatəpen rəhalat kot mɨn əpəh e suatɨp, kən neen
kotəte nɨmalɨ nɨg mɨn, kən motəpen ilat e suatɨp.
9 Kən nimanin netəmim itəm kotaupən e Iesu,
ne nɨmanin netəmim itəm kotuarisɨg-in Iesu,
koatagət əfəməh moatən məmə,
“!Hosana† o Mipɨ Tefɨt!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e
nərgɨn!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!”

---

* **21:5:** Nəghatən u “Nətɨn Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem. **21:5:** Sek 9:9 † **21:9:** Nɨpətɨ nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.’ **21:9:** Sam 118:26

10 Nian Iesu təmiet-arəpa Jerusalem, netəmim
rafin əh-ikɨn nɨkilat təmaut, kən moatən nəghatən
tepət moatətapəh məmə, “?Pah u?”
11 Kən nɨmanin netəmim kotən məmə, “Inu ien
Iesu, rəha Nasaret, əpəh e nɨtən Kalili.”

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Kən Iesu təmuwɨn əpəh imə e Nimə Rəha
Uhgɨn, kən məhg-iarəp netəmim itəm koatol-salɨm-
in ne moatos-nəmtɨn natɨmnat əh-ikɨn məmə oko-
tol sakrifais lan. Kən mahwin tepɨl mɨn itəm
kətawluin məni ikɨn, kən mahwin jea mɨn rəha
netəm mɨn u koatol-salɨm-in ioen mɨn.
13 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte e Naoa
Rəha Uhgɨn məmə, ‘Rəhak nimə, okaun-in məmə
nimə rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən,’ məto
itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh mɨn.’ ”

14 Kən iganəmtɨn rat mɨn ne netəm nelkɨlat
təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron əpəh e Nimə Rəha
Uhgɨn, kən tol-wɨr ilat.
15 Məto nian pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha
Lou kəmotəplan nat wɨr mɨn itəm in təmol, kən
motəplan mɨn nɨsualkələh koatagət əfəməh əpəh e
Nimə Rəha Uhgɨn, moatən məmə, “!Hosana o Mipɨ
Tefɨt!” nemə̈ha təmol ilat.
16 Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, “?Nakatəto
nat naka itəm nɨsualkələh koatən, o kəp?” Kən Iesu
təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh. ?Nəmotafin, o
kəp, nəghatən suah kit təmen kəm Uhgɨn itəm tatən
nulan məmə,
‘E nohlɨ nɨsualkələh agɨn ne nɨsualkələh mətmətɨg,

21:13: Aes 56:7 **21:13:** Jer 7:11

nəmol məmə ilat okotənwiwi ik'?"
17 Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwɨn e taon
Petani, mapɨl ikɨn.

Nɨg kit fik təmauke-auke
(Mak 11:12-14, 20-26)

18 Laulaugɨn agɨn, Iesu təmatɨtəlɨg-pən
Jerusalem, kən nəumɨs tɨnus.
19 Kən təməplan nɨg u fik e nɨkalɨ suatɨp, kən
təmuwɨn ron məto təsəplanən noan kit, tatəplan
əm nɨmalɨn. Kən təmən-ipən kəm nɨg u məmə, "!
Okol nəsoe mɨnən!" Kən roiu agɨn, nɨg təmauke-
auke.
20 Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh,
kən narmɨlat təmiwɨg, kən motən-ipən kəm Iesu
məmə, "?Tahro nɨg əh fik təmauke-auke uəhai əm
nəhlan?"
21 Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Iatən-ipɨnə
nɨpahrienən məmə okəmə nakoatos nahatətəən,
kən rəhatəmat nətəlɨgən təsolən kəiu, nəkotɨtun
nolən nat naka itəm emol e nɨg u fik. Məto sənəmə
in əm əh, nəkotɨtun nən-ipənən kəm nɨtot əh məmə,
'Uwɨn mamnɨm əpəh itəhəi,' kən otol nəwiatəmat.
22 Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka
itəm nakoatətapəh-in e nəfakən."

Nətapəhən o nepətən
rəha Iesu
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Iesu təmuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, kən nian
təmatəgətun, pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha
netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, "?

21:16: Sam 8:2 **21:21:** Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Kor 13:2
21:22: Mat 7:7-11; 18:19

Natol natɨmnat mɨn u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipɨnə nepətən un?”

24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakətapəh-in-pɨnə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmə nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipɨnə kəm itəmat məmə nepətən naka itəm ekatol natɨmnat mɨn u lan.

25 ?Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-pən hiə o nolə bap-tais? ?Təmɨsɨ-pən e nego e neai, o rəha netəmim əm?”

Kən kəmotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “Okəmə kotən məmə, ‘Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-pən e nego e neai,’ kən otən məmə, ‘?Məto tahro nəsotənən nɨpahrienən lan?’

26 Məto okəmə kotən məmə, ‘Rəha netəmim əm,’ kitat koatəgin netəmim, məto-inu nɨkilat təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgɨn.”

27 Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itɨmat ekotəruru.” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io mɨn, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol natɨmnat mɨn u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “? Tahro? ? Nɨkitəmat tatəht məmə naka? Suah kit, nətɨn iərman kəiu. Kən təmuwɨn mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə, ‘Nətɨk, uwɨn mol wək u-roiu əpəh e nasumən.’

29 Məto nətɨn təmən-ipən məmə, ‘Iakapəs.’ Kən matɨg məuhlin mɨn rəhan nətəlɨgən, kən muwɨn e nasumən.

30 “Kən tata tuwɨn o nətɨn itəm təkəku, mən-ipən mɨn kəm in nat kitiəh əm. Kən nətɨn təmən-ipən

---

21:26: Mat 14:5

məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwɨn,’ məto təmapəs-pən e
nasumən.
31 “? Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruən,
təmol nəwia rəhan tata?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin
lan.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in
ətuatɨp. Kən iakatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə,
netəm koatos məni rəha takɨs, ne nɨpɨtan rəha
suatɨp koatuwɨn e nərəmərəən rəha Uhgɨn aupən
etəmat,
32 məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun
suatɨp rəha nolən ətuatɨp, kən məto itəmat
nəsotənən nɨpahrienən lan, məto netəm koatos
məni rəha takɨs, ne nɨpɨtan rəha suatɨp kəmotən
nɨpahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat əh,
məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən
rat mɨn, kən məsotənən nɨpahrienən lan.”

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Kən Iesu tatəkəike matən məmə, “Otətəlɨg-in-
tu nimaa nəghatən kit mɨn. Etəm-iasol kit rəha
nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən məmə
krep, u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel
muwɨn mɨtəlau lan. Kən mol ikɨn kit o nolən nəme
naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu
kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilɨs
məmə etəmim otaiu lan matehm wɨr nasumən
o nat megəh mɨn ne netəmim. Kən təmegəhan-
in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum
lan, kən motoor noa krep, məsɨn rəhan, məsɨn
rəhalat. Kən miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn

21:32: Luk 3:12; 7:29-30

kit. 34 Nian krep tɨnəmarəg, kən tahl-ipən rəhan
slef mɨn məmə okotuwɨn e nasumən rəha krep,
motətapəh o netəm koatol wək e nasumən məmə
okotos-ipən rəhan krep məsɨn kəm ilat.

35 “Məto netəm koatol wək e nasumən
kəmotaskəlɨm rəhan slef mɨn, kən motoh kit,
motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kɨsɨl
lan.
36 Kən tahl-ipən mɨn slef mɨn neen kotuwɨn olat,
ilat tepət taprəkɨs-in itəm aupən mɨn. Kən netəm
koatol wək e nasumən kotol tərat kəm ilat e nolən
ahmen mɨn əm itəm kəmotol kəm netəm aupən.
37 Namnun agɨn, tahl-ipən nətɨn iərman tuwɨn
olat, kən mən məmə, ‘Ilat okotəkəike motɨsiai-in
nətɨk.’

38 “Məto nian netəm koatol wək e nasumən
kəmotəplan nətɨn, kən kotən-ipən kəm ilat mɨn
məmə, ‘Inu nətɨ etəm-iasol itəm otərəmərə e na-
sumən nian rəhan tata otɨmɨs. Pəs kotuwɨn moto-
hamnu mɨn, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’
39 Kən kəmotaskəlɨm motatɨpin-iarəp e
nasumən, kən motohamnu.”

40 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən,
kən təmən məmə, “?Tol nulan, nian etəm-iasol rəha
nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm
təmegəhan-in nasumən kəm ilat?”

41 Kən kəmotən-ipən məmə, “Otərək-rəkɨn agɨn-
əh netəm rat mɨn əh, motohamnu ilat. Kən uarisɨg,
təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwɨn e nelmɨ
netəm pɨsɨn neen, kən e nian ətuatɨp itəm krep
tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsɨn rəhan.”

21:33: Aes 5:1-2 **21:38:** Mat 27:18 **21:39:** Hip 13:12

42 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?
Nəmotafin Naoa Rəha Uhgɨn u, o kəp? Tatən
məmə,
‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə
kəsotolkeikeən motapəs,
in tɨnuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwɨr agɨn e nɨganəmtɨtat.’
43 Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nərəmərəən
rəha Uhgɨn okoh-rəkɨs otəmat, kən kos-ipən kəm
netəmim mɨn u itəm okotol noalat.
44 Okəmə suah kit otɨsɨ-pər e kəpiel u, kəpiel
otətarerəh-ətarerəh, məto okəmə kəpiel otɨsɨ-pər
lan, otəpələh-ərən in.”‡
45 Nian pris asol mɨn ne Farisi mɨn kəmotəto
nimaa nəghatən itəm Iesu təmuəh, kən kɨnotɨtun
məmə tatəghat-in ilat.
46 Kən kɨnotegəs-in suatɨp kit məmə okotɨləs
Iesu lan kan e kalapus, məto koatəgin nɨmanin
netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien
kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marɨt

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat
məmə,
2 “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e kig kit itəm
təmol əpen-əpenə e nagwənən asol o marɨt rəha
nətɨn.
3 Kən mahl-ipən rəhan iolwək mɨn məmə okotuwɨn
o netəmim mɨn u itəm təmahl-ipən rəkɨs nəghatən

21:42: Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 ‡ **21:44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tɨkə.

olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marɨt. Məto
kotən məmə kol kəsotuwamən.

4 “Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen mɨn, mən-
ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwɨn motən-ipən kəm
netəm mɨn u itəm emahl-ipən rəkɨs nəghatən olat
məmə, enol əpen-əpenə rəkɨs e rəhak nagwənən.
Rəhak kau mɨn ne nəti kau mɨn rəhak itəm kotəhg-
əhg wɨr, emoh rəkɨs ilat, kən natɨmnat rafin
tɨnahmen. Otuwa e nagwənən rəha marɨt.’

5 “Məto kəsotətəlɨg-inən iolwək mɨn, kən mo-
tagɨm mɨn, kit tatuwɨn e rəhan nasumən, kit
tatuwɨn e rəhan stoa.
6 Kən neen kotaskəlɨm iolwək mɨn rəhan, motol
tərat kəm ilat, kən motohamnu ilat.
7 Kən kig, nemə̈ha təmol pɨk. Kən tahl-ipən rəhan
mopael mɨn kotuwɨn, kən motohamnu netəmim
mɨn u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək mɨn, kən
motasiepən e rəhalat taon asol.

8 “Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək mɨn məmə,
‘Kɨnol əpen-əpenə rəkɨs e nagwənən rəha marɨt,
məto netəm mɨn u itəm emahl-ipən rəkɨs nəghatən
olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa.
9 Tol nəhlan, otuwɨn əpəh e suatɨp asol mɨn
kən motən-ipən kəm netəmim əpnapɨn rafin itəm
nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha
marɨt.’
10 Kən iolwək mɨn kəmotuwɨn əpəh e suatɨp
asol mɨn, kəmotuəfɨmɨn netəmim rafin itəm
kəmotəplan ilat, netəmim itəm kotəwɨr ne netəm
itəm kotərat, kən ikɨn kətagwən ikɨn təmərioah e
netəmim.

22:6: Mat 21:35

11 “Məto nian kig təmuwa məplan netəmim,
təməplan etəmim kit əh-ikɨn itəm təsuwɨnən e
natɨmnat rəha marɨt.
12 Kən kig təmən-ipən məmə, ‘?Io kit, nəmahro? ?
Nəmuwa imə məto nəməsuwɨnən e natɨmnat rəha
marɨt?’ Kən suah u tɨnəruru nuhalpɨnən nəghatən
rəhan.
13 “Kən kig təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim
məmə, ‘Okotəlis ətain nelmɨn ne nelkɨn, kən
motərakin-iarəp əpəh e nalugɨnən itəm ikɨn
kətasək ikɨn, kən katəgətain nəluɨtəm ikɨn.’ ”
14 Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, “Tol nəhlan
məto-inu netəmim tepət, kətahl-ipən nəghatən
olat, məto noan məsɨn əm itəm katɨtəpun ilat.”

Takis rəha Kig Sisa
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kən Farisi mɨn kəmotiet motuwɨn motol
noa eko-eko mɨn məmə otiuw-pən Iesu o nənən
nəghatən kit itəm təsətuatɨpən. 16 Kən kotahl-
ipən rəhalat netəmim kotuwɨn o Iesu ilat netəmim
rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə,
“Iəgətun. Ekotɨtun məmə ik etəm ətuatɨp, kən
matəgətun ətuatɨp pahrien suatɨp rəha Uhgɨn.
Nəsolən məmə nətəlɨgən rəha netəmim okotiuw
rəkɨs rəham nətəlɨgən, məto-inu natol tahmen-
ahmen əm kəm netəmim rafin, okəmə in etəm-
iasol o etəm əpnapɨn əm.
17 Kən ən-tu kəm itɨmat rəham nətəlɨgən e nat u.
?Tətuatɨp məmə okətou-pən takɨs kəm Kig Sisa, o
kəp?”
18 Məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən rat mɨn,
kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “! Rəhatəmat

22:13: Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15:** Mak 3:6

nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! ?Tahro
nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron io?
19 Otəgətun-tu məni itəm katətou takɨs lan.” Kən
kotos məni* motuwa kəm in,
20 kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Narmɨ pah u,
kən nərgɨ pah u e məni u?”
21 Kən kotən-ipən məmə, “Kig Sisa.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Naka u
rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u
rəha Uhgɨn, otos-ipən kəm Uhgɨn.”
22 Nian kəmotəto nəghatən əh, narmɨlat təmiwɨg.
Kən kəmotapəs Iesu motagɨm.

Nian Uhgɨn otosmegəh netəmim e nɨmɨsən (Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 E nian əh inəh, Satusi mɨn kəmotuwa o Iesu.
Ilat koatən məmə netəmim okəsotəmegəh mɨnən e
nɨmɨsən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,
24 “Iəgətun. Moses təmən kəm itɨmat məmə,
okəmə etəmim otɨmɨs kən məsɨləsən nətɨn kit,
kən pian otəkəike mit nəutahlɨmɨs əh məmə
otɨləs suakəku o niuw-pərən nərɨg rəha pian itəm
təmɨmɨs.
25 “Kən ikɨn əh imatɨmat ikɨn, netəm ilat pialat
mɨn ilat sepɨn. Itəm təmaupən maiir təmol marɨt,
kən mɨmɨs, məsɨləsən nətɨn kit, kən pian itəm tatol
kəju lan tit nəutahlɨmɨs.
26 Kən in mɨn təmɨmɨs məsɨləsən nətɨn kit, kən
itəm tatol kɨsɨl lan ne ilat rafin muwɨn mətoarus-
pən itəm tatol sepɨn, kəmotol nat kitiəh əm.
27 Kən əmun, nəutahlɨmɨs tɨmɨs.

---

* **22:19:** Məni itəm kəmotos motuwa in koen məni kit, nərgɨn u ‘tenarius,’ itəm tahmen e wan-taosan vatu. **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Wək 23:8 **22:24:** Dut 25:5

28 ?Tol nəhlan, ən-tu kəm itɨmat məmə, e nian
itəm Uhgɨn otosmegəh netəmim lan e nɨmɨsən,
pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepɨn
kəmotol marɨt e pətan əh?”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat
nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən məto-inu
nəsotɨtunən Naoa Rəha Uhgɨn ne nəsanənən rəhan.
30 Nian Uhgɨn otosmegəh netəmim e nɨmɨsən,
kən netəmim okəsətolən marɨt, okotahmen e
nagelo mɨn əpəh e nego e neai.
31 ? Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgɨn itəm
tatəghat-in nian Uhgɨn otosmegəh netəmim e
nɨmɨsən? Tatən məmə,
32 ‘Io Uhgɨn rəha Epraham, io Uhgɨn rəha Aisak,
kən io Uhgɨn rəha Jekop.’ In sənəmə Uhgɨn rəha
netəm kəmotɨmɨs, məto in Uhgɨn rəha netəmim
itəm koatəmegəh, tahmen-pən mɨn e təs miləhal.”
33 Nian nɨmanin netəmim kəmotəto nəghatən əh,
narmɨlat təmiwɨg e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilɨs pɨk
(Mak 12:28-34)

34 Nian Farisi mɨn kəmotəto məmə Iesu təmoh-
iəhau Satusi mɨn e rəhan nəghatən, kən Farisi mɨn
kəmotuwa kitiəh.
35 Kən kit itəm tɨtun pɨk Lou, təmən-ipən
nəghatən kit kəm Iesu məmə Iesu otən nəghatən
kit təsətuatɨpən, məmə,
36 “?Lou pəhruən rəha Uhgɨn u in ilɨs pɨk?”
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakəkəike
molkeike Iərəmərə Uhgɨn rəham e nɨkim rafin,

22:32: Eks 3:6

ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham.
38 Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilɨs pɨk.
39 Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkɨr tahmen əm, məmə, ‘Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atɨp ik.’
40 Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukətɨ Lou rafin, ne naoa rəha ien mɨn rafin aupən.”

Kristo in nətɨ pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Kən e nian Farisi mɨn kotuəfɨmɨn ilat mɨn, kən Iesu təmən-ipən məmə,
42 “? Nɨkitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa? ? In tatɨsɨ-pən e noanol rəha pah?”
Kən ilat kotən-ipən məmə, “In noanol rəha Tefɨt.”
43 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Məto tahro e Tefɨt, itəm tatəghat e narmɨn rəha Uhgɨn, tətaun-in Kristo məmə ‘Iərəmərə.’ Məto-inu tatən məmə,
44 ‘Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
“Əpələh e nɨkalɨk e nelmək matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
mətoarus ekɨləs-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn ləhau e nelkəm.” ’
45 ? Kən okəmə Tefɨt tətaun-in Kristo məmə ‘rəhak Iərəmərə,’ kən otahro məmə Kristo in mipɨ Tefɨt rat?”
46 Kən etəmim kit təsuhalpɨnən nəghatən rəha Iesu. Kən e nian əh matuwɨn, kəmotəgɨn o nətapəh-inən nəghatən kit mɨn tol min-nəhlan.

22:37: Dut 6:5 **22:39:** Lev 19:18; Mat 7:12 **22:40:** Rom 13:10; Kal 5:14 **22:42:** Jon 7:42 **22:44:** Sam 110:1; Mat 26:64

23

Nahmɔɔn asol sepɨn itəm otatuwa
(Mak 12:38-40; Luk 11:37-54; 20:45-47)

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim ne
rəhan mɨn netəmim məmə,
2 "Iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn koatos
nepətən məmə okotən-iarəp Lou rəha Moses kəm
itəmat.
3 Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol
natɨmnat rafin itəm koatən kəm itəmat. Məto
nəsotolən nat naka itəm koatol, məto-inu ilat
kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp.
4 Koatəkəike o netəmim məmə okotətəu-pən lou
əskasɨk mɨn itəm kotahmen e katipa əfɨgəm, məto
okol kəsotos-ipənən noanelmɨlat məmə okasitu
elat.
5 "Natɨmnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm
məmə netəmim okotəplan. Nəkotɨtun paos itəm
netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha
Uhgɨn ikɨn, kənu motəlis rəhalat-kapə ne nelmɨlat
lan.* Məto rəha iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi
mɨn, rəhalat paos in iahgɨn taprəkɨs. Kən nəkotɨtun
nol əlkələh mɨn itəm koatəkul-pən e nɨpəgnəmtɨ kot

23:3: Mal 2:7-8 * **23:5:** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigɨ kau. Kəmotəte rəkɨs əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmə otol nəghatən itəm tətatɨg e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha Isrel itəm kɨnotos rəkɨs nup tatin, ilat okotuwɨn e paos mɨn əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nɨpɨnəgɨn ne nelmɨn mol e nol kəmol e nuwɨgɨ kau. E nəghatən Inglis, katən paos mɨn əh, "phylacteries."

miɨn, itəm tatəgətun məmə etəmim in təskasiɨk o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəgətun miɨn rəha Lou
ne Farisi miɨn, rəhalat nol kaifəməh piɨk. 6 Kən e
lafet miɨn, ilat kotolkeike ikiɨn rəha niɨsiaiiən, kən
əpəh e nimə rəha nuəfiɨmiɨnən, ilat kotolkeike məmə
okotəpələh ima netəm-iasol miɨn ikiɨn.
7 Kən e ikiɨn katol maket ikiɨn, ilat kotolkeike
məmə netəmim kotən təwiɨr kəm ilat, kən motaun-
in ilat məmə 'Rapai' u niɨpətiɨn təmə 'etəm in iliɨs.'†
8 Məto sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat
məmə 'Rapai, u etəm in iliɨs,' məto-inu rəhatəmat
Etəm-iasol kitiəh əm, kən itəmat piatəmat miɨn.
9 Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmə,
'Tata, etəm katiɨsiai-in,' məto-inu Tata rəhatəmat
kitiəh əm əpəh iliɨs e nego e neai.
10 Kən sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat
məmə, 'Iəgətun,' məto-inu rəhatəmat Iəgətun kitiəh
əm, Kristo itəm Uhgiɨn təmən məmə otahl-ipa.
11 Etəm u in iliɨs etəmat, in iolwək rəhatəmat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ipər
atiɨp in, Uhgiɨn otiɨləs-iəhau, kən etəmim itəm otos-
iəhau atiɨp in, Uhgiɨn otiɨləs-ipər.
13 "! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun
miɨn rəha Lou, ne Farisi miɨn! ! Rəhatəmat nənən
təwiɨr, məto niɨkitəmat tamkiɨmiɨk! Nakotahtosiɨg-
in o netəmim suatiɨp o nuwiɨnən matiɨg ahgin

23:5: Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okəmə iəgətun rəha Lou təmaliwək matuwa iuəhkiɨr ron ik, nakətul e niɨsiaiiən, kən nakatən təwiɨr kəm in, maun-in in məmə, "etəm-iasol," o "Tata," o "Rapai." Kən noanol rəha Isrel kətaun-in rəhalat iəgətun asol miɨn itəm ilat iliɨs piɨk məmə "Rapai," u niɨpətiɨn təmə "etəm in iliɨs" o "etəm tatəmiɨk netəmim." **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

nərəmərəən rəha Uhgɨn, məto itəmat nəsotuwɨnən,
kən nəsotegəhan-inən məmə netəmim okotuwɨn
ikɨn, nat əpnapɨn ilat kotolkeike məmə okotuwɨn.‡
15 “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun
mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !Rəhatəmat nənən
təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nɨkitəmat
tagien əm məmə nakotuwɨn isəu e nego, o e
naliwəkən əm o nuwɨnən e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn
məmə nakotiuw-pa etəmim kitiəh əm e nəfakən
rəhatəmat. Məto nian suah kit tatos nolən mɨn əh
rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat taprəkɨs-in itəmat,
kən nəmotol məmə in otəkəike mos nalpɨnən rəha
nɨgəm asol taprəkɨs-in itəmat.
16 “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm
noatit netəmim məto nɨganəmtɨtəmat təpɨs! Itəmat
nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawɨl
o Nimə Rəha Uhgɨn məmə otol rəhan nəghatən
tatətul-iəkɨs, okəmə təsolən, məto in nat əpnapɨn
əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawɨl o iaen
u kol tatɨpɨt-ɨpɨt rəha Nimə Rəha Uhgɨn, kən in
otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawɨl ron.’
17 ! Itəmat netəm nakotalməl, nɨganəmtɨtəmat
təpɨs! ?Naka u in ilɨs, iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o Nimə
Rəha Uhgɨn itəm tatol kol tasim?
18 Nakotən mɨn məmə, ‘Okəmə suah kit tatos
noanawɨl o olta, in nat əpnapɨn əm. Məto okəmə

‡ **23:13:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tɨkə. Tatən məmə, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn. !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotakləh-in natɨmnat rəha nəutahlɨmɨs mɨn, məto nian kitiəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh mɨn məmə netəmim okotɨsiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpɨnən otəskasɨk təhmɨn mɨn.” **23:16:** Mat 15:14

suah kit tatos noanawɨl e sakrifais itəm tatəpələh
lan, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos
noanawɨl ron.’
19 !Itəmat netəm nɨganəmtɨtəmat təpɨs! ?Naka u
in ilɨs, sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim?
20 Tol nəhlan, etəm tatos noanawɨl e olta,
pahrien, tatos noanawɨl e olta ne natɨmnat rafin
itəm tatəpələh lan.
21 Kən etəm tatos noanawɨl e Nimə Rəha Uhgɨn,
pahrien tatos noanawɨl e Nimə Rəha Uhgɨn ne
Suah u tətatɨg ikɨn.
22 Kən etəm tatos noanawɨl e nego e neai,
pahrien tatos noanawɨl o jea rəha kig u in rəha
Uhgɨn, kən tatos noanawɨl o Suah u tatəpələh-pər
lan.
23 “! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun
mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !Rəhatəmat nənən
təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nəkoatətəu-pən
lou əlkələh mɨn moatos-ipən tait rəha rəhatəmat
nɨmalɨ nɨg nəmiəwɨlat tatəpien u katos-ipən e
nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumɨn.
Məto nakotapəs nat asol e Lou, inu etəm tatol
tətuatɨp kən mahmen-ahmen əm kəm netəmim,
kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat
naka itəm təike matol. Təwɨr nəkoatol lou əlkələh
mɨn, məto nəkotəkəike moatol lou asol mɨn, məto
kəp, nəsotolən.
24 !Itəmat noatit netəmim məto nɨganəmtɨtəmat
təpɨs! ! Itəmat netəmim noategəs-in miminao
e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgeən, məto
nəkotərge nat megəh asol u kamel!
25 “! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun

23:22: Aes 66:1; Mat 5:34 **23:23:** Lev 27:30; Maeka 6:8

min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən
təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotafəl ihluə
e kap ne plet, məto əpəh imə tamkimik, kotərioah
e nagwənən ne nənimən itəm nəmotakləh-in, o
natimnat itəm nəmotos məto-inu itəmat iaumis
min kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat min
itəm tətatig e rəhatəmat nətəligən.
26 ! Itəmat Farisi min, niganəmtitəmat təpis!
Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə min
in təwir təsamkimikən.
27 “! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun
min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən
təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nəkotahmen e
suwit rəha netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen
ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə təwir, məto
əpəh imə tərioah e nikilkili netəm kəmotimis, ne
natimnat rafin itəm tamkimik.
28 E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən
rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat
nəkotətuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərioah
e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən rat agin
min.
29 “! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun
min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən
təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotiləkin nimə
e kəpiel rəha suwit rəha ien min aupən ne netəm
kotətuatip, kən moatol nəhlip e kəpiel kən moatol
malə-malə lan.
30 Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emo-
tatig e nian min rəha tipitat min, okol itimat
eməsotasituən elat motohamnu ien min.’
31 E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat
noanol ətuatip min rəha tipitimat min aupən

23:25: Mak 7:4 **23:27:** Wək 23:3 **23:28:** Luk 16:15

itəm kəmotohamnu ien mɨn əh, kən nakotahmen-
ahmen əm elat.
32 Kən təwɨr əm, itəmat otəkəike motol namnun
wək itəm tɨpɨtəmat mɨn kəmotətuoun.

33 “! Itəmat sɨnek mɨn, ne netɨ sɨnek mɨn! ?
Nɨkitəmat tatəht məmə okol nakotagɨm e nalpɨnən
e nɨgəm asol? !Kəp!
34 Tol nəhlan, ekahl-ipɨnə ien mɨn, ne netəm
kotenatɨg, ne iəgətun mɨn. Neen, itəmat
onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nɨg kəluau,
neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha
nuəfɨmɨnən rəhatəmat, kən neen nakotɨtəp ilat
kotiet e taon kit motiet motuwɨn e kit.
35 Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpɨnən rəha
netəmim itəm kəmotohamnu netəmim rafin itəm
kotətuatɨp, itəm tətuoun e Epel itəm in tətuatɨp,
muwɨn mətoarus-pən Sekaraea, nətɨ Perekia, itəm
tɨpɨtəmat mɨn kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgɨn
ilugɨn e olta ne nimə.
36 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpɨnən
rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatɨg roiu.

37 “! Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem!
Itəmat nakotohamnu ien mɨn rəha Uhgɨn, kən
netəmim itəm Uhgɨn təmahl-ipa kəm itəmat,
nəkotahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn, inəh netəm u rəha
Uhgɨn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət
iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmɨk-əfɨmɨn wɨr
itəmat matos wɨr itəmat, tahmen-pən e mənɨg itəm
tatu nenətɨn mɨn e nɨkwɨn, məto itəmat nɨkitəmat
təsagienən ron kən motapəs io.

23:31: Wək 7:52 **23:33:** Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:35:** Jen 4:8; Hip 11:4 **23:35:** Sek 1:1 **23:35:** 2 Kron 24:21

38 Otəplan-tu. Uhgɨn tɨnapəs itəmat, rəhatəmat
nimə nəratən otoh, kən nat otɨkə ikɨn.
39 Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in
nɨpahrienən məto-inu onəsotəplan mɨnən io
mətoarus nakotən məmə,
'!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e
nərgɨn!' "

24

Nəmtətin mɨn rəha namnun nian (Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

1 Iesu təmiet e Nimə Rəha Uhgɨn maliwək matuwɨn,
kən rəhan mɨn netəmim kotuwa motən-ipən kəm
in məmə otəplan-tu nimə mɨn u əpəh e Nimə
Rəha Uhgɨn. 2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Əwəh,
otəplan-tu nimə mɨn əh. Nɨpahrienən iatən kəm
itəmat məmə nimə mɨn əh netəmim okotəhap-
əhap kəpiel mɨn elat. Okol kəpiel kit təsəməhlɨn e
nəmeen."
3 Kən uarisɨg lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan
netəmim motuwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif kən
matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pɨsɨn əm
ron motən-ipən məmə, "?Otən-tu məmə natɨmnat
mɨn u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka
otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian
tɨnuwa iuəhkɨr?"
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oatehm
wɨr itəmat məmə etəmim kit otəseiuə-inən itəmat,

23:38: 1 King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39:** Sam 118:26; Luk 13:34-35
24:2: Luk 19:44

5 məto-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək
moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə
otahl-ipa,’ kən okoteiuə-in netəmim tepət.
6 Onəkotəto namnusən rəha nəluagɨnən mɨn, kən
onəkotəto nəghatən əpnapɨn mɨn məmə netəmim
koatəluagɨn. Məto nakoatehm wɨr itəmat məmə
nəsotəgɨnən. Natɨmnat mɨn əh otəkəike mo-
tuwa motol nɨpahrienən lan, məto namnun nian
otəpanuwa.
7 Noanol mɨn okotoh noanol mɨn, kən kantri
mɨn okotoh kantri mɨn. Nəumɨs otan, kən namig
otəloal ikɨn mɨn tepət.
8 Natɨmnat mɨn əh, nətuounən əm rəha nəratən,
tahmen e pətan itəm tɨnətuoun matəto nahməən o
nemə̇kən.
9 “E nian mɨn əh, netəmim okotegəhan-in-pən
itəmat məmə okol nəratən kəm itəmat, kən ko-
hamnu itəmat, kən netəmim rəha noanol mɨn rafin
okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək.
10 Kən e nian mɨn əh, netəmim tepət okotapəs
rəhalat nahatətəən, kən okotegəhan-in-pən ilat
mɨn e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhalat, kən motetəhau ilat
mɨn,
11 kən ien eiueiuə mɨn okotuwa moteiuə-in
netəmim tepət.
12 Məto-inu nəratən tɨnatepət, iuəhkɨr netəmim
rafin rəhalat nolkeikeən o Uhgɨn otɨkə,
13 məto etəmim itəm otətul əskasɨk mətoarus
namnun nian, kən Uhgɨn otosmegəh in.
14 Kən namnusən təwɨr əh rəha nərəmərəən rəha
Uhgɨn, okən-iarəp ikɨn mɨn rafin e nətueintən,

24:5: Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18 **24:9:** Mat 10:22 **24:11:** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mat 10:22

məmə suatɨp əh-ikɨn rəha kantri mɨn rafin o nətəlɨg-
inən, kən namnun nian otuwa.
15 “Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə,
‘nat itəm Uhgɨn tatetəhau, kən matol Nimə Rəha
Uhgɨn tamkɨmɨk’ (nian nakotafin, otətəlɨg-in
nɨpətɨn). Tol nəhlan, nian nat tərat əh tatətul e
Nimə Rəha Uhgɨn,
16 kən itəmat itəm nəkotatɨg Jutia, nakotiet mo-
tagɨm motuwɨn motəhluaig e nɨtot mɨn.
17 Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə,
okol təsuwɨnən imə mos mɨn rəhan natɨmnat.
18 Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol
təsɨtəlɨg-pənən latuənu mos rəhan kot. 19 ! Kən
kəsi o nɨpɨtan u itəm kotəpɨk-əpɨk, ne nɨpɨtan itəm
kotapinahin nɨsualkələh e nian əh, məto-inu ilat
okotəto tərat pɨk agɨn!
20 Təwɨr nakotəfak məmə onakəsotagɨmən e
nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat,
21 məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm
etəmim təməsəplanən tol mihin nəhlan aupən
mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən asol kit tol
nəhlan otəsuwa mɨnən nian kit tahmen e in əh.
22 Kən okəmə Uhgɨn təsətatɨpən nian rəha
nəratən əh, okol etəmim kit təməsəmegəhən. Məto
Uhgɨn otətatɨp nian əh o rəhan mɨn netəmim itəm
təmɨtəpun rəkɨs ilat.
23 “E nian əh, okəmə suah kit otən-ipɨnə kəm
itəmat məmə, ‘!Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgɨn
təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən
nɨpahrienən lan,

24:14: Mat 28:19 **24:15:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 12:1 **24:23:** Mat 24:5

24 məto-inu netəmim neen okotuwa motən
məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə mɨn okotuwa, kən
ilat okotol nəmtətin asol mɨn, ne nat pɨspɨs mɨn
məmə okoteiuə-in netəmim, kən okotalkut məmə
okoteiuə-in netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs
ilat, okəmə ilat kotɨtun nolən.
25 Nɨkitəmat otəkəike matəht wɨr nəghatən mɨn u
itəm emən rəkɨs kəm itəmat, uarisɨg natɨmnat mɨn
u okotuwa motol nɨpahrienən lan.
26 "Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm
itəmat məmə, 'In əpəh, ikɨn taruən-aruən ikɨn,'
əsotuwɨnən. O suah kit tən məmə, 'In ikɨn-u e nɨpəg
noa nimə,' sotənən nɨpahrienən lan,
27 məto-inu nian Nətɨ Etəmim otɨtəlɨg-pa mɨn,
otuwa uəhai əm, kən netəmim rafin okotəplan,
tahmen e nɨpɨtən itəm təmɨpɨt masiəgəpɨn rafin
neai.
28 Nian nat megəh kit təmɨmɨs, nəkotəplan kuəriə
mɨn kotuwa məmə okotun. E nolən ahmen mɨn əm,
nian nəkotəplan nəmtətin mɨn əh, nəkotɨtun məmə
otəsuwəhən ekuwa mɨn.
29 "Nian ətuatɨp nəratən əh otol namnun, kən
'mɨtgar otəpɨs agɨn,
kən məwɨg otəsəmɨlhən mɨnən,
kən məhau mɨn okotɨsas e neai,
kən Uhgɨn otəloal e nəsanənən mɨn əpəh e neai.'*
30 "E nian əh, nəmtətin rəha Nətɨ Etəmim otol-
arəp e neai, kən noanol mɨn rafin e nətueintən

24:24: Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mat 24:37-39 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13

* **24:29:** Məta "nəsanənən mɨn əpəh e neai" tatəpsen-pən narmɨn mɨn, o kəm-naka natɨmnat tahmen-pən e mɨt ne məwɨg əpəh e neai.

okotasək e nəgɨnən. Kən okotəplan io, Nətɨ Etəmim
ekuwa e nɨmal napuə e neai e nəsanənən ne
nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgɨn itəm otasiə
mɨtəlau lak.
31 Kən ekahl-ipən rəhak nagelo mɨn kotiet nian
okotəto təwi otasək əfəməh, kən ilat okotuwɨn
ikɨn mɨn rafin e nətueintən, motos-irəkɨs rəhak
netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat, kən
kuəfɨmɨn ilat kitiəh.
32 "Nɨkitəmat otəkəike matəht nɨg u fik.† Nian
ətuatɨp itəm nelmɨn mɨn kɨnotətuoun katəwiə, kən
nɨmalɨn mɨn kɨnoatərget, itəmat nəkotɨtun məmə
nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat.
33 Kən e nolən ahmen mɨn əm, nian nəkotəplan
nəmtətin mɨn əh, onəkotɨtun məmə otəsuwəhən
ekuwa mɨn roiu agɨn.
34 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm
kotatɨg u-roiu, okol kəsotɨmɨs rafinən mətoarus
natɨmnat mɨn əh okotuwa kol nɨpahrienən lan.‡
35 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mɨn
rəhak okol kəsotɨkəən."

Etəmim tɨkə itəm tɨtun nuwamən rəha Iesu Kristo

36 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Suah kit
təsɨtunən nian o aua ətuatɨp rəha natɨmnat mɨn əh.
Nagelo mɨn əpəh e neai kotəruru, kən io mɨn Netɨ
Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgɨn əm in tɨtun nian
ətuatɨp əh.

24:30: Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 † **24:32:** Nɨg u fik tahmen e naip. ‡ **24:34:** Suatɨp kit mɨn rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, "Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsɨkəən mətoarus natɨmnat mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən lan." **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2

37 E nian io Nəti Etəmim ekuwa lan, otahmen e
nian rəha Noah aupən ikin itəm netəmim kəsotol
əpen-əpenəən ron.
38 E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim
koatagwən, moatənim, moatol marit, inəh
natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat,
mətoarus-pən Noah təmuwin imə e nipəgnoa nego
rəhan,
39 kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-
pa naruəh təmaiu məmik ilat rafin. In əh otol
tahmen əm e nian Nəti Etəmim otuwa.
40 Etəmim kəiu e nasumən, kən okos kitiəh, kapəs
kitiəh.
41 Pətan kəiu katuəpələh kitiəh matioal
nagwənən, kən okos kitiəh, kapəs kitiəh.
42 "Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu
nəkotəruru nian naka rəhatəmat Iərəmərə otuwa
lan.
43 Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-
iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapin itəm iaklah
otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wir nimə
məmə iaklah otəsəhapən muwin imə.
44 Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip,
məto-inu Nəti Etəmim otuwa e aua əm itəm
nikitəmat təsəhtən.
45 "Nikitəmat otəkəike matəht wir nolən rəha
iolwək itəm in tenatig kən tətaskəlim wir wək
rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə
iolwək əh otərəmərə e rəhan min rafin iolwək
min məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian
ətuatip.
46 Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm
tatərəmərə e iolwək min rəhan, kən matol-wir

24:37: Jen 6:5-8 **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15

rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh.
47 Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə etəm-iasol əh
otələhəu in tərəmərə e natɨmnat rafin rəhan.
48 Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nɨkin
otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,’
49 kən mətuoun matoh iolwək mɨn neen, kən
muwɨn magwən mənɨm ilat netəm kotapɨs.
50 Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne
aua itəm iolwək nɨkin təsəhtən məmə rəhan etəm-
iasol otuwa lan.
51 Etəm-iasol əh otol nalpɨnən asol kəm iolwək
əh kən mərakin-pən ikɨn rəha netəm rəhalat nənən
təwɨr, məto nɨkilat tamkɨmɨk. Ikɨn əh, netəmim
okotasək moatəgətain nəluɨlat.”

25

Nimaa nəghatən o nɨpɨtan əlkələh ilat ten

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian
itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa mɨn, nərəmərəən
rəha Uhgɨn otol nəhlan. Nɨpɨtan əlkələh* ilat ten
kəmotiet lapɨn məmə okotuwɨn e marɨt kit, kən
moatəsahgin etəm otol marɨt otuwa mos rəhan
pətan muwɨn e rəhan nimə, əpəh ikɨn katol lafet
ikɨn. Ilat ten kəmotos rəhalat lait.
2 Faif kotalməl, kən faif kotenatɨg.
3 Nɨpɨtan mɨn u ilat faif itəm kotalməl kəmotos
rəhalat lait mɨn, məto kəsotosən karasin məsɨn mɨn
o niuw-pənən e lait.
4 Məto nɨpɨtan mɨn u ilat faif itəm kotenatɨg
kəmotos rəhalat lait mɨn, kən motos mɨn karasin
məsɨn o niuw-pənən e rəhalat lait.

24:47: Mat 25:21,23 **24:51:** Luk 12:42-46 * **25:1:** Nɨpɨtan əh, kəsotolən əh marɨt. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7

5 Kən etəm otol marɨt təsuwa uəhaiən, kən napɨlən
tɨnatos ilat koatiuw nəm, kən mɨnotapɨl.
6 “Kən lapɨn agɨn, suah kit təmagət əfəməh məmə,
‘!Etəmim itəm otol marɨt tatuwa u-roiu! !Otuwa
motəplan!’
7 “Kən nɨpɨtan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motu-
arin asol rəhalat lait mɨn.
8 Kən nɨpɨtan itəm kotalməl kotən-ipən kəm
nɨpɨtan itəm kotenatɨg məmə, ‘!Awi! Otos-ipa
rəhatəmat məsɨn karasin məto-inu rəhatɨmat
karasin e rəhatɨmat lait kɨnotamɨr, otəsuwəhən
kotəpɨs.’
9 “Məto nɨpɨtan itəm kotenatɨg kotən-ipən kəm
ilat məmə, ‘!Kəp! Karasin mɨn u kəsotahmenən o
kitat rafin. Məto otɨtəlɨg motuwɨn motos-nəmtɨn
rəhatəmat neen karasin əpəh e stoa.’
10 “Məto nian nɨpɨtan itəm kotalməl kəmotaliwək
motɨtəlɨg moatuwɨn o karasin, kən etəm itəm otol
marɨt təmuwa. Kən nɨpɨtan əlkələh itəm koatətul
matɨp, kəmotuwɨn ilat min e nagwənən rəha marɨt,
kən motuwɨn imə. Kən kahtosɨg e toa.
11 “Uarisɨg, nɨpɨtan əlkələh itəm kotalməl
kəmotɨtəlɨg-pa motaun motəmə, ‘!Etəm-iasol, etəm-
iasol! !Egəhan-in itəmat ekotɨmnə imə!’
12 “Məto etəm otol marɨt təmən-ipən kəm ilat
məmə, ‘Iatən-ipɨnə pahrien məmə, io ekəruru
itəmat.’ ”
13 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən,
təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, itəmat
nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne
aua rəha rəhatəmat Iərəmərə otuwa lan.”

25:11: Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23 **25:13:** Mat 24:42

Nimaa nəghatən e iolwək e məni kɨsɨl

14 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn
məmə, “Ekən mɨn məmə e nian itəm rəhatəmat
Iərəmərə otuwa mɨn, nərəmərəən rəha Uhgɨn otol
nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenə məmə
otaliwək muwɨn e nəptən pɨsɨn kit muwɨn isəu. Kən
maun-in rəhan iolwək mɨn kotuwa, kən tələhəu-
pən e nelmɨlat rəhan məni mɨn məmə okotol nat kit
lan.
15 Təmos-ipən tətəu-pən nɨtunən rəhalat məmə
okotol wək lan. E etəmim kitiəh, təmos-ipən kətɨm
faif kəmotər-motərioah e məni, u məni tepət pɨk
agɨn. Kən kit mɨn, təmos-ipən mɨn kətɨm kəiu
tahmen əm, u məni tepət pɨk. Kən kit mɨn, təmos-
ipən kətɨm kitiəh tahmen əm, u məni tepət.† Kən
etəm-iasol təmiet muwɨn e rəhan naliwəkən.
16 Kən iolwək itəm təmos kətɨm faif təmuwɨn
uəhai əm mol bisnes lan, kən təmos mɨn kətɨm faif
mɨn.
17 Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos
kətɨm kəiu, təmuwɨn mol bisnes lan, kən mos mɨn
kətɨm kəiu mɨn.
18 Məto iolwək itəm təmos kətɨm kitiəh, in
təmuwɨn mel noakɨmɨl məhluaigin-pən məni rəha
rəhan etəm-iasol ikɨn.
19 “Kən nup tepət tɨnuwa mɨnuwɨn, kən etəm-
iasol rəha iolwək mɨn u tɨnɨtəlɨg-pa, kən maun-
in rəhan iolwək mɨn məmə otəplan-tu məmə ilat
kəmotol naka e məni mɨn itəm təmos-ipən kəm ilat.

---

† **25:15:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, təmos-ipən “talen” pɨsɨn pɨsɨn mɨn kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian vatu. Tu talen tahmen e ten-milian vatu. Kən wan talen tahmen e faif-milian vatu. **25:15:** Rom 12:6

20 Iolwək itəm təmos kətɨm faif, təmuwa matos
kətɨm faif mɨn itəm təmos, mətul e nɨganəmtɨ etəm-
iasol məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən
kətɨm faif e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos
mɨn iahgoau kətɨm faif u.’
21 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə,
‘Nəmol təwɨr, kən ik iolwək təwɨr itəm nataskəlɨm
wɨr wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwɨr
nəhlan e natɨmnat mɨn əh noan məsɨn, kən
ekələhəu ik nakərəmərə e natɨmnat tepət. ! Wa
imə matɨg ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!’
22 “Iolwək itəm təmos-ipən kətɨm kəiu kəm in,
təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən
nəmələhəu-pən kətɨm kəiu e nelmək. Kən emol
bisnes lan, kən mos mɨn iahgoau kətɨm kəiu u.’
23 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə,
‘Nəmol təwɨr, kən ik iolwək təwɨr itəm nataskəlɨm
wɨr wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwɨr
nəhlan e natɨmnat mɨn əh noan məsɨn, kən
ekələhəu ik nakərəmərə e natɨmnat tepət. ! Wa
imə, kuagien!’
24 “Iolwək itəm kəmos-ipən kətɨm kitiəh kəm
in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Ik
etəm nakatəkəike pɨk o netəmim. Kən ik natos
nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən
matəhl noa nɨg e nɨg itəm nəməsəfeən.
25 Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkɨn rəham
məni, kən onəkol nalpɨnən asol kəm io, kən emos
rəham məni muwɨn məhluaig-in e nɨsɨp. Ah, inu
rəham məni.’
26 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘!
Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkɨtun rəkɨs məmə

25:21: Mat 24:45-47; Luk 16:10

iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən,
kən matəhl noa nɨg e nɨg itəm eməsəfeən.
27 ?Tahro nəsuwɨnən mələhəu-pən rəhak məni
e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni? Okəmə
nəmol nəhlan, nian emɨtəlɨg-pa, ekuwɨn mos rəhak
məni, kən ekos məni məsɨn mɨn itəm bank otos-
ipa.'
28 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək
pɨsɨn məmə, 'Os-irəkɨs məni ron mos-ipən kəm
iolwək u itəm təmos kətɨm faif,
29 məto-inu etəmim u itəm tɨnos rəkɨs nat kit
mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen
mɨn, rəhan natɨmnat tepət. Məto etəmim itəm
təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkɨs rafin
natɨmnat ron.
30 Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat
təwɨr kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən, ikɨn əh
kətasək ikɨn katəgətain nəluɨtəm.' "

Sipsip mɨn ne nəni mɨn

31 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nian Nətɨ Etəmim
otuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan,
ilat nagelo mɨn rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan
jea rəha Kig matərəmərə e nəsanənən ne nepətən
əhag-əhag rəhan.
32 Netəmim rafin e noanol mɨn rafin e
nətueintən, okotuəfɨmɨn ilat min e nɨganəmtɨn,
kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm
tatehm sipsip mɨn tatoor sipsip mɨn ne nəni mɨn.
33 In otoor sipsip mɨn kotuwa kan e nelmɨn
matɨp, kən nəni mɨn okotuwɨn e nelmɨn mol.

25:29: Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30:** Mat 8:12; Luk 13:28
25:31: Mat 16:27; 19:28 **25:32:** Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13

34 “Kən Kig otən-ipən kəm netəm mɨn un e
nelmɨn matɨp məmə, ‘Otuwa, itəmat u itəm Uhgɨn
təmawte-in rəkɨs rəhan nəwɨrən kəm itəmat.
Otuwa motos nat naka u itəm Uhgɨn təmələhəu
pɨsɨn rəhatəmat. Otuwa motatɨg ahgin nərəmərəən
rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol
nətueintən.
35 Otuwa motos, məto-inu nian nəumɨs təmus
io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən emətoaoa,
nəmotos-ipa nəhau ekənɨm; kən io iapɨspɨs,
nəmotit io kotuwɨn e rəhatəmat latuənu;
36 kən rəhak napən tɨkə, kən nəmotos-ipa napən
kəm io; kən matɨmɨs, nəmotehm wɨr io; kən
emətatɨg e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.’

37 “Kən netəm kotətuatɨp okotən-ipən kəm in
məmə, ‘?Iərəmərə, nian naka emotəplan ik nəumɨs
təmus ik, kən emotagwən ik; o nəmoaoa, kən
emotos-ipɨnə nəhau məmə nakənɨm?
38 ?Nian naka emotəplan ik iapɨspɨs, kən emotit
ik motuwa latuənu; o rəham napən tɨkə, kən
emotos-ipɨnə napən kəm ik?
39 ? Nian naka emotəplan ik nakatɨmɨs, o
nəmətatɨg e kalapus, kən emotɨmnə kuag-pənin
ik?’
40 “Kən Kig otən-ipən məmə, ‘Iatən-ipɨnə
nɨpahrienən məmə nat naka itəm nəmotol kəm
piak mɨn u kit, nat əpnapɨn in ian-rat, məto
nəmotol kəm io.’
41 “Kən in otən-ipən kəm netəm mɨn u e nelmɨn
mol məmə, ‘Otuwɨn isəu ron io. Uhgɨn tɨnələhəu
rəkɨs rəhatəmat nalpɨnən. Otuwɨn e nɨgəm asol

25:35: Aes 58:7 **25:40:** Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41

itəm tatuəp namnun tɨkə u Uhgɨn təmol rəha Setan
ne nagelo mɨn rəhan.
42 Otuwɨn isəu məto-inu nian nəumɨs təmus io,
nəsotos-ipamən nagwənən kit məmə ekun; kən
eməto aoa, nəsotos-ipamən nəhau məmə ekənɨm;
43 kən io iapɨspɨs, nəsotaun-inən io məmə ekuwa
latuənu; kən rəhak napən tɨkə, nəsotos-ipamən
napən kit rəhak; kən ematɨmɨs, mətatɨg e kalapus,
nəsotuwamən kuag-pənin io.'
44 "Kən ilat mɨn okotən-ipa məmə, '! Iərəmərə!
? Nian naka itəm emotəplan ik nəumɨs təmus ik,
o mətoaoa, o ik iapɨspɨs, o rəham napən tɨkə, o
nəmatɨmɨs, o nəmətatɨg e kalapus kən eməsotɨmnə
kuag-pənin ik?'
45 "Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən-ipɨnə
pahrien kəm itəmat məmə, okəmə nəməsotasituən
e piak mɨn u kit, nat əpnapɨn in ian-rat, məto
nəməsotolən kəm io.'
46 "Kən ilat okotuwɨn motos nalpɨnən itəm
namnun tɨkə. Məto netəmim kotətuatɨp okotos
nəmegəhən lilɨn."

26

Nalpəkauən o nohamnuən Iesu
(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian Iesu təmol namnun nəghatən mɨn əh kəm
rəhan netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə,
2 "Nəkotɨtun məmə lafet rəha Nuhagego-inən*
otuwa, nian kəiu əm əh-ikɨn. Kən io, Nətɨ

25:41: Mat 7:23 **25:46:** Dan 12:2; Jon 5:29 * **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in 'Pasova' e nəghatən Bislama.

Etəmim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nɨg kəməluau.”
3 Kən pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol
rəha Isrel kəmotuəfɨmɨn ilat mɨn e nimə rəha pris
asol agɨn u nərgɨn u Kaeafas.
4 Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlɨm Iesu e
nolən eko-eko, kən motohamnu in.
5 Məto motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet
rəha Nuhagego-inən, okol məta netəmim kotoh ilat
mɨn.”

Pətan kit təmau Iesu
e nat pien-pien
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh,
nərgɨn u Saimon u leprosi təmol,
7 kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u
nəmtɨn tiəkɨs, kəmiuw-pən e pətəl kəmol e kəpiel
itəm nəmtɨn tiəkɨs, katən məmə alapasta. Nian
Iesu tatəpələh e tepɨl mətagwən, kən pətan u təmau
rəhn-kapə e senta un.
8 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat
əh, nemə̈ha təmol ilat, motən məmə, “? Tahro
katərəkɨn nat u?
9 Senta u, kɨtun nol-salɨm-inən, kən kos məni asol
lan, kos-ipən kəm ian-rat mɨn.”
10 Məto Iesu tɨnɨtun nəghatən itəm koatən, kən
mən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro noatən rat pətan
u? In təmol nat təwɨr agɨn kəm io.
11 Ian-rat mɨn nian rafin kotatɨg itəmat min ilat.
Məto io, okol esatɨgən kitat min itəmat nian rafin.

26:2: Eks 12:1-27; Mat 20:18 **26:7:** Luk 7:37-38 **26:11:** Dut 15:11

12 Nian təməhtəg-pən e nɨpətɨk, təmol məmə otol
əpen-əpenə o nɨtənɨmən io.
13 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikɨn mɨn rafin
e nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwɨr u,
kən okəkəike kən-iarəp mɨn nat naka itəm pətan u
təmol, kən nɨkilat otatəht mɨn in.”

Pris asol mɨn kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgɨn u
Jutas Iskariot, təmuwɨn məplan pris asol mɨn,
15 kən mən-ipən məmə, “?Onəkotos-ipa naka kəm
io okəmə ekegəhan-in-pɨnə Iesu kəm itəmat?” Kən
kəmotafin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa.
16 Kən tətuoun e nian əh, Jutas təmategəs-in
suatɨp məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan
tɨkɨmɨr mɨn.

Namnun nagwənən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

17 Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U
Is Tɨkə Lan, netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-
ipən kəm in məmə, “? Nakolkeike məmə itɨmat
ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet
rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikɨn?”
18 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otuwɨn əpəh e
taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm
itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘Iəgətun
tatən məmə: Nian itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs
məmə rəhak, tɨnuwa iuəhkɨr. Kən ekol lafet rəha

26:15: Sek 11:12; Jon 11:57 **26:17:** Eks 12:14-20

Nuhagego-inən kitiəh itɨmat rəhak netəmim mɨn e
rəham nimə.' "
19 Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka
itəm Iesu təmən məmə okotol o nol əpen-əpenəən o
nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

20 Nian tɨnehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan
netəmim tuelef əpəh e tepɨl. 21 Kən nian
kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit
otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak."

22 Kən nɨkilat tɨnəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu
kitiəh kitiəh məmə, "?Eh, Iərəmərə, pah u? ?Io?"

23 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Etəmim itəm
otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak, in
rəhak kit itəm tatos nɨgɨn pɨret mos-ipən meer e
plet kitiəh əm itɨmlau min.†
24 Io, Nətɨ Etəmim, iatuwɨn e suatɨp rəhak,
tahmen-ahmen əm e nəghatən kəmətе lak. !Məto
kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən
Nətɨ Etəmim e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn! Təwɨr pɨk
agɨn məmə təməsaiir-əmən."

25 Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ
rəhan tɨkɨmɨr mɨn təmən-ipən məmə, "Iəgətun. ?
Pah əh? ?Io?"

Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Əwəh, ik. Ik atɨp
nəmən."
26 Nian kəmoatagwən, Iesu təmos pɨret, məfak
ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-
ipən məmə, "Otos motun, inu nɨpətɨk."

---

† **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwɨr. **26:23:** Sam 41:9

27 Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm
rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otənɨm, itəmat
rafin.
28 Inu nɨtak itəm tatol məmə nəniəkɨsən rəha
nasituən in tatətul matəmegəh. Nɨtak u okəhtəg o
netəmim tepət məmə otafəl rəkɨs rəhalat nolən rat
mɨn.
29 Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənɨm
mɨnən wain u mətoarus nian itəm ekənɨm wain
wi kitat min itəmat əpəh e nərəmərəən rəha Tata
rəhak.”
30 Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet mo-
tuwɨn e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otapəs in (Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapɨn
əm u, nakotapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat
naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgɨn itəm təkəike
mol nɨpahrienən, təmən məmə,
‘Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip mɨn,
kən sipsip mɨn okotan kitiəh kitiəh.’
32 Məto nian ekəmegəh mɨn e nɨmɨsən, iakaupən
muwɨn əpəh Kalili, kən itəmat nəpanotuarisɨg.”
33 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin
okotapəs rəhalat nahatətəən lam, məto io, kəp,
esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit ne.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, “Iatən-
ipɨnə pahrien kəm ik məmə, lapɨn əm u, uarisɨg

26:28: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mat 28:7,16

mənɨg təpanɨmnən, onakən mau kɨsɨl məmə
nəkəruru io.”
35 Məto Pita tən məmə, “Nat əpnapɨn ekəkəike
mɨmɨs kilau min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru
ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən mɨn tahmen e
Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani (Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

36 Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwɨn ikɨn
kit katən məmə Ketsemani, kən təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Oatəpələh ikɨn-u, pəs io ekuwɨn ikɨn əh
məghat kəm Uhgɨn e nəfakən.”
37 Kən təmit Pita ne nəti Sepeti mil ilat min, kən
nɨkin tɨnahmə pɨk, kən tɨnəto tərat.
38 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Iakəto
nɨkik tɨnahmə pɨk, iuəhkɨr ekɨmɨs lan. Itəməhal
ətahləpələh ukɨn-u, mətəhlaiir kitat min io.”
39 Kən muwɨn noan məsɨn əm, meiuaiu mɨsin-
pən rəhn-kapə e nɨsɨp matəfak, matən məmə,
“Rəhak Tata, okəmə suatɨp kit mɨn əh-ikɨn o rəham
nalpəkauən, pəs nakohrəkɨs ron io nəratən itəm
tatuwa. Məto sənəmə nakol nəwiak, məto nakol
nəwiam.”
40 Kən təmɨtəlɨg-pa məplan iləhal kətəhlapɨl. Kən
təmən-ipən kəm Pita məmə, “?Tahro nəsəhlaiirən
kitat min io o aua kitiəh əm ne?
41 Atəhlaiir kən mətəhaləfak məmə
nəsəhaluwɨnən ima nos-ipən-os-ipənən.
Nɨkitəməhal tolkeike, məto nɨpətɨtəməhal təpou.”‡

26:34: Mat 26:69-75 **26:38:** Jon 12:27 ‡ **26:41:** Iesu tolkeike
məmə iləhal okəhalətul-iəkɨs məsəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan.
Afin mɨn ves 31-35.

42 Kən mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak mətau kəiu,
matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə ekəkəike mos
nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”
43 Kən nian təmɨtəlɨg-pa, təməplan iləhal
kɨnəhlapɨl məto-inu napɨlən tɨnos iləhal.
44 Kən tapəs iləhal mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak
mətau kɨsɨl, matən əm nəghatən kitiəh əm.
45 Kən mɨtəlɨg-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “?
Nəkatəhlapɨl əh mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua
tɨnatuwa iuəhkɨr, kən io Nətɨ Etəmim, okegəhan-in-
pən e nelmɨ netəm nol təfagə rat.
46 !Əhalətul-ta, koatuwɨn! !Etəmim u tatuwa itəm
otegəhan-in-pən io e nelmɨ rəhak tɨkɨmɨr mɨn!”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotɨləs motaskəlɨm (Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef
kit rəha Iesu, təmiet-arəpa ilat nɨmanin netəmim
itəm koatəmɨk naip asol rəha nəluagɨnən ne kəsou-
əsou. Pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol
rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat.
48 Jutas təmən-ipən rəkɨs nəghatən kəm ilat
məmə, “Pah u itəm ekətuilɨm-pən lan, kən nako-
taskəlɨm in.”
49 Kən roiu agɨn, Jutas təmaliwək muwɨn o Iesu
mən-ipən məmə, “!Təwɨr, Iəgətun!” kən mətuilɨm-
pən lan.
50 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Io kit, ol nat naka
itəm nəmuwa ron.”
Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlɨm Iesu
məmə okotɨləs-ipən e kalapus.

26:46: Jon 14:31

51 Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw
rəkɨs rəhan naip asol rəha nəluagɨnən, kən moahin
naip təte-rəkɨs matəlgɨ slef rəha pris asol agɨn.
52 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən
rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm mɨn u itəm
koatoahin naip, okotɨmɨs e naip.
53 ?Nɨkim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak
Tata, kən roiu agɨn otahl-ipa nagelo mɨn taosan
tepət tepət§ məmə okotasitu lak?
54 Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha
Uhgɨn otəsuwamən mol nɨpahrienən lan, itəm
tatən məmə otuwa tol nəhlan.”
55 E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin
netəmim məmə, “?Tahro nəmotuwa motəmɨk naip
asol mɨn ne kəsou-əsou mɨn? ?Nɨkitəmat təht məmə
io iatol nəluagɨnən o nahwinən kapman, o? !
Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nimə Rəha
Uhgɨn matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən mo-
taskəlɨm io.
56 Məto natɨmnat mɨn əh rafin tɨnuwa mol
nɨpahrienən lan məmə Naoa Rəha Uhgɨn itəm ien
mɨn aupən kəmotəte otuwa mol nɨpahrienən lan.”
Kən rəhan mɨn netəmim kəmotapəs in motagɨm.

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ kaonsel

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

57 Netəm mɨn u itəm kəmotaskəlɨm Iesu,
kəmotɨləs motuwɨn o Kaeafas u in pris asol agɨn.

26:51: Jon 18:26 **26:52:** Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 § **26:53:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepɨnte-tu-taosan. **26:55:** Luk 19:47; 21:37

Ikɨn əh, iəgətun mɨn rəha Lou ne netəm-iasol mɨn
rəha noanol rəha Isrel, koatuwa motuəfɨmɨn ikɨn.
58 Məto Pita tətan təlɨg-təlɨg matuarisɨg-in Iesu,
muwɨn əpəh e latuənu rəha pris asol agɨn. Kən
təmuwɨn əpəh e iat matəpələh ilat mopael mɨn
məmə otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.
59 Pris asol mɨn ne netəmim rafin rəha kaonsel
koategəs-in nəghatən eiueiuə mɨn e Iesu məmə
okotohamnu in o nəghatən mɨn əh.
60 Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o
nəghatən eiueiuə mɨn rəha netəmim, nat əpnapɨn
nəghatən eiueiuə mɨn tepət kəmotiet.
Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən,
61 kən muən-iarəp məmə, “Suah u təmatən məmə
tɨtun nərəkɨnən Nimə Rəha Uhgɨn, kən miləkɨn mɨn
e nian kɨsɨl əm.”
62 Kən pris asol agɨn tətul mən-ipən kəm Iesu
məmə, “?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən
mɨn əh itəm koatən-iarəp tatɨləs pɨkən ik?”
63 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən.
Kən pris asol agɨn təmən-ipən kəm in məmə,
“Onakəkəike mos noanawɨl kit e Uhgɨn itəm
tatəmegəh, kən mən-iarəp nɨpahrienən kəm itɨmat
məmə ik Nətɨ Uhgɨn ne Kristo itəm Uhgɨn təmən
məmə otahl-ipa, o kəp.”
64 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, tol əm
məmə inu nəmən mihin ne. Məto ekən-ipɨnə kəm
itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan
io Nətɨ Etəmim ekatəpələh e nɨkalɨn matɨp rəha
Uhgɨn u Etəm Təsanən Agɨn, kən mateiuaiu-pa e
neai e nɨmal napuə.”

26:61: Jon 2:19-21 **26:63:** Aes 53:7; Mat 27:12 **26:64:** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30

65 Kən pris asol agɨn təməhap rəhan napən mətoinu tatəto tərat o nəghatən rəha Iesu, kən mən
məmə, “!Tatəghat rat e Uhgɨn!* ?Tahro məmə suah
kit mɨn təkəike məghat mɨn lan? Otətəlɨg-in-tu,
nəmotəto nəghatən rat əh.
66 ?Nɨkitəmat təht məmə naka?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Otəkəike mɨmɨs.”
67 Kən kəmotagəh əpnapɨn əm nɨganəmtɨn, kən
motaht e nelmɨlat. Neen kotem e nelmɨlat,
68 kən motən-ipən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e
nəsanənən rəha Uhgɨn məmə pah təmoh ik?”

Pita təmən məmə təruru Iesu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə,
kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm
in məmə, “Ik mɨn u, nəmatuarisɨg-in Iesu, etəm
Kalili.”
70 Məto Pita təmən-iamnin kəm ilat rafin məmə,
“Iəkəruru nat un itəm nakatən.”
71 Kən maliwək muwɨn e ket rəha iat, kən ikɨn
əh pətan əkəku kit mɨn təməplan in, kən təmən-
ipən kəm netəmim ikɨn əh məmə, “Suah u kit u
təmatuarisɨg-in Iesu Etəm Nasaret.”
72 Məto Pita təmən-iamnin əskasɨk mɨn mos
noanawɨl məmə, “!Iəkəruru suah əh!”
73 Təsuwəhən, netəm mɨn u koatətul ikɨn əh ko-
tuwɨn o Pita motən-ipən məmə, “Pahrien məmə
ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham
tahmen əm elat.”

---

* **26:65:** Etəm-iasol rəha pris mɨn təmən məmə Iesu təmən rat Uhgɨn məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgɨn. **26:65:** Mat 9:3; Jon 10:33 **26:66:** Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67:** Aes 50:6; 53:5

74 Kən tɨnətuoun maun-in nəratən mɨn koatɨsɨ-
pən o Uhgɨn moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos
noanawɨl məmə, “!Iəkəruru suah əh!”
Kən roiu agɨn, mənɨg təmɨmnən.
75 Kən Pita nɨkin təht nəghatən itəm Iesu təmən
kəm in məmə, “Uarisɨg mənɨg otɨmnən, onakən
mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.” Kən Pita təmiet
muwɨn ihluə, kən təmasək təmasək.

27

Jutas təmaril atɨp in
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Laulaugɨn agɨn, pris asol mɨn rafin ne etəm-
iasol mɨn rəha netəmim kəmotuəfɨmɨn mɨn motəte
noa məmə okotətəu-pən suatɨp naka o nohamnuən
Iesu.
2 Kəmotəlis in, kən motɨləs motuwɨn motəhlman-
pən e nelmɨ Pailat, kapman rəha Rom.
3 Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu
e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn, təməplan məmə
kəmotiuw-iarəp Iesu məmə otɨmɨs, nɨkin tɨnahmə
pɨk o nat naka itəm təmol, kən təmɨk məni tate əh
itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol mɨn
ne etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel.
4 Kən mən-ipən məmə, “Emol təfagə məto-inu
emegəhan-in-pən e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn suah kit itəm
təsolən nat tərat kit.”
Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnapɨn əm
otəmat. Nat kit rəham əm.”
5 Tol nəhlan, Jutas təmərakin-pən məni əpəh e
Nimə Rəha Uhgɨn, kən in miet magɨm muwɨn maril
atɨp in.

26:75: Mat 26:34 **27:5:** Mat 26:14-15; Wək 1:18-19

6 Kən pris asol mɨn kəmotuwɨn motuwər məni,
kən motən məmə, “Təsətuatɨpən e rəhatat Lou
məmə okotələhəu-pən məni u ilat məni rəha Nimə
Rəha Uhgɨn, məto-inu kəmos-nəmtɨn nɨta etəmim
lan.”
7 Kən koatən məmə okotos məni əh kən kos-
nəmtɨn nəptən kit u aupən katən məmə, “nəptən
rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən
koatən məmə okatɨtənɨm iapɨspɨs mɨn ikɨn.
8 Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu,
netəmim kotaun-in nəptən əh məmə, “Nəptən
Rəha Nɨta.”
9 Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən
aupən, təmuwa mol nɨpahrienən lan. Təmən
məmə, “Kəmotos məni tate əh itəm kəmol e silfa,
inu nəmtɨn itəm netəm Isrel kəmotən o suah u,
10 kən koatos məni əh məmə okotos-nəmtɨn
‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen əm məmə
Iərəmərə təmən kəm io.”

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ Pailat

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

11 Kən Iesu təmuwɨn mətul e nɨganəmtɨ Pailat,
kən təmətapəh ron məmə, “? Ik kig rəha netəm
Isrel?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ik nəmən mihin.”
12 Nian pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha
Isrel koatən-iarəp nəghatən mɨn e Iesu, məto Iesu
təsuhalpɨnən rəhalat nəghatən.
13 Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmə, “?
Nakatəto nəghatən mɨn itəm koatən tatɨləs pɨkən ik,
o kəp?”

27:10: Sek 11:12-13 **27:12:** Aes 53:7

14 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən
məsuhalpɨnən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat,
narmɨn təmiwɨg pɨk.
15 Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in
nolən rəha kapman məmə otahl-iarəp etəmim kit e
kalapus itəm nɨmanin netəmim kəmotən.
16 E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgɨn
u Parapas. Kən netəmim rafin kotɨtun məmə in
təmol tərat pɨk agɨn.
17 Kən nian nɨmanin netəmim kɨnotuwa, kən
Pailat təmətapəh olat məmə, “?Nakotolkeike məmə
ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwɨn, Parapas, o
Iesu, kətaun-in məmə Kristo?”
18 Təmən nəhlan məto-inu in tɨtun məmə
kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmɨn məto-inu
koatetəhak o Iesu.
19 Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən
nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm in
məmə, “Suah un təsolən nat tərat kit. Əsolən nat kit
lan, məto-inu emapɨlaiir lan, kən roiu iatəto tərat
agɨn ron.”
20 Məto pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol
rəha Isrel kəmotəghat kəm nɨmanin netəmim
məmə okotəuhlin nətəlɨgən rəhalat. Kən ilat
kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas,
kən kotohamnu Iesu.
21 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Suah mil u,
in pəhruən lan ekahl-iarəp?”
Məto nɨmanin netəmim kəmotən-ipən məmə,
“Parapas.”
22 Kən Pailat təmən-ipən məmə, “?Kən oekahro
Iesu u kətaun-in mə Kristo?”

27:18: Jon 11:47-48; 12:19

Kən nɨmanin netəmim rafin kəmotən-ipən
məmə, “!Okətu-pər e nɨg kəluau otɨmɨs!”
23 Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “? O
naka? ?Təmol nat tərat naka?”
Məto nɨmanin netəmim kəmotagət əfəməh,
motən məmə, “!Okətu-pər in e nɨg kəluau otɨmɨs!”
24 Kən nian Pailat təməplan məmə okol
təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kɨnoatətul
matɨp o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmɨn
aupən e nɨmanin netəmim, kən mən-ipən kəm ilat
məmə, “Nəghatən kit rəhak tɨkə o suah u, məmə
nɨtan otəməhl-pa lak. !Nɨmɨsən rəhan tatəməhl-
pɨnə e nelmɨtəmat!”
25 Kən netəmim rafin kəmotən məmə, “!Pəs nɨtan
təməhl-pa otɨmat ne nɨsualkələh mɨn rəhatɨmat
mɨn!”
26 Kən Pailat təmahl-iarəp megəhan-in-pən Para-
pas kəm ilat. Məto təmən məmə okalis Iesu, kən
təmegəhan-in-pən in məmə okətu-pər e nɨg kəluau
məmə otɨmɨs.

Mopael mɨn kəmoatol mɨlə e Iesu

27 Kən mopael mɨn rəha Pailat kotɨləs Iesu mo-
tuwɨn əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən
məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael
mɨn kotuwa kɨtəlau lan.
28 Kən motəmki-rəkɨs rəhan natɨmnat, motuwɨn-
in-pən kot tasiə kit kəm in, tahmen e kot rəha kig
kit.
29 Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən
motol hat lan, motəfauin-pən e rəhn-kapə Iesu
motol mɨlə lan məmə in hat rəha kig kit. Kən
motələhəu-pən noanɨg kit e nelmɨn matɨp, kən

27:24: Dut 21:6-9 **27:25:** Wək 5:28 **27:28:** Luk 23:11

motɨsin nulɨlat aupən in, motol mɨlə lan, motən-
ipən məmə, “!Ekotɨsiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!”
30 Kən motagəh lan, kən motɨləs noanɨg motoh
rəhn-kapə lan mau tepət.
31 Nian kɨnotol rəkɨs mɨlə lan, kən motəpeg rəkɨs
kot tasiə, motuwɨn-in-pən mɨn rəhan natɨmnat.
Kən motɨləs motuwɨn məmə okotətu-pər e nɨg
kəluau məmə otɨmɨs.

Kəmətu-pər Iesu e nɨg kəluau
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

32 Nian kəmoatuwɨn, motəplan etəm Saerin kit,
nərgɨn u Saimon, kən moatəkəike kəm in məmə
otɨləs nɨg kəluau. 33 Kəmotuwa ikɨn kit katən məmə,
Kolkota, u nɨpətɨn tatən məmə Louipɨl-uipɨl.
34 Ikɨn əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm
kəmeapətɨp e nat tarɨp. Məto nian Iesu təmənɨm
asgəwɨn, kən mapəs nənɨmən.
35 Nian kəmətu-pər e nɨg kəluau, kən moturin
taes o rəhan natɨmnat.
36 Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu
ikɨn əh.
37 Ilɨs e rəhn-kapə, kəmotəte nɨpəgnəmtɨn nənən.
Tatən nəhlan məmə, INU IESU, KIG RəHA NETəM
ISREL.
38 Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim
mətuaklah-in rəhalat natɨmnat, kəmətu-pər ilau e
nɨg kəluau, kit e nɨkalɨn matɨp, kit e nɨkalɨn mol.
39 Kən netəm mɨn u itəm kəmotaliwək motuwa
moatuwɨn, motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu,
moturin-urin rəhalat-kapə,

27:30: Aes 50:6 **27:34:** Sam 69:21 **27:35:** Sam 22:18 **27:38:** Aes 53:12 **27:39:** Sam 22:7; 109:25

40 moatən məmə, “Nəmatən məmə onakərəkɨn
Nimə Rəha Uhgɨn kən ik pɨsɨn əm miləkɨn o nian
kɨsɨl. !Osmegəh atɨp ik! !Kən eiuaiu e nɨg kəluau
okəmə ik Nətɨ Uhgɨn pahrien!”
41 E nolən ahmen mɨn əm, pris asol mɨn, ne
iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol mɨn rəha
noanol rəha Isrel kotol mɨlə lan,
42 motən məmə, “Təmosmegəh netəmim, məto
okol təruru nosmegəh atɨpən in. In kig rəha Is-
rel. Okəmə tatite atɨp e nɨg kəluau, kən okotən
nɨpahrienən lan.
43 Tətahatətə e Uhgɨn. Pəs Uhgɨn tɨləs-irəkɨs in əh-
roiu okəmə in tolkeike, məto-inu təmən məmə in
Nətɨ Uhgɨn.”
44 E nolən ahmen mɨn əm, iətgəhl lou mil itəm
kəmətu-pər iləhal min in e nɨg kəluau, katuən-ipən
nəghatən rat tepət kəm in.

Iesu tɨnɨmɨs
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

45 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok,
napinəpən təmeiuaiu mɨrəfin nat.
46 Kən iuəhkɨr e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək
əfəməh mən məmə, *“!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?”*
u nɨpətɨn təmə, “!Uhgɨn rəhak, Uhgɨn rəhak! ?Tahro
nakatapəs io?”
47 Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikɨn
kəmotəto təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən məmə,
“In tətaun-in Elaija.”
48 Roiu agɨn, kit təmaiu muwɨn mɨləs nat kit
tame-ame tahmen e katən,* kən mau e wain

27:40: Mat 26:61; Jon 2:19 **27:43:** Sam 22:8 **27:46:** Sam 22:1

* **27:48:** Nat u tahmen e nɨmɨsmɨs matres.

u tagɨn, maru e nɨg, kən mɨləs-ipən məmə Iesu otənɨm.
49 Kən ilat mɨn neen kotən-ipən məmə, “Apəs əm.
Pəs koatəplan okəmə Elaija otuwa mosmegəh in, o
kəp.”

50 Kən nian Iesu təmasək əfəməh mɨn, megəhan-
in atɨp məmə otɨmɨs, kən rəhan namegən tiet.

51 E nian ətuatɨp əh, nɨməhan itəm tatəkul e Nimə
Rəha Uhgɨn təməhap mol məsɨn kəiu, təmətuoun
əpəh ilɨs muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig
təməloal, kən kəpiel mɨn kəmotɨmɨsmɨs.
52 Kən suwɨt mɨn itəm kəmol e nɨpəg kəpiel
kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatɨp tepət
itəm kəmotɨmɨs rəkɨs, kəmotəmegəh mɨn.
53 Kəmotiet e suwɨt mɨn kəmol e nɨpəg kəpiel, kən
uarisɨg Iesu təməmegəh e nɨmɨsən, ilat kəmotuwɨn
əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.

54 Kən nian etəm-iasol rəha mopael mɨn rəha
netəm Rom ilat netəm mɨn u itəm kəmoatehm Iesu,
kəmotəplan namig ne natɨmnat mɨn əh, kəmotəgɨn
pɨk, kən motən əfəməh məmə, “!Nɨpahrienən, inu
Nətɨ Uhgɨn pahrien!”

55 Nɨpɨtan tepət kəmoatətul isəu moatəplan.
Aupən ikɨn kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu
moatasitu lan e nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn.†
56 Ilat mɨn neen u Meri Maktala, kən Meri u
mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha nətɨ
Sepeti mil.

27:48: Sam 69:21 **27:51:** Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 † **27:55:** Nɨpɨtan mɨn əh kəmotasitu Iesu e nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn tahmen e nagwənən, ne nəhau, ne ikɨn rəha napɨlən. **27:55:** Luk 8:2-3

Kəmɨtənɨm Iesu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

57 Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgɨn
u Josep, in etəmim kit rəha Iesu. Nian tɨnatuwa
iuəhkɨr o napinəpən,
58 təmuwɨn məplan Pailat, kən tətapəh-in nɨpətɨ
Iesu, kən Pailat tegəhan-in nɨpətɨ Iesu kəm in.
59 Kən Josep təmɨləs nɨpətɨ Iesu muwɨn malpin e
nɨməhan ruən wi kit, nərgɨn u linen,
60 kən mɨləs muwɨn mɨləs-ipən e suwɨt wi kəmel e
kəpiel. Suwɨt u in rəha Josep. Kən məsoupəlpəlin-
pən kəpiel asol kit mahtosɨg-in nɨpəg kəpiel lan,
kən matuwɨn.
61 Meri Maktala, ne Meri kit mɨn katuəpələh əh
iuəhkɨr o suwɨt.

Mopael mɨn itəm kəmotehm nɨpəg kəpiel

62 Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən
kəmən lawɨgin e Sapat, pris asol mɨn ne Farisi mɨn
kəmotuwɨn motəplan Pailat.
63 Motən-ipən məmə, “Etəm-iasol. Nɨkitəmat
tɨnəht məmə, nian suah əh, etəm rəha neiuəən,
təmatəmegəh əh, matən məmə, ‘Nian kɨsɨl otuwa
muwɨn, kən Uhgɨn otosmegəh mɨn io e nɨmɨsən.’
64 Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael oko-
tuwɨn moatehm nɨpəg kəpiel suwɨt mətoarus-pən
nian kɨsɨl tuwa muwɨn. Mətan, rəhan netəmim
okotuwa kakləh-in nɨpətɨn, kən motən-ipən kəm
netəmim məmə təməmegəh mɨn e nɨmɨsən. Kən
neiueiuəən u, in otərat taprəkɨs-in itəm aupən.”

27:58: Dut 21:22-23 **27:60:** Aes 53:9 **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

65 Kən Pailat təmən-ipən məmə, “Otos mopael mɨn, kən motuwɨn motol natɨmnat rafin itəm
nakotolkeike məmə okotol o nehm wɨrən suwɨt e
nɨpəg kəpiel.”
66 Kən kəmotuwɨn moatehm wɨr nɨpəg kəpiel tol
nulan, motələhəu-pən nəmtətin kit e kəpiel.‡ Kən
kəmotələhəu mopael mɨn məmə okoatehm ikɨn əh.

28

Iesu təməmegəh mɨn e nɨmɨsən
(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 E Sante laulaugɨn agɨn,* təmatian məsian wɨrən,
Meri Maktala ne Meri kit mɨn kəmian məmə oki-
auag suwɨt e nɨpəg kəpiel.
2 Kən əmun, namig asol kit təməloal məto-inu
nagelo kit rəha Iərəmərə təmeiuaiu e nego e neai
muwɨn e nɨpəg kəpiel, kən məsoupəlpəl-in rəkɨs
kəpiel, kən matəpələh-pər lan.
3 In tətasiə tahmen e nɨpɨtən, kən rəhan natɨmnat
mɨn kotəruən tahmen e nahui noa nɨtəhəi.
4 Mopael mɨn kəmotəgɨn pɨk, kən motasiəp-asiəp,
narmɨlat təmɨkə tahmen e netəm kəmotɨmɨs.
5 Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə,
“Suəgɨnən, məto-inu ekɨtun məmə natuegəs-in Iesu
itəm kəmətu-pər e nɨg kəluau.

‡ **27:66:** Roiu, kitat kəsotɨtun ətuatɨpən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəmə̇lis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmim rafin kotɨtun məmə suah kit otəsɨləs-irəkɨsən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkɨs, kən mopael mɨn okotɨtun məmə suah kit təmahwin rəkɨs kəpiel.

* **28:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, ‘Nian Sapat tɨnol namnun, e nian itəm tətaupən e wik

6 Tɨkə u ikɨn-u. In təməmegəh mɨn e nɨmɨsən tah-
men əm e inu təmən mihin aupən. Uea muəplan
ikɨn təmatəməhl ikɨn.
7 Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan
netəmim məmə, ‘In təməmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən
in tətaupən-in itəmat matuwɨn əpəh Kalili. Kən
ikɨn əh, onəkotəplan in əh-ikɨn.’ Itəla, rəhak u
nəghatən enən kəm itəmlau.”
8 Kən pətan mil kəmuagɨm uəhai əm e suwɨt
e nɨpəg kəpiel, matuəgɨn, məto nɨkilau tətagien,
mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu.
9 Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən
məmə, “Təwɨr.” Kən kəmuea o Iesu, muaskəlɨm
nelkɨn, kən muəfak kəm in.
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə,
“Suəgɨnən. Ian muən-ipən kəm piak mɨn məmə
okotuwɨn Kalili. Ikɨn əh okotəplan io ikɨn.”

Nəghatən rəha mopael mɨn

11 Nian pətan mil kəmualiwək mətian, kən
mopael mɨn əh neen kəmotuwɨn e taon, kən
motən-ipən kəm pris asol mɨn natɨmnat rafin itəm
kəmotəplan.
12 Nian pris asol mɨn kəmotuwɨn motəplan
netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, kən moatol
noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən məni
asol kəm mopael mɨn,
13 motən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotən-ipən
kəm netəmim məmə, ‘Rəhan netəmim kəmotuwa
lapɨn nian itɨmat emotapɨl, motakləh-in nɨpətɨn
motɨləs motagɨm.’

28:6: Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32

14 Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itɨmat
ekotəg-ətuatɨp-in nəghatən u kəm in. Itəmat
onəsotosən nəratən lan.”
15 Tol nəhlan, mopael mɨn kəmotos məni, kən
motol tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm
ilat. Kən namnusən u təmuwɨn mɨtəlau e netəm
Isrel muwa mətoarus-pa roiu.

Iesu təmiet-arəpa
o rəhan netəmim
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwɨn Kalili,
motuwɨn e nɨtot itəm Iesu təmən kəm ilat məmə
okotuwɨn ikɨn.
17 Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in,
məto neen rəhalat nətəlɨgən tatol kəiu.
18 Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm
ilat məmə, “Nepətən rafin rəha nego e neai ne
nətueintən o nərəmərəən, Uhgɨn təmos-ipa kəm io.
19 Tol nəhlan, otuwɨn motiuw netəmim rəha
noanol mɨn rafin e nətueintən məmə okotuwa
rəhak netəmim, kən motol baptais elat e nərgɨ Tata
Uhgɨn, ne Nətɨn, ne Narmɨn,
20 kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən
rafin nəghatən mɨn itəm emən kəm itəmat. Kən
nɨpahrienən, ekətatɨg kitat min itəmat nian mɨn
rafin mətoarus namnun nian.”

28:16: Mat 26:32 **28:18:** Jon 13:3; Efes 1:20-22 **28:19:** Mak 16:15-16; Wək 1:8

clv

North Tanna New Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b